

Prezentul document este supus reglementărilor aflate sub incidența Regulamentului U.E. 2016/679
Cod ECLI ECLI:RO:CACLJ:2022:003.000216

R O M Â N I A
CURTEA DE APEL CLUJ
SECȚIA I CIVILĂ

DOSAR CIVIL NR. 2448/117/2018

DECIZIA CIVILĂ NR. 216/A/2022

Ședința publică din data de 18 Mai 2022

Instanța constituită din:

PREȘEDINTE: RAMONA-CORINA VASILE

JUDECĂTOR: CARMEN-MARIA CONȚ

GREFIER: ANGELA-ANCA MUNCACIU

S-au luat în examinare apelul declarat de pârâțul STATUL ROMÂN, prin MINISTERUL FINANTELOR PUBLICE, împotriva Încheierii civile din 25.09.2018 și împotriva Sentinței civile nr. 841 din 13.12.2021 ale Tribunalului Cluj, Secția Civilă, pronunțate în dosar nr. 2448/117/2018, apelul declarat de D.I.I.C.O.T. – SERVICIUL TERITORIAL CLUJ, împotriva sentinței civile nr. 841 din 13.12.2021 a Tribunalului Cluj, Secția Civilă, pronunțată în dosar nr. 2448/117/2018 și apelul declarat de reclamantul MUREȘAN AUREL, împotriva sentinței civile nr. 841 din 13.12.2021 a Tribunalului Cluj, Secția Civilă, pronunțată în dosar nr. 2448/117/2018, având ca obiect pretenții.

La apelul nominal făcut în ședință publică se constată următoarele: se prezintă reclamantul apelant Mureșan Aurel, personal, și asistat de domnul avocat Gaspar Szilagyî Janos, cu împuternicire avocațială aflată la fila 23 din dosar; pentru D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj se prezintă domnul procuror Rareș Ceaușu; pentru pârâțul apelant Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice nu se prezintă nimeni.

Procedura de citare este legal îndeplinită cu toate părțile și cu D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj.

S-a făcut referatul cauzei, după care se constată următoarele:

Dosarul se află la primul termen de judecată în apel.

Toate apelurile au fost formulate în termen legal, au fost comunicate cu părțile adverse.

Apelul reclamantului Mureșan Aurel a fost redactat prin intermediul domnului avocat Gaspar Szilagyî Janos, a cărui împuternicire avocațială a fost depusă la fila 23 din dosar.

S-a solicitat judecarea cauzei în lipsă de către pârâțul apelant Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, prin memoriul de apel, la fila 11 din dosar și prin întâmpinări, la filele 37 și 41 din dosar.

Dosarul a parcurs procedura de regularizare.

A fost depusă întâmpinare din partea D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, în data de 05.04.2022, filele 34 – 35 din dosar.

A fost depusă întâmpinare la apelul declarat de D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, din partea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, în data de 05.04.2022, filele 37 – 38 din dosar, prin care s-a solicitat admiterea apelului și, în consecință, respingerea acțiunii reclamantului ca nelegală și nefondată, precum și judecarea cauzei în lipsă.

De asemenea, a fost depusă întâmpinare la apelul reclamantului, din partea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, în data de 05.04.2022, filele 39 – 41 din dosar, prin care s-a solicitat respingerea apelului ca nefondat și judecarea cauzei în lipsă.

În data de 07.04.2022 a fost depusă la dosar o poziție procesuală formulată de Parchetul de pe lângă Î.C.C.J. - D.I.I.C.O.T., prin care se arată că în prezenta cauză nu sunt incidente dispozițiile art. 482 C. pr. civ., raportat la art. 208 alin. 2 C. pr. civ. (filele 48 – 50 din dosar).

De asemenea, în data de 11.05.2022, au fost depuse concluzii scrise la dosar din partea D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, filele 55 – 59 din dosar.

La interpelarea instanței, cei prezenți în cauză arată că nu au chestiuni prealabile de invocat.

Curtea pune în discuție un aspect prealabil, respectiv nemotivarea în termen a apelului declarat de D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, în temeiul art. 470 C. pr. civ., întrucât apelul nu a fost motivat în termenul prevăzut de art. 468 C. pr. civ., respectiv în 30 de zile de la data comunicării hotărârii, hotărârea apelată fiind comunicată cu D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, în data de 07.02.2022, iar cererea de apel a fost formulată înainte de comunicarea hotărârii, în data de 20.12.2021, fără să cuprindă motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază.

Curtea, în temeiul art. 470 alin. 1 lit. c și alin. 3 C. pr. civ., coroborat cu art. 185 C. pr. civ., constată că apelanta D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj este decăzută din dreptul de a-și mai motiva apelul.

Conform art. 476 alin. 2 C. pr. civ., Curtea urmează să se pronunțe, în fond, asupra apelului declarat de D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj, numai pe baza celor invocate la prima instanță.

Reprezentantul apelantei D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj învederează instanței împrejurarea că se aștepta ca acest aspect să fie invocat de către reclamantul apelant, nu de către instanță și, totodată, arată că a depus concluzii scrise la dosar, în data de 11.05.2022, pe care le susține.

Reprezentantul reclamantului apelant solicită instanței să judece apelul declarat de D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj pe baza celor invocate în fața instanței de fond, și depune la dosar dovada cheltuielilor de judecată, precum și două extrase cu soluții, de pe portalul Tribunalului Bistrița-Năsăud și de pe portalul Tribunalului București, cu titlu de practică judiciară.

Nemaifiind alte cereri de formulat și nici alte excepții de invocat, Curtea declară încheiată faza cercetării judecătorești și acordă reprezentantului reclamantului apelant cuvântul în dezbateri, cu precizarea de a pune concluzii și asupra celorlalte apeluri declarate în cauză.

Reprezentantul reclamantului apelant solicită admiterea apelului reclamantului astfel cum a fost formulat, pentru motivele arătate pe larg în memoriul de apel, pe care le susține, iar pe scurt învederează instanței următoarele:

Pe reclamant l-a deranjat cuantumul daunelor morale stabilite de către instanța de fond, raportat la suferințele sale din perioada procesului penal, care a durat 11 ani, o lună și 20 de zile, având în vedere faptul că acțiunea introductivă a fost cât se poate de justificată, fiind administrată o amplă probațiune, pe care instanța de fond a reținut-o în hotărârea pe care a pronunțat-o.

Consideră că daunele morale trebuie să fie acordate în cuantumul solicitat de reclamant, având în vedere suferințele acestuia și faptul că din practica judiciară pe care a depus-o la dosar rezultă faptul că unor persoane, reținute pentru aceleași fapte ca cele de care a fost învinuit reclamantul și în aceeași perioadă în care a fost reținut și reclamantul, le-au fost acordate daune morale în cuantum mult mai mare decât cel acordat reclamantului de către instanța de fond.

Reclamantul apelant a avut o stare de sănătate precară și în perioada în care a durat procesul penal a fost dus de 82 de ori din Cluj, pe la mai multe instanțe, în Brăila și în Galați, starea de sănătate a acestuia agravându-se și datorită faptului că a fost transportat în condiții precare, astfel încât în faza procesuală a apelului a fost necesar să se solicite o ambulanță și reclamantul a putut fi dus doar la un singur termen de judecată.

L-a reprezentat pe reclamant aproape de la începutul procesului penal și știe că au fost situații în care acesta a făcut trei drumuri din Cluj până la Galați, nemâncat, și atunci i s-a spus că trebuia să-și i-a merinde de acasă.

Toate acestea au avut un puternic impact negativ asupra reclamantului apelant.

Având în vedere perioada de 11 ani, o lună și 20 de zile, cât a durat procesul penal, acuzațiile care i-au fost aduse reclamantului cât se poate de sumar, stigmatizarea acestuia și toate suferințele morale ale acestuia din această perioadă, precum și înscrisurile doveditoare depuse la dosarul cauzei, consideră că se impune majorarea cuantumului daunelor morale cuvenite reclamantului.

Prin Decizia nr. 136/2021 a C.C.R., judecătorul constituțional ne spune că are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate, prin urmare, Statul Român își asumă să plătească despăgubiri persoanei care a fost privată nelegal de libertate.

Prin Decizia nr. 292/30.01.2014 Î.C.C.J. s-a statuat de ce ar fi posibilă atragerea răspunderii civile a statului în cazuri precum cel al reclamantului, respectiv pentru perioada nerezonabilă a duratei procesului penal.

Părțile adverse au susținut faptul că procesul a durat o perioadă atât de lungă și datorită faptului că reclamantul a formulat o cerere de strămutare a dosarului penal, cerere care a fost admisă, dar din punct de vedere legal nu i se poate imputa reclamantului faptul că a solicitat strămutarea dosarului penal.

Având în vedere faptul că reclamantul a fost ridicat de la domiciliul său prin descinderile a opt sau zece mascați, în prezența fiului său care avea doar 10 ani, perioada extrem de lungă, de 11 ani, o lună și 20 de zile, cât a durat procesul penal, faptul că reclamantul a fost stigmatizat de către anumite persoane care-l cunoșteau, spunându-i-se „pușcăriaș”, chiar dacă ulterior s-a constatat că faptele de care a fost învinuit reclamantul n-au fost prevăzute de legea penală aplicabilă la nivelul anului 2006, este evident că toate aceste chestiuni inerente l-au afectat pe reclamant, producându-i multă suferință.

Instanța are la dosarul cauzei tot materialul probator și poate constata că cererea de chemare în judecată a fost introdusă în termen legal, a fost justificată și dovedită, iar în ceea ce privește durata procesului penal, consideră că orice discuție ar fi de prisos.

Personal a invocat o excepție de neconstituționalitate, care a fost respinsă pentru că anterior a fost soluționată o astfel de excepție de neconstituționalitate și C.C.R. a pronunțat Decizia nr. 136/2021, prin care s-a redat persoanei private de libertate, în mod injust, dreptul de a solicita despăgubiri.

A depus practică judiciară la dosarul cauzei, din care rezultă că printr-o hotărâre pronunțată de către instanța de la București, pentru privarea de libertate, în mod injust, unei persoane i s-au acordat despăgubiri în cuantum de 500.000 lei.

Apreciază că judecătorii care acționează cu acest dosar, în baza probatoriului administrat, sunt în măsură să stabilească în mod just cuantumul despăgubirilor cuvenite reclamantului apelant.

Pârâțul apelant Statul Român, prin Ministerul Finanțelor a invocat excepția inadmisibilității cererii reclamantului având ca obiect obligarea pârâțului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata de daune morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, în temeiul răspunderii civile delictuale prevăzută de art. 1349, art. 1373 Noul Cod civil.

Consideră că Statul Român are drepturi și, în aceeași măsură, are obligații, respectiv are și obligația de a-și proteja cetățenii.

În ceea ce privește despăgubirile cuvenite reclamantului apelant, apreciază că paragrafele 37 – 41 din Decizia nr. 136/2021 a C.C.R. sunt cele mai relevante.

A pus aceste concluzii atât cu privire la apelul reclamantului, cât și cu privire la celelalte apeluri declarate în cauză.

Există art. 541 alin. 3 din Codul de procedură penală, care spune că „pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice”, prin urmare, acțiunea reclamantului, în contradictoriu cu pârâțul Statul Român, prin Ministerul

Finanțelor Publice, este admisibilă, atâta vreme cât există cadrul procesual stabilit și atâta vreme cât se poate constata răspunderea civilă delictuală a Statului Român.

Dacă în acțiunea reclamantului s-a invocat art. 539 Cod procedură penală, asta nu înseamnă că pe dreptul comun nu ar fi admisibilă o astfel de acțiune.

Consideră că acțiunea a fost și este admisibilă, iar faptul că nu există o practică judiciară constantă, nu poate conduce la concluzia că acțiunea este inadmisibilă.

La interpelarea instanței, reprezentantul reclamantului apelant arată că pretențiile reclamantului sunt solicitate pentru durata nerezonabilă a procesului penal.

Curtea acordă reprezentantului apelantei D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj cuvântul pentru dezbaterăa apelului propriu și pentru a pune concluzii asupra celorlalte apeluri declarate în cauză.

Reprezentantul apelantei D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj solicită admiterea apelului astfel cum a fost formulat, pentru aspectele arătate în concluziile scrise depuse la dosar. De asemenea, punctual, arată următoarele:

Art. 539 din Codul de procedură penală, pe care și-a întemeiat acțiunea reclamantul, nu prevede despăgubiri și pentru restrângerea libertății reclamantului.

Este o diferență între privarea de libertate și restrângerea libertății.

La momentul la care a fost introdusă acțiunea, reclamantul a formulat atât pretențiile referitoare la privarea de libertate, cât și pretențiile referitoare la restrângerea libertății.

Întrucât a apreciat, la acel moment, că dreptul la acțiune s-a născut în momentul la care a luat sfârșit perioada de privare de libertate, respectiv restrângerea libertății, după pronunțarea Deciziei nr. 136/2021 de către C.C.R., strict în privința privării de libertate, D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj a trebuit să-și reconsidere poziția, în sensul că dreptul la acțiune se naște de la momentul rămânerii definitive a hotărârii de achitare, care face ca atitudinea să devină injustă.

Este o abatere a C.C.R. de la C.E.D.O., însă, așa cum știm, dispozițiile naționale pot fi mai favorabile decât cele internaționale, astfel încât, din acest punct de vedere, trebuie să luăm ca atare cele statuate de către Curtea Constituțională a României, astfel încât, în privința privării de libertate acțiunea a fost formulată în termenul prevăzut de lege.

A observat o eroare de calcul a primei instanțe, cu privire la care reclamantul apelant nu s-a referit, pentru că prima instanță a apreciat un quantum de 100 Euro/zi, pentru o perioadă de 146 de zile, dar înmulțirea nu dă 31.700 Euro, cum a calculat prima instanță, ci 14.600 Euro.

Este o eroare de calcul evidentă, din punctul său de vedere.

Cu privire la condițiile de detenție, crede că și acest aspect poate fi pus sub semnul prescripției, pentru că observă că s-au dat despăgubiri pentru daune morale cauzate de o situație care nu putea fi supusă atenției instanței, tocmai din cauză că a intervenit termenul de prescripție, și anume, precaritatea condițiilor de detenție.

Prima instanță a făcut o combinație între suferințele cauzate de detenția în sine și suferințele cauzate de condițiile de detenție, aspecte care ar fi trebuit să fie tratate distinct și ar fi trebuit soluționată această excepție a prescripției cu privire la aceste componente ale condițiilor precare de detenție.

Cu privire la restrângerea libertății nu s-a răspuns în vreun fel de către prima instanță, dar a fost invocată în fața primei instanțe.

La fel a fost invocat, pe fondul cauzei, caracterul excesiv al sumei solicitate cu titlu de daune morale pentru durata excesivă a procesului penal.

A apreciat că poate fi vorba despre o durată excesivă a procesului penal, însă despăgubirile nu pot fi acordate în quantum de 100.000 Euro, care este o sumă exorbitantă față de sumele din hotărârile de practică judiciară, pe care a reușit să le identifice și la care a făcut referire în cuprinsul memoriului scris.

Mai invocă o hotărâre de practică judiciară de dată recentă, Sentința civilă nr. 14/21.01.2022 a Tribunalului Satu Mare, Secția I Civilă, unde pentru o durată a procesului penal de 12 ani și 10 luni, suma acordată cu titlu de despăgubire a fost de 10.000 Euro.

Observăm sume cuprinse între 2.340 Euro - 15.000 Euro, în jurisprudența la care a făcut referire, atât în scris, cât și oral, iar Tribunalul Cluj a acordat 100.000 Euro.

Trebuie să avem în vedere și complexitatea cauzei, respectiv un număr mare de inculpați, un număr foarte mare de persoane vătămate, un număr mare de martori audiați, prin urmare, este firesc să dureze procesul penal.

În toate celelalte dosare, așa cum a subliniat și în scris, complexitatea nu s-a ridicat la nivelul cauzei în care a fost inculpat reclamantul, prin urmare, și cuantumul daunelor morale trebuie acordat ținând cont și de acest aspect.

Cu privire la daunele materiale, tot cu ocazia cuvântului pe fond, s-a arătat de către reprezentantul D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj faptul că aceste daune materiale nu sunt dovedite, nu s-au depus la dosar nici un fel de înscrisuri doveditoare.

Prima instanță a motivat hotărârea exclusiv pe existența unei prezumții simple, a criticat această motivare cu ocazia concluziilor scrise.

Din verificările pe care a reușit să le facă până la acest termen de judecată, nu cunoaște nici un alt caz din jurisprudență, în care să fi fost acordate cheltuieli de judecată în baza unei prezumții simple și atât, fără nici un fel de înscris.

Tot cu ocazia dezbaterilor în fața instanței de fond, s-a invocat și lipsa caracterului ilicit al faptei pârâtului Statul Român.

În cauză nu este o faptă ilicită și consideră că trebuie analizată și această condiție, de vreme ce acțiunea în despăgubiri se întemeiază pe dispozițiile art. 1349 din noul Cod civil, referitor la răspunderea civilă delictuală și este dispensă de la această condiție.

Cu privire la privarea de libertate, Curtea Constituțională a României ne spune că nu mai are importanță dacă fapta pârâtului a fost sau nu ilicită, în privința supunerii procedurii penale, deci nu mai este o dispensă cu privire la îndeplinirea acestei condiții.

A făcut referire la jurisprudența C.E.D.O., unde Curtea arată că pentru consecințe normale și inevitabile la o procedură penală nu se pot acorda despăgubiri, astfel cum s-a solicitat, este exact aceeași idee că nu există o faptă ilicită care să poată fi imputată statului și care să atragă răspunderea delictuală a acestuia.

Un argument suplimentar, tot cu privire la această chestiune, este în cauza Liviu Aurel Man contra României, acțiunea formulată de către un alt inculpat din cauza în care a fost inculpat și reclamantul, cu nr. 39.273/07 C.E.D.O., Secția a IV-a, pronunțată în 12.12.2019, unde se poate observa că s-au respins toate capetele de cerere cu privire la încălcarea tuturor articolelor din Convenție, iar Curtea a arătat în paragraful 130, faptul că inconveniente de care reclamantul s-au plâns au fost cauzate mai degrabă de ancheta penală și mai puțin de alte aspecte vizând încălcarea articolelor din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 6, art. 8 ș.a.m.d..

Din punctul său de vedere, nu sunt motive noi pe care le aduce azi în fața Curții, sunt doar niște contraargumente la argumentele reținute de către Tribunal, cu privire la un aspect, referitor la care Tribunalul nu prezintă nici o minimă explicație, nu discută deloc despre prescripție.

Cu privire la apelul reclamantului, solicită respingerea acestuia ca neîntemeiat, având în vedere ceea ce a susținut în legătură cu apelul formulat de D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj.

În ceea ce privește apelul pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, solicită admiterea apelului, în parte, în ceea ce privește chestiunile legate de fondul cauzei, care sunt concurente cu cele pe care D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj le-a invocat.

În ceea ce privește cele două excepții invocate de pârât, excepția inadmisibilității acțiunii și excepția lipsei calității procesuale pasive, a observat că sunt respinse de fiecare dată de către instanțele civile și nu întrezărește nici un argument pentru care jurisprudența să se abată de la această constantă, de aceea consideră că cele două excepții ar trebui respinse ca neîntemeiate.

În replică, reprezentantul reclamantului apelant învederează instanței următoarele:

Este necesar a se considera inerente anumite trăiri ale unei persoane și aproape normale în urma desfășurării unui proces penal, aici fiind vorba despre arestarea reclamantului apelant care a durat aproape 5 luni de zile, urmărirea penală care a durat undeva la un an de zile și procesul de fond care a durat 9 ani și jumătate.

Practic, procurorul a avut la dispoziție toate documentele necesare să administreze aproape întreaga probațiune, judecătorul a încercat să administreze o nouă probațiune în cauză, în apel au fost vreo trei termene și cauza s-a amânat doi ani, pentru a se constata, în final, că aceste persoane,

așa cum au beneficiat de prezumția de nevinovăție, anterior descinderii, cât și pe parcursul procesului penal, beneficiază și în continuare.

Din păcate, aceste persoane au trebuit să-și dovedească nevinovăția pe parcursul acestor peste 11 ani și este evident că aceste chestiuni lasă urme.

Evident că ar trebui să existe niște mecanisme, prin care Statul Român să garanteze acestor persoane o judecată în condiții normale, cât timp, așa cum a spus, a răpi 11 ani din viața unui om, raportat la o viață medie de 70 de ani, cum este în România, provoacă destule suferințe atât în mediul personal, cât și în mediul apropiaților.

Ați fi interzis să vorbești cu anumite persoane și să te uiți în stânga și în dreapta, ca nu cumva persoanele de lângă tine, din autobuz, să fie una dintre aceste persoane, provoacă suferințe.

Părinții domnului Mureșan Aurel au murit înainte de pronunțarea soluției de achitare, dâșii au rămas cu ideea că reclamantul este în continuare cercetat.

În replică, reprezentantul apelantei D.I.I.C.O.T. – Serviciul Teritorial Cluj învederează instanței următoarele:

Nu a spus că arestarea reclamantului a fost una dintre consecințele firești ale procesului penal.

A admis că este o culpă a autorității care justifică acordarea de despăgubiri.

Nu a contestat că durata procedurii penale este o faptă ilicită și culpabilă a autorității, care și ea permite acordarea de despăgubiri.

Procedura penală în sine se referă la toate celelalte chestiuni inerente unui proces penal, la faptul că durează o anumită perioadă de timp, la faptul că anumite persoane ar putea să privească inculpatul din prezenta cauză ca fiind vinovat, deși legea îi acordă beneficiul prezumției de nevinovăție, autoritățile n-au încălcat acest beneficiu în acea cauză, iar dacă un particular a făcut-o, în nici un caz statul nu poate fi ținut răspunzător de faptul că reclamantului apelant i s-a încălcat prezumția de nevinovăție și a fost privit ca vinovat.

Sigur că un proces penal generează anumite costuri, anumite nevoi de deplasare, timp, anumit stres, acestea sunt consecințele inerente ale unei proceduri penale, care potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, nu pot da naștere la despăgubiri.

Nu există nimic ilegal în supunerea în sine la o procedură penală.

Dacă s-ar admite toate despăgubirile solicitate de reclamant, ar însemna ca tuturor inculpaților față de care se pronunță soluții de achitare, indiferent pe ce teme, să li se restituie integral cheltuielile făcute în procesele penale și să li se acorde și daune morale pentru faptul că la un moment dat au fost cercetați penal, eventual judecați penal, deși au beneficiat întotdeauna de prezumția de nevinovăție, prevăzută de lege, pentru că o astfel de interpretare nu poate fi în spiritul legii.

Curtea declară închise dezbaterile și reține cauza pentru soluționare.

CURTEA

Prin sentința civilă nr. 841/13.12.2021 a Tribunalului Cluj - Secția Civilă, pronunțată în dosar nr. 2448/117/2018, s-a admis în parte acțiunea civilă formulată de către reclamantul Mureșan Aurel, în contradictoriu cu pârâțul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice și, în consecință:

A fost obligat pârâțul la plata către reclamant a sumei de 285.520 lei cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei, cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați și în suma de 236.208 lei, cu titlu de venit nerealizat.

A fost obligat pârâțul la plata către reclamant a sumei de 235.372,5 lei, reprezentând echivalentul în lei a sumei de 47.550 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2003 și restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 – 13.11.2012.

A fost obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 495.000 lei, reprezentând echivalentul în lei a sumei de 100.000 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal.

A fost obligat pârâtul la plata către reclamant a dobânzii legale aferente sumelor mai sus menționate, începând cu data pronunțării prezentei sentințe – 13.12.2021 și până la plata efectivă.

A fost obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 1.500 lei cu titlu de cheltuieli de judecată constând în onorariu avocațial.

Pentru a pronunța această soluție, Tribunalul Cluj - Secția Civilă a reținut în considerentele sentinței sale, următoarele:

„În fapt, din înscrisurile atașate la dosar, se reține faptul că reclamantul a fost cercetat pentru comiterea infracțiunilor șantaj, în forma prevăzută de art. 194 al. 1 și 2 Cod penal 1968 și infracțiunea de constituire/aderare la grup infracțional organizat, prev. și ped. de art. 7 alin. 1 și 3 din Legea nr. 39/2003, în vigoare la acel moment.

Ulterior, la data de 20.12.2017, după un proces penal cu o durată de 11 ani o lună și 20 de zile, Curtea de Apel Galați prin Decizia penală nr. 1342/A/2017 pronunțată a dispus în baza art. 396 al. 5 C.pr.pen., în referire la art.1 lit. b teza I C.pr.pen, achitarea reclamantului pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj și grup infracțional organizat.

În ce privește dosarul penal, se reține faptul că în data de 30.10.2006, dimineața, reclamantul se afla la domiciliul din Cluj-Napoca, împreună cu soția sa și copilul lor în vârstă de 10 ani, iar organele judiciare au intrat în apartament, au trecut la percheziționarea acestuia și, în baza unui mandat de aducere, l-au escortat la sediul D.I.I.C.O.T. Cluj.

Acuzațiile i-au fost aduse la cunoștință ulterior, aflând că este acuzat, alături de numiții Man Liviu Aurel, Vidican Dorel Alexandru, Avarvarei Adrian, Cocul Anca Elena și Oțel Ioan de comiterea infracțiunilor indicate mai sus menționate.

Urmărirea penală în data de 09.12.2005, dar abia în data de 30.10.2006, după 11 luni în care au fost realizate mai multe activități de interceptare a convorbirilor telefonice, filaje și alte activități specifice de urmărire penală, i s-a adus la cunoștință calitatea de învinuit.

Ulterior, în data de 30.10.2006, s-a procedat la punerea în mișcare a acțiunii penale pentru infracțiunile arătate, dispunându-se față de reclamant măsura reținerii pe 24 ore, iar apoi, Tribunalul Cluj, prin Încheierea nr. 146/C/2006 din 30.10.2006 din dosar nr.8854/117/2006, a admis propunerea D.I.I.C.O.T. de arestare preventivă, dispunând luarea măsurii arestului preventiv pentru 29 de zile, respectiv din 31.10.2006 până la data de 28.11.2006 și emiterea mandatului de arestare din 30.10.2006.

Din încheierea penală atașată a dosar, se reține faptul că instanța si-a motivat decizia de luare a măsurii preventive pe dispozițiile art. 148, lit. b și f din C.proc.pen din 1968.

În esență, s-a reținut că lăsarea reclamantului și a celorlalți inculpați în libertate ar fi de natură să prezinte un pericol concret pentru ordinea și liniștea publică, respectiv ar exista pericol de dispariție a unor probe sau de influențare a unor martori, considerând că există date și indicii, inclusiv probe în acest sens.

Împotriva acestei încheieri, a declarat recurs, Curtea de Apel Cluj dispunând prin Încheierea 150/R/2006 din 02.11.2006, respingerea recursului reținând în esență motivarea instanței de fond, dar a schimbat temeiul arestării preventive, înlăturând prevederile de la art. 148 lit. b, respectiv că instanța de fond în mod greșit a reținut că ar exista probe în sensul zădărnicii aflării adevărului.

La data de 23.11.2006, s-a procedat la verificarea propunerii de prelungire a măsurii arestului preventiv formulată de către D.I.I.C.O.T. Cluj, iar prin încheierea nr. 173/C/2006 din 24.11.2006 (dosar 9336/1 17/2006) s-a dispus admiterea propunerii formulate de D.I.I.C.O.T., instanța de fond dispunând prelungirea măsurii arestului preventiv pe o perioadă de 30 de zile din 28.11.2006 până la data de 27.12.2006.

Împotriva acestei încheieri s-a declarat recurs, soluționat de Curtea de Apel Cluj la data de 29.11.2006 prin Încheierea nr. 161/2006, prin care a fost respins recursul declarat de reclamantul și alți coinculpați.

La data de 20.12.2006, prin Încheierea nr. 182/2006 s-a dispus prelungirea măsurii arestului preventiv. În motivare, s-a reținut obligativitatea detenției prin prisma faptului că dosarul de urmărire penală era unul deosebit de complex și impunea efectuarea unor acte de urmărire penală.

Recursul formulat de reclamantul și celelalte trei persoane indicate mai sus, a fost soluționat la data de 22.12.2006 prin Încheierea 167/R/2006 în sensul respingerii recursului ca nefondat.

Ulterior, prin rechizitoriul emis la data de 19.01.2007, în dosarul nr. 403D/P/2006 al D.I.I.C.O.T., s-a dispus trimiterea sa în judecată, în stare de arest preventiv, pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj în forma continuată (53 de acte materiale), prev. și ped. de art. 194 alin. I și 2 CP 1969, cu aplicarea art. 41 alin. 2 C. pen. 1969 și asociere la un grup infracțional organizat, prev. și ped. de art. 7 alin. 1 și 3 din Legea nr. 39/2003, totul cu aplicarea art. 33 lit. a) CP 1969.

În fapt și drept s-a reținut că reclamantul, împreună cu numiții Părcălab Călin Dan, Grama Aurelian, Man Liviu Aurel, Vidican Dorel Alexandru, Cocuț Anca Elena, Avarvarei Adrian și Onac Memoranda Supplexa, ar fi constituit un grup infracțional organizat la care ar fi aderat în anul 2005 și numitul Oțel Ioan, în scopul săvârșirii infracțiunii de șantaj, această din urmă infracțiune reținându-i-se în sarcină în formă continuată, acuzarea apreciind că actele materiale repetate în baza aceleiași rezoluții infracționale, ar fi debutat la începutul anului 2004 și până în luna noiembrie 2006.

La data de 23.01.2007, Tribunalul Cluj a procedat la verificarea măsurii arestului preventiv conform art. 300 ind. 1 raportat la prevederile art. 160² C.pr.pen. 1968, dispunând prin Încheierea din 24.01.2007 (dosar nr. 391/117/2007) menținerea stării de arest preventiv însă chiar dacă au fost administrate toate probele din urmărire penală, nu se regăsește o analiză propriu-zisă a materialului probator din care să rezulte pericolul concret pentru ordinea publică pe care reclamantul l-ar fi reprezentat.

Împotriva acestei încheieri, reclamantul alături de numiții Man Liviu Aurel, Vidican Dorel, Grama Aurelian, Oțel Ioan a declarat recurs. În cadrul dosarului 149/33/2007 a fost judecat recursul împotriva încheierii din 24.01.2007, alături de recursul declarat împotriva încheierii 26 din 25.01.2007 a Tribunalului Cluj de numiții Avarvarei Adrian, Cocuț Anca Elena și Onac Memoranda Supplexa. Prin Decizia penală nr. 71/R/2007, a fost soluționat recursul în sensul respingerii și menținerii stării de arest preventiv față de reclamantul și numiții Man Liviu Aurel și Oțel Ioan.

Prin Încheierea din 15.02.2007 instanța a soluționat solicitarea reclamantului de înlocuire a măsurii arestului preventiv cu măsura obligării de a nu părăsi localitatea, în sensul respingerii acesteia, alături de solicitarea numiților Man Liviu Aurel și Otel Ioan, sens în care a fost emisă Încheierea din 16.02.2007.

Împotriva acestei încheieri, recursul declarat a fost soluționat de Curtea de Apel Cluj în cadrul dosarului nr. 366/33/2007 a respins recursul reclamantului.

La solicitarea numitul Man Liviu Aurel, prin Încheierea nr. 1243 din 06.03.2007 (dosar 802/1/2007) Înalta Curte de Casație și Justiție a dispus strămutarea judecării dosarului 391/117/2007 invocând în esență că s-a creat o presiune mediatică puternică asupra magistralilor din Cluj-Napoca, presiune care putea afecta grav actul de justiție, cauza urmând a fi soluționată de Tribunalul Brăila.

La data de 12.03.2007, prin Sentința Penală nr. 126/2007, Tribunalul Cluj, raportat la decizia de strămutare, a dispus scoaterea de pe rol a dosarului 391/117/2007 și trimiterea cauzei la Tribunalul Brăila.

La data de 15.03.2007, Tribunalul Brăila (dosar nr. 964/113/2007) a emis o dispoziție de transfer prin care a solicitat ca reclamantul, numiții Man Liviu și Oțel Ioan să fie transferați de la Penitenciarul Gherla la Penitenciarul Brăila în vederea prezentării la termenul fixat pentru data de 02.04.2007.

La data de 22.03.2007, instanța a procedat din oficiu la verificarea legalității și temeiniciei măsurii arestului preventiv. Prin Încheierea pronunțată a data de 23.03.2007, judecătorul de fond a constatat că la dosarul cauzei nu se regăsesc probe din care să rezulte că lăsarea în libertate a reclamantului și a numiților Man Liviu Aurel și Otel Ioan ar reprezenta un pericol concret pentru ordinea publică. Astfel, a dispus înlocuirea măsurii arestului preventiv cu măsura obligării de a nu părăsi țara și a stabilit o serie de obligații, respectiv: să se prezinte la instanța de judecată ori de câte ori este chemat; să se prezinte la organele de poliție, respectiv I.P.J. Cluj ori de câte ori este chemat; să nu își schimbe locuința fără încuviințarea organului judiciar care a dispus măsura; să nu dețină,

să nu folosească și să nu poarte nici o categorie de arme; să nu se apropie de nici una dintre persoanele vătămate, de membrii familiei acestora, de martorii și inculpații din cauză, respectiv să nu comunice direct sau indirect cu aceștia.

Curtea de Apel Galați a respins recursul declarat de D.I.I.C.O.T. prin Încheierea din 24.03.2007, menținând încheierea din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila prin care reclamantul alături de numiții Man Liviu Aurel și Oțel Ioan au fost puși în libertate. Măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată la data de 13.11.2012, fiind suspendată în mai multe rânduri până la această dată.

Prin Sentința 119 din 07.05.2008, Tribunalul Brăila a admis o serie de excepții invocate de reclamant și ceilalți inculpații din dosar dispunând excluderea mai multor probe obținute în mod nelegal de către D.I.I.C.O.T. S.T. Cluj respectiv restituirea cauzei la procuror pentru refacerea actului de sesizare.

Din cuprinsul încheierilor de ședință atașate la dosar, se reține faptul că dosarul penal judecat de Tribunalul Brăila a avut 78 de termene de judecată. Împotriva Sentinței 119 din 07.05.2008 atât inculpații, cât și Ministerul public au declarat recurs. Acesta s-a judecat de către Curtea de Apel Galați (dosar 910/44/2008) pe parcursul a 8 termene de judecată, fiind admis recursul Ministerului Public și dispunându-se începerea judecării cauzei.

La data de 15.04.2016 Tribunalul Brăila a pronunțat Sentința nr. 70/2016 (dosar 964/113/2007) prin care a fost condamnat la pedeapsa principală de 3 ani închisoare pentru comiterea infracțiunii de asociere la un grup infracțional, respectiv, în baza art. 194 alin. (1), (2) din Codul penal din 1969 cu aplicarea art. 41 alin. (2) din Codul penal din 1969, art. 74 alin. (I) lit. a), art. 76 alin. (1) lit. d) din Codul penal din 1969 și art. 5 alin. (I) Cod penal la pedeapsa principală de an și 10 luni închisoare pentru comiterea infracțiunii de șantaj în formă continuată. Instanța, în baza art. 33 lit. a), art. 34 alin. (1) lit. b) din Codul penal din 1969 a dispus contopirea pedepselor principale aplicate de 3 ani închisoare și 1 an și 10 luni închisoare, inculpatul urmând să execute pedeapsa cea mai grea de 3 ani închisoare. În baza art. 86 ind. I din Codul penal din 1969 și art. 71 al. (5) din Codul penal din 1969 instanța a dispus suspendarea executării pedepsei principale și a pedepsei accesorii sub supraveghere pe durata unui termen de încarcerare de 6 ani stabilit potrivit dispozițiilor art. 86 ind. 2 din Codul penal din 1969. De asemenea, în baza art. 863 alin. (I) din Codul penal din 1969 să se supună următoarelor măsuri de supraveghere: a) să se prezinte la datele fixate la Serviciul de probațiune Cluj; b) să anunțe în prealabil orice schimbare de domiciliu, reședință sau locuință și orice deplasare care depășește 8 zile precum și întoarcerea; c) să comunice și să justifice schimbarea locului de muncă; d) să comunice informații de natură a putea fi controlate mijloacele lui de existență. În baza art. 88 din Codul penal din 1969 din pedeapsa principală de 3 ani închisoare instanța a dedus durata reținerii și arestării preventive din perioada 30.10.2006 - 23.03.2007.

Împotriva acestei sentințe atât reclamantul, împreună cu unii dintre inculpați, cât și o parte din părțile civile și DIICOT au declarat apel. Apelul a fost soluționat de către Curtea de Apel Galați, cauza fiind înregistrată sub nr. 985/44/2016, iar începând cu data de 15.11.2016 până la 07.11.2017 au fost 16 termene de judecată care au implicat prezența părților, și mai multe încheieri prin care instanța s-a pronunțat pe anumite cereri invocate, fiind necesar un timp pentru deliberare. Din data de 07.11.2017, amânarea pronunțării soluției a avut loc la datele de 14.11.2017, 21.11.2017, 04.12.2017, Decizia Penală nr. 1342/A fiind la data de 20.12.2017.

Referitor la daunele materiale solicitate de către reclamant, tribunalul reține următoarele:

Este fără putință de tăgadă faptul că pe parcursul derulării procesului penal, reclamantul a fost nevoit să efectueze mai multe cheltuieli, atât în faza de urmărire penală cât și în faza de judecată pentru a putea participa la proces și pentru a fi reprezentat de avocați în vederea formulării apărării în cauză.

Privitor la cheltuielile de deplasare, tribunalul reține că în componența acestora intră pe de o parte cheltuieli de transport, iar pe de altă parte cheltuieli de cazare și masă. Este adevărat că la dosarul cauzei nu se regăsesc chitanțe/facturi/înscrisuri doveditoare cu referire la cuantumul acestor cheltuieli, însă tribunalul reține că prezența reclamantului și a apărătorului său la termenele de judecată din dosarul penal reiese din copiile încheierilor de ședință care atestă prezența acestora în fața instanțelor penale.

Conform dispozițiilor art. 250 C.proc.civ., „Dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege.

Apoi, se reține faptul că prin dispozițiile art. 327 C.proc.civ. legiuitorul a înțeles să stabilească conținutul noțiunii de prezumții, prevăzând în mod expres faptul că „Prezumțiile sunt consecințele pe care legea sau judecătorul le trage dintr-un fapt cunoscut spre a stabili un fapt necunoscut.”

Mai mult, în privința prezumțiilor judiciare, legiuitorul a stabilit că „În cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele, însă, pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori.” (art. 329 C.proc.civ.)

În ce privește posibilitatea de aplicare a dispozițiilor procedurale mai sus redate, tribunalul reține faptul că prezenta cauză este întemeiată pe dispozițiile 1349 și urm. C.proc.civ., privind răspunderea civilă delictuală, iar proba unui fapt ilicit se poate face prin orice mijloc de probă.

Prin urmare, tribunalul se reține că chiar dacă reclamantul este în imposibilitate de a depune înscrisuri doveditoare privitoare la cuantumului cheltuielilor de deplasare – transport, cazare, masă, faptul că prezența sa și a apărătorului său la mai multe termene de judecată este dovedită, fără puțință de tăgadă, de cuprinsul încheierilor de ședință atașate.

Astfel, din aceste înscrisuri ce se constituie în acte autentice, raportat la art. 434 C.proc.civ. combinat cu art. 233 C.proc.civ., se reține că, așa cum chiar reclamantul a arătat, acesta a fost prezent de cel puțin 82 de ori la termene de judecată în fața instanțelor din Brăila – fond și Galați – apel.

Tribunalul reține că distanța medie parcursă, pentru a fi prezent la termene, între mun. Cluj-Napoca și Brăila/Galați este de 1.100 km pentru o deplasare cu autoturismul, conducând la un consum mediu de combustibil de 82,5 litri cu un cost estimativ de 4,8 lei/l. prin urmare, costul pentru o deplasare se ridică la suma de 396 lei/termen, iar pentru 82 de termene la un cost de 32.472 lei.

La cheltuielile cu transportul, pentru fiecare deplasare se adaugă cheltuieli de cazare și masă. În condițiile în care la dosar nu există înscrisuri doveditoare, tribunalul a prezumat cuantumul acestor cheltuieli distinct pentru mun. Brăila și respectiv pentru mun. Galați. Astfel, s-a avut în vedere un cost mediu de cazare pentru mun. Brăila de 120 lei/deplasare și 100 lei cheltuieli cu masa pentru un termen, ceea ce a condus la un cuantum total de 15.840 lei pentru 72 de termene. Pentru deplasarea în mun. Galați, s-a avut în vedere un cost mediu de cazare de 150 lei/deplasare și 100 lei cheltuieli cu masa pentru un termen, ceea ce a condus la un cuantum total de 1.000 lei pentru 4 de termene.

Apoi, tribunalul reține faptul că începând cu data de 30.10.2006, când a fost reținut, iar ulterior arestat, contractul de muncă al reclamantului a fost suspendat. Din copia cărții de muncă, reiese că anterior luni octombrie 2006, reclamantul realiza un venit mediu/lunar de 2.072 lei.

Din susținerile reclamantului, necontestate în cauză, se reține că acesta și-a reluat activitatea pentru o scurtă perioadă de timp, încasând salariul aferent din 02.04.2007, până la data de 01.12.2007, iar apoi instanța de judecată i-a interzis expres desfășurarea activității de administrare a societății comerciale Exploziv Media S.R.L..

Prin urmare, din înscrisurile atașate la dosar, coroborate cu declarația martorului audiat în cauză, tribunalul reține că reclamantul nu a mai desfășurat activități lucrative și nu a mai realizat venituri din muncă începând cu decembrie 2007 și până în luna decembrie 2016 când a fost pensionat pe caz de boală.

Rezultă așadar că reclamantul nu a realizat venituri pe durata a 114 luni, fiind lipsit de un venit de 236.208 lei (2.072 lei x 114 luni).

Referitor la daunele morale solicitate în cauză, tribunalul reține următoarele:

În primul rând, tribunalul reține faptul că reclamantul a înțeles să solicite daune morale atât pentru durata de timp în care a fost supus unor măsuri penale preventive – arestare preventivă și obligarea de a nu părăsi localitatea și ulterior țara, cât și pentru durata excesiv de lungă a procesului penal.

În al doilea rând, tribunalul reține că reclamantul a invocat pentru justificarea daunelor morale solicitate pentru suferințele cauzate de măsurile preventive atât încălcarea dreptului la libertate – pentru perioada arestului cât și încălcarea dreptului la liberă circulație – pentru perioada în care s-a instituit în sarcina sa obligația de a nu părăsi localitatea/țara.

Procedând la analizarea suferințelor morale suportate de către reclamant pe perioada de timp în care a fost supus unor măsuri penale cu caracter preventiv, tribunalul reține că în data de 30.10.2006, organele judiciare au descins la domiciliul reclamantului, unde acesta se afla împreună cu familia sa – soția și un copil minor în vârstă de 10 ani la acel moment.

Ulterior, a fost reținut și arestat, iar măsura arestului preventiv a fost menținută pe toată perioada de timp cuprinsă între 30.10.2006 și 23.03.2007, rezultând un număr de 317 zile.

Privitor la legalitatea măsurii arestului preventiv la care a fost supus reclamantul, tribunalul reține incidența, în cauză, a celor stabilite de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Astfel, prin Decizia I.C.C.J. nr. 15/2017 privind modul de interpretare a dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, respectiv dacă stabilirea caracterului nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal, care dă dreptul la despăgubiri conform alin. (1), trebuie să fie cuprinsă într-un act jurisdicțional sau poate fi implicită, dedusă din hotărârea de achitare, publicată în Monitorul Oficial nr. 946/29.11.2017, Înalta Curte a stabilit că „În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, caracterul legal al măsurilor preventive privative libertate trebuie să fie explicat prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia. Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși nu poate constitui temei al stabilirii caracterului legal al nării privative libertate.”

În speță, este adevărat că reclamantul a fost achitat, dar cu privire la legalitatea măsurii arestului preventiv elocvente sunt reținerile făcute de către magistratul Tribunalului Brăila, care ulterior strămutării dosarului penal, procedând la verificarea măsurii preventive prin încheierea din 23.03.2007, a reținut unele argumente esențiale în ceea ce privește nelegalitatea măsurii arestului preventiv.

În acest sens, se reține că în cuprinsul acestei încheieri s-a reținut în mod expres că „Indiferent de gravitatea faptei pentru care este cercetat inculpatul, măsura arestării preventive poate fi luată numai în condițiile prevăzute de art. 149 ind. I C.p.p. și când există cel puțin unul din cazurile prevăzute de art. 148 C.p.p.

O interpretare contrară, ar însemna că în cazul cercetării infracțiunilor mai grave, măsura arestării preventive este obligatorie, ceea ce nu corespunde realității. De altfel, în concluziile puse în cauză, reprezentantul Ministerului Public nu a indicat în concret care sunt probele care dovedesc că lăsarea în libertate a inculpaților ar prezenta un pericol concret pentru ordinea publică și în ce ar consta acest pericol social, mulțumindu-se să arate că față de gravitatea faptelor comise și de numărul mare de părți vătămate, apreciază că există probe certe că lăsarea sa în libertate ar prezenta pericol pentru ordinea publică.

[...]În cauză în cursul urmăririi penale au fost administrate numeroase probe cu privire la faptele pentru care sunt cercetați inculpații, însă aceste probe nu dovedesc că judecarea în libertate a inculpaților ar prezenta un pericol concret pentru ordinea publică dovedirea acestui aspect fiind necesară în cauză. Cerința probării pericolului social concret pentru ordinea publică pe care l-ar prezenta judecarea în libertate a unui inculpat este cerută expres și imperativ de dispozițiile art. 148 alin. 1 lit. C.pr.pen. În stabilirea pericolului concret pe care l-ar prezenta pentru ordinea publică judecarea în libertate a inculpaților Man Liviu Aurel, Mureșan Aurel și Otel Ioan, instanța va reține următoarele:

- inculpații sunt ziaști și sunt cercetați pentru comiterea unor infracțiuni săvârșite în legătură cu desfășurarea activității de ziarist;
- inculpații au fost de rea-credință în publicarea sistematică a unor articole defăimătoare despre părțile vătămate, însă în jurisprudența Curții Europene a drepturilor omului se recunoaște constant ziaristului dreptul la o doză de exagerare în ceea ce privește articolele publicate datorată specificului profesiei de ziarist (cauza-Dalban versus România);
- inculpații nu sunt cunoscuți cu antecedente penale și se bucură de o bună reputație în rândul comunității din care fac parte, astfel cum rezultă din tabelele cu semnături de adeziune depuse la dosar.

Față de considerentele expuse mai sus, instanța va aprecia că în cauză nu există probe că lăsarea în libertate a celor trei inculpați prezintă un pericol concret pentru ordinea publică și prin urmare, nu sunt întrunite cumulativ condițiile prevăzute de art. 148 alin. 1 lit. f C.proc.pen.”

Față de aceste rețineri din cadrul procesului penal, tribunalul constată că măsura arestului preventiv luată față de reclamant a fost una nelegală în condițiile în care ulterior străngerii tuturor probelor în acuzare, nu s-a putut dovedi faptul că libertatea inculpaților ar fi reprezentat un pericol concret ordinii publice, cu atât mai puțin putea fi dovedit acest aspect la momentul luării acestei măsuri respectiv în ziua când li s-a adus la cunoștință calitatea de suspect, învinuit și ulterior inculpat, când propunerea s-a bazat pe o probațiune mult mai restrânsă.

De asemenea, prezintă relevanță faptul că această soluție dată de către Tribunalul Brăila a fost menținută, prin încheierea din 24.03.2007, de către Curtea de Apel Galați.

În vederea justificării cuantumului daunelor morale solicitate, reclamantul a invocat condițiile precare de detenție la care a fost supus, afirmații necontestate de către pârât. Ba mai mult, în luarea în considerare a acestor afirmații, tribunalul reține relevanța multiplelor condamnări ale Statului Român dispuse de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului privind condițiile de detenție din România.

Se reține faptul că reclamantul a fost supus pe durata arestului preventiv la condiții de detenție inumane, condiții de trai foarte grele, pe timp de iarnă, în celule reci, cu hrană precară și uneori necomestibilă, condiții precare de igienă personală. Apoi, nu se poate contesta faptul că în condițiile în care transferul reclamantului de la Penitenciarul Gherla la Penitenciarul Brăila s-a realizat în mai mult de o săptămână, acest proces a avut efect traumatizant asupra reclamantului. Așa cum a subliniat, transportul s-a realizat cu autospecialele ANP care s-au prezentat într-o stare deplorabilă, fără a i se asigura hrană sau apă potabilă, nevoile fiziologice fiind constrânși a le face într-o găleată. Transportul s-a realizat alături de alte persoane condamnate pentru infracțiuni cu caracter ridicat de pericolozitate.

Pentru cuantificarea daunelor morale aferente perioadei în care reclamantul a fost supus măsurii preventive a arestului, tribunalul a avut în vedere o sumă de 100 Euro/zi , rezultând un cuantum total de 31.700 Euro.

Se mai reține că ulterior arestului, pe perioada cuprinsă între 23.03.2007 – 13.11.2012 reclamantul a fost supus măsurii de a nu părăsi țara, instituindu-se în sarcina sa o serie de obligații a căror respectare a determinat schimbări importante în viața de zi cu zi.

În acest sens, se reține că reclamantul era nevoit a evita contactul direct sau indirect cu peste 150 de persoane, iar respectarea acestei măsuri era impetuos necesară având în vedere riscul de a fi supus din nou arestării. Pe de altă parte, evitarea unui număr atât de mare de persoane, impunea reclamantului o sarcină epuizantă din punct de vedere mintal și psihologic.

Pentru durata în care reclamantul a fost supus obligației de a nu părăsi țara, tribunalul a cuantificat daunele morale aferente suferințelor fizice la suma de 15.850 Euro.

Privitor la daunele morale aferente duratei excesive a procesului penal, se reține în primul rând faptul că durata procedurii judiciare la care a fost supus reclamantul s-a întins pe durata a 11 ani, 1 lună și 20 de zile.

Nu se poate contesta faptul că o durată atât de lungă a unui proces penal care s-a finalizat cu o achitare a avut efecte dezastruoase asupra stării emoționale, fizice și psihice a reclamantului atât prin experiențele traumatizante pe care le-a trăit în mod direct începând cu modalitatea în care a fost tratat la momentul la care organele judiciare au descins la domiciliul său, condițiile de detenție, modul în care traiul de zi cu zi al reclamantului s-a schimbat radical, starea de sănătate care a avut de suferit urmare a experiențelor negative la care a fost supus, dar și urmare a conștientizării traumelor pe care ceilalți membri ai familiei le aveau de parcurs.

La momentul la care reclamantul a fost arestat, fiul său avea doar vârsta de 10 de ani, fiind evident elev. Este evident că în condițiile în care tatăl său a fost arestat, iar procesul penal la care a fost supus era mediatizat, este ușor de imaginat la ce a fost supus minorul la școală, în colectivitate și care au fost urmările pe termen scurt și lung a unor astfel de experiențe. Toate acestea este normal să fie conștientizate de către tatăl său – reclamant în cauză. La acestea s-au adăugat și experiențele, izolarile trăite de soția sa și care de asemenea au avut un impact negativ asupra stării emoționale și fizice a reclamantului, concretizându-se în suferințe morale.

Apoi, așa cum a subliniat reclamantul, pe toată perioada detenției de la Jilava nu i s-a permis contactarea familiei, astfel că soția și fiul său, și implicit familia extinsă a acestuia neștiind nimic de soarta sa până la stabilirea termenului de judecată din 22.03.2007 de la Tribunalul Brăila, întrucât nici după transportarea lor la Penitenciarul din Brăila, acest lucru nu i s-a permis.

Starea de sănătate a reclamantului s-a degradat în timpul detenției, având în antecedente o boală la rinichi, fiind supus unei operații de îndepărtarea unui rinichi. Anterior arestării, reclamantul a fost supus la unele lucrări pentru întreținerea danturii care necesitau o alimentație specială, însă, datorită condițiilor de detenție, este evident că nu a putut ține acest regim. A dezvoltat o boală gravă la nivelul ficatului care consideră că s-a datorat și agravat și condițiilor de detenție.

Apoi, din cauza mediatizării procesului penal, reclamantul și familia sa au fost excluși din comunitatea din care făceau parte. Reclamantul a fost etichetat de către vecinii săi și de către anumite cunoștințe drept „Pușcăriașul” și „Șantajistul”, iar aceste atitudini și manifestări verbale nu dispar ușor, nici măcar după pronunțarea soluției de achitare. Este lesne de imaginat că în aceste condiții, reclamantul, soția și fiul său minor au fost evitați de cunoștințe, prieteni, iar această situație s-a extins pe o durată lungă.

Rușinea cauzată de cercetarea reclamantului, trimiterea lui în judecată, a fost trăită ca o veritabilă traumă inclusiv de soția sa, dar mai ales de copilul de 10 ani de care râdeau colegii de la școală și îl etichetau cu porecle greu de reprodus.

Pe lângă toate acestea, tribunalul reține că procesul penal l-a afectat pe reclamant nu doar pe plan emoțional, dar și pe plan profesional și financiar. Din cauza obligațiilor impuse în sarcina sa pe durata procesului penal, reclamantul a fost în imposibilitate de a se apropia de sediul redacției *Bună Ziua Ardeal* sau *Gazeta de Cluj*. Pe cale de consecință nu și-a putut desfășura activitățile de administrator, întrucât, pe de o parte acest lucru presupunea întâlniri cu persoane prevăzute în încheierea judecătorului de fond, iar pe de altă parte, cu ocazia perchezițiilor, au fost ridicate actele contabile, lucrările, inclusiv calculatoarele de la societățile care editau ziarele mai sus menționate, fiind imposibilă continuarea activității.

Ulterior, reclamantul a rămas practic fără loc de muncă, nerealizând nici un venit. Datorită vârstei și a stării de sănătate dar și a notorietății acestui dosar, i-a fost imposibil să se angajeze. Este evident că pentru a putea face față cheltuielilor cu procesul penal, dosar și pentru traiul zilnic, reclamantul a apelat la ajutorul unor cunoștințe pentru anumite împrumuturi bănești din care unele sunt în curs de restituire și a fost practic întreținut de soția sa care realiza singurul venit din familie.

Nu se poate tăgădui în speță că pe durata unui proces penal ce a durat mai bine de 11 ani, costurile unui asemenea proces sunt copleșitoare mai ales pentru o familie în care doar unul dintre soți realizează un venit, iar lipsurile financiare nu pot fi evitate.

În cuantificarea daunelor morale ce urmează a fi acordate pentru durata excesivă a procesului penal, în raport de perioada de timp pe care s-a derulat – peste 11 ani, tribunalul va avea în vedere efectele devastatoare a unei astfel de proceduri asupra vieții reclamantului, experiențe pe care le-a trăit personal fizic și emoțional cu fiecare etapă a procesului penal, cu fiecare măsură ce s-a luat față de el, dar și trăirile emoționale negative pe care le-a parcurs în momentul în care a conștientizat că orice experiență a sa provoacă efecte și lasă urme greu de reparat pe dezvoltarea fizică, emoțională și socială a fiului său în vârstă de doar 10 ani la momentul declanșării procesului penal și deja major la momentul achitării sale, dar și pe viața și trăirile suportate de soția sa, care i-a rămas alături în această experiență greu de imaginat.

Astfel, tribunalul apreciază că o sumă de 100.000 Euro este în măsură a aduce o satisfacție relativă reclamantului pentru toate suferințele morale pe care le-a avut de parcurs pe durata a 11 ani, 1 lună și 20 zile.

În ce privesc dispozițiile legale incidente în cauză, se reține de către instanță faptul că reclamantul și-a întemeiat cererea pe prevederile art. 539 C.pr.pen., art. 52 al. 3 din Constituție, dar și pe prevederile art. 1349 și 1373 din Codul Civil privind antrenarea răspunderii civile delictuale.

Pe de altă parte, în speță sunt aplicabile și prevederile art. 5 și 6 respectiv art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Sub aspectul condițiilor ce se impun a fi îndeplinite pentru antrenarea răspunderii civile delictuale, tribunalul reține că în speță acestea sunt îndeplinite.

Fapta ilicită a pârâtului se circumscrie pe deplin atât măsurilor preventive luate în prezenta cauză cât și duratei excesiv și nejustificat de lungi a procesului penal. Așa cum s-a reținut mai sus, în privința măsurii arestului preventiv s-a reținut cu putere de lucru judecat că în cauză nu erau îndeplinite condițiile legale impuse de dispozițiile art. 148 C.proc.pen. Apoi, procesul penal ce s-a întins pe durata a mai bine de 11 ani, perioadă în care reclamantul a fost supus atât măsurii arestului preventiv cât și ulterior a celei de a nu părăsi localitatea/țara, pentru ca la final să se pronunțe o hotărâre de achitare, fac din întregul parcurs penal demarat de pârât o faptă cu caracter ilicit.

Prejudiciul suferit de către reclamant a fost detaliat mai sus. Mai mult se reține că este cert ca și existență și întindere, dimensiunile sale materiale și morale sunt evidente și a fost cauzat tocmai de fapta ilicită reținută în sarcina pârâtului, fiind astfel îndeplinită și condiția raportului de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

Privitor la vinovăție, tribunalul reține că atâta timp cât celelalte trei condiții ale răspunderii civile delictuale sunt reținute ca fiind îndeplinite, se justifică reținerea și celei de a patra condiții.

În aceste condiții, față de considerentele de mai sus, tribunalul urmează a admite în parte acțiunea civilă formulată de către reclamantul Mureșan Aurel în contradictoriu cu pârâtul Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice, și în consecință:

Va obliga pârâtul la plata către reclamant a sumei de 285.520 lei cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați și în suma de 236.208 lei cu titlu de venit nerealizat.

Va obliga pârâtul la plata către reclamant a sumei de 235.372,5 lei reprezentând echivalentul în lei a sumei de 47.550 Euro cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2003 și restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 – 13.11.2012.

Va obliga pârâtul la plata către reclamant a sumei de 495.000 lei reprezentând echivalentul în lei a sumei de 100.000 Euro cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal.

Totodată, va obliga pârâtul la plata către reclamant a dobânzii legale aferente sumelor mai sus menționate, începând cu data pronunțării prezentei sentințe – 13.12.2021 și până la plata efectivă.

În temeiul art. 453 C.proc.civ., va obliga pârâtul la plata către reclamant a sumei de 1.500 lei cu titlu de cheltuieli de judecată constând în onorariu avocațial.”

Prin Încheierea din data de 25.09.2018, a Tribunalului Cluj - Secția Civilă, pronunțată în dosar nr. 2448/117/2018, s-a respins excepția inadmisibilității acțiunii, invocată prin întâmpinare de către pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, motivat pe faptul că „temeiul acțiunii este art. 539 Cod procedură penală, cu dreptul comun aplicabil, respectiv prevederile art. 1349 Codul civil, care vin în completarea prevederilor speciale.”

Împotriva sentinței civile nr. 841/13.12.2021 și împotriva Încheierii civile din 25.09.2018, ale Tribunalului Cluj, a declarat apel, în termen legal, pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, iar reclamantul Mureșan Aurel și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Cluj au declarat apel, în termen legal, doar împotriva sentinței civile nr. 841/13.12.2021.

Prin propriul apel, pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor a solicitat admiterea apelului, schimbarea Încheierii Civile din data de 25.09.2018 și a Sentinței civile nr. 841/2021, în sensul de a admite excepția de inadmisibilitate a acțiunii și de a se respinge acțiunea față de Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, ca inadmisibilă, pentru lipsa calității procesuale privind obligarea în temeiul răspunderii delictuale subiective; ca prescrisă; ca nelegală și neîntemeiată și exonerarea sa de la plata cheltuielilor de judecată.

În motivarea apelului s-a arătat că, în fapt, prin acțiunea formulată reclamantul Mureșan Aurel a solicitat instanței ca prin hotărârea pe care o va pronunța să dispună obligarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, la plata de daune materiale în cuantum de 359.008 lei, reprezentând: contravaloare deplasări constând în cheltuielile de combustibil, masă și cazare, onorarii avocați, venituri nerealizate pe perioada arestării preventive și ulterior, datorită intrării

societății angajatoare în faliment, cheltuielile fiind efectuate de reclamant în dosarele de urmărire penală ale Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizata și Terorism, dosarele de verificare a măsurilor preventive din Cluj-Napoca și dosarele de la Brăila și Galați; obligarea pârâtului la plata sumei de 300.000 Euro, cu titlu de daune morale, ce se compun din: suma de 100.000 Euro, reprezentând daune pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate a reclamantului în perioada 30.10.2006-23.03.2007 și restrângerea dreptului de liberă circulație a reclamantului în perioada 23.03.2007- 13.11.2012, prin luarea măsurii obligării de a nu părăsi localitatea și ulterior țara și din suma de 200.000 Euro, reprezentând daune morale cauzate reclamantului prin durata excesivă și nejustificat de lungă a întregului proces penal din 30.10.2006 până la data de 20.12.2017; obligarea pârâtului la plata dobânzii legale aferentă sumelor de bani solicitate la punctele I și II, de la data introducerii prezentei cereri de chemare în judecată și până la plata efectivă a acestora; obligarea pârâtului la plata tuturor cheltuielilor de judecată aferente prezentului proces.

În fapt, reclamantul a arătat că a fost cercetat inițial pentru comiterea infracțiunilor de șantaj, în forma prevăzută de art. 194 alin. 1 și 2 Cod Penal 1968 și infracțiunea de constituire/aderare la grup infracțional organizat, prev. și ped. de art. 7 alin. 1 și 3 din Legea nr. 39/2003, în vigoare la acel moment.

La data de 20.12.2017, după un proces penal (urmărire penală, fond și apel) care a durat 11 ani, o lună și 20 de zile, Curtea de Apel Galați a pronunțat Decizia penală nr. 1342/A/2017, prin care s-a dispus, în baza art. 396 alin. 5 C. pr. pen., în referire la art. 1 lit. b teza I C. pr. pen., achitarea reclamantului pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj și grup infracțional organizat.

În susținerea daunelor materiale pretinse, reclamantul a invocat că a fost nevoit să efectueze mai multe cheltuieli, atât în urmărire penală cât și în faza de judecată pentru a putea participa la proces și pentru a fi reprezentat de avocați.

În ceea ce privește cheltuielile de deplasare, respectiv, transport și cazare, având în vedere durata de peste 11 ani cât a durat procesul penal pornit împotriva sa, reclamantul nu a păstrat chitanțele aferente acestor cheltuieli, invocând că reclamantul a fost prezent de cel puțin 82 de ori la instanțele de la Brăila sau Galați, fiind însoțit de mai multe ori de avocatul ales din Cluj-Napoca și a solicitat acordarea cu titlu de daune materiale suma de 122.800 lei.

S-a mai invocat că, contractul de muncă al reclamantului a fost suspendat la data de 30.10.2006, că anterior acestei luni, reclamantul realiza un venit lunar net de 2.072 lei.

S-a mai invocat că reclamantul a reluat activitatea, primind și salariul aferent din 02.04.2007, până la data de 01.12.2007, anterior căreia instanța de judecată i-a interzis expres desfășurarea activității de administrare a societății comerciale Exploziv Media S.R.L. și că reclamantul nu a desfășurat activități lucrative, în luna decembrie 2016 a fost pensionat pe caz de boală. Reclamantul a cuantificat totalitatea daunelor materiale la suma de 359.008 lei.

În susținerea daunelor morale reclamantul a solicitat acordarea unor daune morale atât pentru perioada privării de libertate, cât și pentru perioada pentru care i-a fost restricționat dreptul de liberă circulație prin menținerea obligării de a nu părăsi țara pentru un termen de aproape 4 ani și 6 luni.

S-a susținut astfel de către reclamant că pe lângă suferințele la care a fost supus, cauzate atât de natura nelegală a măsurii arestului preventiv, cât și de condițiile efective de detenție, precum și durata nejustificat de lungi a întregului proces penal, în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012 reclamantul a fost supus măsurii de a nu părăsi țara.

Reclamantul și-a întemeiat cererea pe prevederile art. 539 C.pr.pen., art. 52 alin. 3 din Constituție, pe prevederile art. 1349 și art. 1373 din Codul Civil, privind antrenarea răspunderii civile delictuale, indicând că sunt aplicabile și prevederile art. 5 și art. 6, respectiv art. 13 din C.E.D.O. și a considerat a fi îndeplinite toate condițiile răspunderii civile delictuale.

În concret, s-a invocat că fapta ilicită a pârâtului se circumscrie măsurilor preventive luate în procesul penal cât și duratei nejustificat de lungi a procesului penal.

S-a invocat că prejudiciul suferit de reclamant există, este cert ca și existență și întindere, că dimensiunile sale materiale și morale sunt evidente.

S-a mai invocat că legătura de cauzalitate este pe deplin dovedită, că niciuna dintre urmările amintite de reclamant nu ar fi fost posibile fără acțiunile întreprinse de către pârât prin organele

penale care au instrumentat cauza penală, că această legătură a rezultat în mod indubitabil din consecințele directe ce s-au reflectat asupra persoanei reclamantului.

Reclamantul a arătat că vinovăția în astfel de cazuri, atâta timp cât celelalte trei condiții au fost îndeplinite, respectiv dovedite, de principiu, nu se impune a fi dovedită de persoana vătămată, existând în acest sens o prezumție legală de vinovăție.

În ceea ce privește răspunderea civilă delictuală existentă în acest fel de cauze, a fost invocată de către reclamant Hotărârea C.E.D.O., Brudan c. România din 10 aprilie 2018.

În soluționarea acțiunii, instanța a reținut că pârâtul, Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, a depus întâmpinare, prin care a solicitat respingerea ca inadmisibilă și neîntemeiată a acțiunii.

Cu toate acestea, instanța a soluționat greșit excepția și apărările invocate de către pârât în întâmpinare, așa cum rezultă din considerentele ce urmează și care s-a raportat explicit la motivarea sentinței.

Astfel, deși instanța a reținut că apelantul a invocat ca și apărare inadmisibilitatea acțiunii prin raportare la nedovedirea condițiilor de exercitare a acțiunii în temeiul normelor de drept speciale invocate, precum și prin raportare la normele de drept comun ale răspunderii civile delictuale, situație în care instanța era obligată să verifice obiectul dedus judecării și respectiv timbrarea cererii.

Dimpotrivă, în pronunțarea soluției, instanța, fără a distinge, așadar, cu privire admisibilitatea acțiunii prin raportare la normele de drept, a reținut că „în ce privesc dispozițiile legale incidente în cauză, se reține de către instanță faptul că reclamantul și-a întemeiat cererea pe prevederile art. 539 C.pr.pen., art. 52 alin. 3 din Constituție, dar și pe prevederile art. 1349 și 1373 din Codul Civil privind antrenarea răspunderii civile delictuale”.

Pe de altă parte, în speță sunt aplicabile și prevederile art. 5 și art. 6, respectiv, art. 13 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Sub aspectul condițiilor ce se impun a fi îndeplinite pentru antrenarea răspunderii civile delictuale, tribunalul reține că în speță acestea sunt îndeplinite.

Fapta ilicită a pârâtului se circumscrie pe deplin atât măsurilor preventive luate în prezenta cauză, cât și duratei excesiv și nejustificat de lungi a procesului penal. Așa cum s-a reținut mai sus, în privința măsurii arestului preventiv s-a reținut cu putere de lucru judecat că în cauză nu erau îndeplinite condițiile legale impuse de dispozițiile art. 148 C.proc.pen. Apoi, procesul penal ce s-a întins pe durata a mai bine de 11 ani, perioadă în care reclamantul a fost supus atât măsurii arestului preventiv, cât și ulterior, a celei de a nu părăsi localitatea/țara, pentru ca la final să se pronunțe o hotărâre de achitare, fac din întregul parcurs penal demarat de pârât o faptă cu caracter ilicit.

Prejudiciul suferit de către reclamant a fost detaliat mai sus. Mai mult se reține că este cert ca și existență și întindere, dimensiunile sale materiale și morale sunt evidente și a fost cauzat tocmai de fapta ilicită reținută în sarcina pârâtului, fiind astfel îndeplinită și condiția raportului de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

Privitor la vinovăție, tribunalul reține că, „atâta timp cât celelalte trei condiții ale răspunderii civile delictuale sunt reținute ca fiind îndeplinite, se justifică reținerea și celei de a patra condiții.”

Apelantul a arătat că critică hotărârea pentru nelegalitate și temeinicie, hotărârea fiind netemeinică și nelegală pentru următoarele considerente de fapt și de drept: instanța a pronunțat o hotărâre nelegală, reținând ca temei al acțiunii atât incidența răspunderii speciale reglementate de art. 539 C.pr.pen., cât și incidența dreptului comun, respectiv, nu s-a realizat o calificare corespunzătoare a acțiunii de către instanță, sub aspectul admisibilității acțiunii.

Apelantul a mai arătat că critică hotărârea și pentru netemeinicie, dat fiind că instanța a acordat atât daunele morale, cât și daunele materiale, fără a stabili cu exactitate obiectul și cauza juridică a demersului judiciar al reclamantului, reținând atât dispozițiile legii speciale, cât și normele de drept comun; referitor la excepțiile și probele administrate, instanța a apreciat eronat asupra incidenței excepțiilor, respectiv, interpretând eronat normele legale, a respins excepția de inadmisibilitate, iar excepția prescripției, deși unită cu fondul, la termenul din 23.10.2018, nu a mai fost soluționată.

Instanța a motivat soluția de admitere a petitelor privind daunele materiale și morale strict pe prezumții, fără a fi calificat corect raportul juridic dedus judecării și fără a fi administrate

probe concludente în sensul stabilirii naturii juridice a pretențiilor, a cuantumului sumelor acordate în raport de care să se verifice admisibilitatea acțiunii și, respectiv, competența instanței.

Instanța a apreciat astfel, în mod nejustificat, fără o calificarea corespunzătoare a raportului juridic dedus judecății că „Conform dispozițiilor art. 250 C.proc.civ., „dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege.

[...] în privința prezumțiilor judiciare, legiuitorul a stabilit că „în cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele, însă, pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori.” (art. 329 C.proc.civ.)

În ce privește posibilitatea de aplicare a dispozițiilor procedurale mai sus redate, tribunalul a reținut faptul că „prezenta cauză este întemeiată pe dispozițiile 1349 și urm. C.proc.civ. privind răspunderea civilă delictuală, iar proba unui fapt ilicit se poate face prin orice mijloc de probă”.

Prin urmare, tribunalul a reținut cu privire la o categorie de sume solicitate cu titlu de daune-materiale, respectiv categoria cheltuielilor angajate în dosarul penal, că „chiar dacă reclamantul este în imposibilitate de a depune înscrisuri doveditoare privitoare la cuantumului cheltuielilor de deplasare - transport, cazare, masă, faptul că prezența sa și a apărătorului său la mai multe termene de judecată este dovedită, fără putință de tăgadă, de cuprinsul încheierilor de ședință atașate și a dispus obligarea pârâtului la plata către reclamant a sumei de 285.520 lei cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați și în suma de 236.208 lei cu titlu de venit nerealizat.”

Apelantul a arătat că în acordarea acestor cheltuieli, aferente dosarelor instrumentate la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați, instanța a procedat la analiza altor tipuri de pretenții, respectiv pretențiilor de natura cheltuieli de judecată și pentru care este reglementată procedura de acordare a cheltuielilor pe cale separată și, în consecință, care atrag competența materială a instanței prin raportare la valoarea sumelor solicitate, nicidecum competența instanței investite în temeiul art. 539 Cod procedură penală.

În ceea ce privește celelalte categorii de pretenții, respectiv venit nerealizat, daune morale pentru restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal, în temeiul răspunderii civile delictuale subiective, soluția instanței a fost nelegală prin prisma neîndeplinirii condițiilor de angajare a acestui tip al răspunderii în raport cu pârâtul Statul Roman, prin Ministerul Finanțelor, față de care, așa cum a arătat în cele precedente, nu a fost dovedită existența unui raport juridic obligațional, acest pârât fiind chemat să răspundă strict în temeiul răspunderii delictuale obiective.

Apelantul a subliniat că a fost nelegală soluția instanței, de obligare a sa la plata sumelor de natura celor acordate de instanță în temeiul dreptului comun, dat fiind că față de acesta nu a fost dovedită existența unui raport juridic obligațional, operând atât inadmisibilitatea acțiunii, cât și lipsa calității procesuale pasive.

Astfel, reclamantul a invocat condițiile răspunderii delictuale indicând dispozițiile art. 1349 Cod civil, care reglementează răspunderea delictuală, însă răspunderea generală a statului nu poate fi stabilită generic, astfel cum a pretins reclamantul.

Reductio ad absurdum, dacă s-a considerat de către prima instanță că pretențiile reclamantului pot fi analizate prin prisma art. 1349 Cod civil, indicat în acțiune și în răspunsul la întâmpinare, motivând condițiile răspunderii delictuale, apelantul a arătat că în procesuarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, a fost vădit nelegală și nefondată, acțiunea fiind inadmisibilă și îndreptată împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă, așa cum a rezultat din dispozițiile procedurale pe care le-a reprodus în cele ce urmează.

Potrivit art. 36 din Codul de procedură civilă „calitatea procesuală rezultă din identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății. Existența sau inexistența drepturilor și a obligațiilor afirmate constituie o chestiune de fond.”

Ca definiție doctrinară, calitatea procesuală presupune existența unei identități între persoana reclamantului și cel care este titularul dreptului afirmat (calitate procesuală activă), precum și între

persoana pârâtului și cel care este subiect pasiv în raportul juridic dedus judecății (calitate procesuală pasivă).

Părțile au dreptul de a dispune de obiectul procesului și de mijloacele procesuale acordate de lege în acest scop, însă acest drept nu poate fi valorificat decât în limitele stabilite de legiuitor.

Voința reclamantului de a chema în judecată Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, nu a fost de natură să confere și legitimitate procesuală pasivă Statului Român, prin Ministerul Finanțelor.

Deoarece chiar temeiul de drept al acțiunii a fost unul confuz indicat de reclamant, conferirea calității procesuale pasive a pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, a fost vădit nefondată și se impune admiterea excepției lipsei calității procesuale pasive a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor .

Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, nu-și poate legitima calitatea procesuală pasivă atunci când se invocă alte temeiuri decât cele atribuite prin lege specială.

Conform art. 224 alin. (1) Cod Civil „dacă prin lege nu se dispune altfel, Statul nu răspunde decât în mod subsidiar pentru obligațiile organelor, autorităților și instituțiilor publice care sunt persoane juridice și niciuna dintre aceste persoane juridice nu răspunde pentru obligațiile Statului.”

În privința daunelor-morale, obligarea pârâtului la plata către reclamant a sumei de 235.372,5 lei, reprezentând echivalentul în lei a sumei de 47.550 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 - 23.03.2007 și restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, apelantul a constatat că soluția este nelegală și neîntemeiată, hotărârea instanței referindu-se la aplicarea temeiului juridic de drept comun, fără a analiza raportul juridic concret dedus judecății și fără a fi reținute probele pe care s-a sprijinit, fiind bazată pe **prezumții** care vizează însuși fapta ilicită reclamantă, cât și întinderea prejudiciului.

Astfel, arată apelantul, deși reclamantul a indicat expres care a fost perioada pentru care acesta a fost privat de libertate, respectiv perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, totuși nu a fost justificată ca atare nici pretenția reclamantului de a fi asimilată acestei categorii perioada 23.03.2007 - 13.11.2012 și nu a fost justificată nici calificarea pe care instanța a dat-o în privința acestei perioade, 23.03.2007 - 13.11.2012.

În soluționarea corectă a pretențiilor instanța era chemată să analizeze strict existența unui document emis de organul competent care să constate această situație.

Așa cum acesta a fost definit în jurisprudența, inclusiv în jurisprudența Curții Constituționale, art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală condiționează repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate de stabilirea acesteia prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investite cu judecarea cauzei, după caz.

Prin Sentința civilă nr. 841/2021 instanța a reținut că „la data de 22.03.2007, instanța a procedat din oficiu la verificarea legalității și temeiniciei măsurii arestului preventiv. Prin încheierea pronunțată la data de 23.03.2007, judecătorul de fond a constatat că la dosarul cauzei nu se regăsesc probe din care să rezulte că lăsarea în libertate a reclamantului și a numiților Man Liviu Aurel și Oțel Ioan ar reprezenta un pericol concret pentru ordinea publică. Astfel, a dispus înlocuirea măsurii arestului preventiv cu măsura obligării de a nu părăsi țara și a stabilit o serie de obligații, respectiv: să se prezinte la instanța de judecată ori de câte ori este chemat; să se prezinte la organele de poliție, respectiv I.P.J. Cluj ori de câte ori este chemat; să nu își schimbe locuința fără încuviințarea organului judiciar care a dispus măsura; să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nici o categorie de arme; să nu se apropie de nici una dintre persoanele vătămate, de membrii familiei acestora, de martorii și inculpații din cauză, respectiv să nu comunice direct sau indirect cu aceștia. Curtea de Apel Galați a respins recursul declarat de D.I.I.C.O.T. prin încheierea din 24.03.2007, menținând încheierea din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila prin care reclamantul alături de numiții Man Liviu Aurel și Oțel Ioan au fost puși în libertate. Măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată la data de 13.11.2012, fiind suspendată în mai multe rânduri până la această dată.”

Întrucât caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatate explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia, apelantul apreciază ca

fiind nefondată și nelegală soluția instanței de obligare la plata sumei de 235.372,5 lei, echivalentul în lei al 47.550 Euro, cu titlu de daune morale pentru privarea de libertate, atât pentru perioada 30.10.2006 - 23.03.2007, cât și perioada 23.03.2007 - 13.11.2012 .

În susținerea acestei critici vizând nelegalitatea și netemeinicia hotărârii sub aspectul întinderii daunelor acordate, apelantul a subliniat că instanța a reținut în considerentele hotărârii că „pentru cuantificarea daunelor morale aferente perioadei în care reclamantul a fost supus măsurii preventive a arestului, tribunalul a avut în vedere o sumă de 100 Euro/zi, rezultând un quantum total de 31.700 Euro”, lipsind astfel probe și temeuri de drept care să confirme conținutul acestui quantum acordat.

În privința diferenței de 15.850 Euro, care a fost acordată, așadar, pentru perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, apelantul a constatat că nu există un document emis de organul competent, așa cum acesta a fost definit în jurisprudență, pentru a se justifica acordarea acesteia, din contră, instanța a reținut că „măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată la data de 13.11.2012, fiind suspendată în mai multe rânduri până la această dată.”

Astfel, contrar dispozițiilor legale reprezentate de art. 539 Cod de procedură penală și a interpretărilor date de Î.C.C.J. și de considerentele Deciziei Curții Constituționale, instanța a acordat aceste sume, de 235.372,5 lei, la categoria de daune morale.

Apelantul a arătat că soluția de obligare a sa la plata către reclamant a sumei de 495.000 lei, reprezentând echivalentul în lei al sumei de 100.000 Euro, cu titlu de daune morale, pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal, este nelegală și neîntemeiată, hotărârea instanței referindu-se la aplicarea temeiului juridic de drept comun, fără a analiza raportul juridic concret dedus judecății și fără a fi reținute probele pe care se sprijină, fiind bazată pe **prezumții** care vizează însuși fapta ilicită reclamantă, cât și întinderea prejudiciului.

Apelantul a apreciat că obligarea sa la plata către reclamant a dobânzii legale aferente sumelor mai sus menționate, începând cu data pronunțării prezentei sentințe - 13.12.2021 și până la plata efectivă, precum și obligarea la plata către reclamant a sumei de 1.500 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, constând în onorariu avocațial, reprezintă o soluție nefondată, nefiind dovedită existența unui raport juridic obligațional în baza considerentelor de fapt și de drept ale hotărârii judecătorești.

În baza considerentelor reținute de instanță, care privesc răspunderea civilă delictuală în temeiul dreptului comun, pe lângă considerentele invocate legat de admisibilitate, competență și cadru procesual, prin raportare la excepția lipsei calității procesuale pasive a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor, apelantul a criticat și înlăturarea de către instanță a îndeplinirii condiției vizând vinovăția, deoarece soluția instanței nu a avut la baza angajarea răspunderii obiective a Statului, în temeiul reglementării speciale, din contră, instanța reținând expres incidența dreptului comun, analiza raportului juridic de către instanța de fond s-a dovedit a fi lacunară, conducând astfel la o soluție netemeinică și nelegală.

Apelantul a solicitat, față de toate aceste considerente, admiterea apelului și, în rejudecare, admiterea excepției de inadmisibilitate a acțiunii, raportat la neîndeplinirea cerințelor prevăzute de art. 539 - 540 Cod procedură penală, iar în subsidiar, ca prescrisă, admiterea excepției lipsei calității procesuale pasive a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor, privind obligarea la daune morale și materiale în temeiul răspunderii civile delictuale pe temeiul dreptului comun și respingerea acțiunii față de acest pârât ca nelegală și nefondată.

Excepția de inadmisibilitate a acțiunii, arată apelantul, a rezultat din următoarele considerente:

În fapt, reclamantul și-a întemeiat pretențiile sale atât pe dispozițiile speciale ale art. 539 Cod procedura penală, cât și dispozițiile generale ale răspunderii civile delictuale, respectiv, pe dispozițiile art. 1349 Cod Civil.

Prin Încheierea din data de 25.09.2018 instanța în mod nelegal a respins excepția, reținând că „tribunalul va respinge excepția de inadmisibilității invocată de pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, prin întâmpinare, având în vedere că temeiul acțiunii este art. 539 C.pr.pen., cu dreptul comun aplicabil, respectiv prevederile art. 1349 Cod civil, care vin în completarea prevederilor speciale.”

Apelantul a arătat că această soluție este nelegală, întrucât, așa cum s-a analizat în doctrina de specialitate și în jurisprudență, relativ la procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate, aceasta este una specială, cuprinsă în Capitolul VII al Titlului IV al Codului de procedură penală - intitulat - „Proceduri speciale”.

Procedura implicată de aplicarea dispozițiilor art. 538 și art. 539 Cod procedură penală este o procedură specială - fapt expres stipulat în chiar Titlul nr. IV, din care face parte Capitolul VII, care cuprinde normele menționate -, care derogă de la dreptul comun general, în baza principiului „specialia derogant generalibus”.

Practica judiciară a pus în evidență că, ori de câte ori printr-o lege/normă se prevede o procedură specială, aceasta se va aplica în totalitate, iar nu regulile de drept comun, care reglementează răspunderea civilă delictuală, căci legea specială se aplică în baza principiului de drept „specialia derogant generalibus”.

În consecința, formularea acțiunii, atât în temeiul art. 539 Cod procedură penală, cât și în temeiul art. 1349 Cod civil, este inadmisibilă, întrucât ar încălca principiul mai sus invocat.

În rejudecare, apelantul a solicitat să se constate că prin Încheierea din data de 25.09.2018 instanța în mod nelegal a respins excepția de inadmisibilitate a acțiunii, deși, potrivit doctrinei și jurisprudenței, principala condiție de fond de natură a activa dispozițiile art. 539 Cod procedură penală, invocat ca temei al acțiunii și, respectiv, art. 539 alin 2 C. proc. pen., asupra căruia reclamantul a invocat excepția de neconstituționalitate, privește caracterul nelegal al privării de libertate stabilit prin unul din actele indicate la art. 539 alin. 2 Cod Proc. Penală și reglementează exclusiv dreptul la reparațiune pentru prejudiciile derivate din privarea nelegală de libertate săvârșită în cursul procesului penal, independent de modul în care se finalizează procesul (achitare sau condamnare).

În acest sens se interpretează dispozițiile Deciziei nr. 15 din 18.09.2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție și în practica judiciară ulterioară deciziei pronunțate în recurs în interesul legii, care impune verificarea existenței unui act dintre cele prevăzute la art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală și care limitează competența instanței investite strict la caracterul nelegal al măsurii preventive privative de libertate și nicidecum la toate pretențiile formulate în prezenta acțiune, constând, așa cum a arătat în cele precedente, la cheltuielile ocazionate cu procesul penal, cheltuieli de deplasare, cazare și masă, venit nerealizat, luarea măsurii obligării de a nu părăsi localitatea și ulterior țara, durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal.

Apelantul a precizat că, prin Decizia Curții Constituționale nr. 505/13.07.2021, a fost respinsă, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală, întrucât Curtea Constituțională a pronunțat Decizia Curții Constituționale nr. 136/03.03.2021, publicată în Monitorul Oficial nr. 494/12.05.2021.

Decizia Curții Constituționale nr. 136/03.03.2021 a reținut, cu referire la Decizia nr. 15 din 18.09.2017 a Înaltei Curți de Casație și Justiție că:

„29. Prin aceeași decizie, paragraful 54, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat următoarele: „caracterul nelegal al măsurii preventive privative de libertate nu poate fi dedus din soluția pronunțată în soluționarea conflictului de drept penal de către instanța investită cu soluționarea în fond a cauzei, ci trebuie constatat de organele competente prin raportare la prevederile legale aplicabile în materie”.

Totodată, prin Decizia nr. 11 din 17 aprilie 2019, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 613 din 24 iulie 2019, s-a stabilit că nelegalitatea măsurii trebuie demonstrată și trebuie să rezulte din încălcări determinate ale legii, adică nerespectarea condițiilor legale de luare, prelungire ori menținere a măsurii preventive (ad similibus, a se vedea și Decizia nr. 15 din 18 septembrie 2017, paragraful 52”.

Din considerentele deciziei Curții Constituționale nr. 136/2021 rezultă, așadar, că nu s-a înlăturat condiția pentru acordarea despăgubirilor, respectiv, necesitatea existenței unui document care să stabilească nelegala privare de libertate, astfel cum reglementează articolul 539 din Codul de procedură penală și nicidecum nu au fost luate în discuții alte ipoteze sau alte probe dintre cele reținute de instanța ca temei al obligării pârâtului la plata de daune materiale și daune morale.

Este cât se poate de concludent considerentul de la paragraful 32 potrivit căruia:
„Curtea observă că, în jurisprudența sa privind art. 539 din Codul de procedură penală, a reținut că procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială, fiind cuprinsă în Codul de procedură penală.

Disponerea acestor norme procesual penale în acest act normativ are relevanță din perspectiva stabilirii regimului juridic specific al acestei forme de răspundere a Statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală, reglementată în art. 1.349 și art. 1.357 - 1.380 din Noul Cod civil.

Așadar, procedura reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală este o procedură specială, care derogă de la dreptul comun în temeiul principiului specialia generalibus derogant.

De asemenea, procedura specială, reglementată în art. 539 din Codul de procedură penală, vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului, pentru a căror lezare este necesară invocarea altor temeuri de drept, precum dispozițiile art. 252 și 253 din Codul civil sau ale art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care reglementează consecințele încălcării unor drepturi personale nepatrimoniale, precum dreptul la imagine, demnitate, inclusiv dreptul la viață privată (a se vedea Decizia nr. 179 din 29 martie 2016, paragraful 22, sau Decizia nr. 133 din 9 martie 2017, paragraful 20).”

Raportat la extinderea obiectului și cauzei acțiunii pentru categoria sumelor solicitate, altele decât cele privind nelegala privare de libertate, prin raportare la dispozițiile art. 36 Cod procedură civilă și art. 539 Cod procedură penală, apelantul a solicitat respingerea acțiunii ca inadmisibilă și ca fiind îndreptată împotriva unei persoane lipsite de calitate procesuală pasivă.

În concret, admisibilitatea, competența și cadrul procesual, rămân valabile doar în situația în care se solicită despăgubiri în temeiul art. 539 Cod procedură penală, pentru repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate, pentru situațiile reținute de instanță operând excepțiile și apărărilor formulate expres de către pârât atât în fața instanței de fond, cât și prin prezenta cerere de apel.

Față de dispozițiile legale invocate, apelantul a solicitat ca, în rejudecare, instanța să dea eficiență acestora și să se aibă în vedere strict admisibilitatea acțiunii raportat la obiectul reglementat și anume, de reparare a pagubei în cazul privării nelegale de libertate, pentru obiectul derivat inclus în acțiunea reclamantului, acela a răspunderii delictuale subiective operând excepțiile de inadmisibilitate a cererii, respectiv de nelegalitate a acțiunii și a lipsei calității procesuale pasive a pârâtului Statui Român, prin Ministerul Finanțelor, care, așa cum se cunoaște, poate avea doar o răspundere obiectivă.

Soluția primei instanței a fost neîntemeiată, nu a fost susținută de probe pertinente, iar soluționarea excepțiilor a fost nelegală, fapt pentru care, în rejudecare, a solicitat instanței de apel să aprecieze ca nefondată admiterea acțiunii, să analizeze excepțiile, apărărilor și probele și să constate că:

Soluția bazată pe **prezumții** a fost nelegală, proba prezumției nefiind admisibilă în privința soluționării acțiunii în temeiul răspunderii speciale reglementate de art. 539 Cod procedură penală, proba pertinentă pentru astfel de pretenții fiind ordonanța procurorului, încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investite cu judecarea cauzei.

Deși instanța de fond s-a investit cu soluționarea excepției prescripției, conform Încheierii din data de 23.10.2018, totuși, nu a soluționat excepția.

Potrivit art. 541 Cod procedură penală „acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv, privarea nelegală de libertate”

Prin raportare la actul reținut de instanță ca temei al admiterii acțiunii, constând în încheierea Tribunalului Brăila, rămasă definitivă la 24.03.2007, acțiunea este, în opinia apelantului, prescrisă, astfel că acțiunea a fost nelegală și nefondată.

De asemenea, apelantul a invocat faptul că soluția instanței este neîntemeiată, întrucât instanța a administrat un probatoriu neconcludent și fără să dispună asupra acvirării dosarului penal.

Împrejurarea că instanța a reținut că, „Curtea de Apel Galați, la data de 24.03.2007 a menținut încheierea din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila care, așa cum reține instanța, a dispus înlocuirea măsurii arestului preventiv cu măsura obligării de a nu părăsi țara”, nu a justificat acordarea daunelor morale pentru această ipoteză, în cuantum total de 235.372, 5 lei, echivalentul a 47.550 Euro, din care pentru suma de 15.850 Euro nu a existat nicio altă hotărâre judecătorească care să constate caracterul nelegal al respectivei măsuri, iar pentru cuantumul de 31.700 Euro a fost nefundamentată soluția, întrucât probele administrate nu au susținut acest cuantum.

Instanța nu a stabilit și nu a administrat nicio probă cu privire la valoarea acestor daune și nu a ținut cont de durata privării de libertate, astfel încât să se poată vorbi despre o reparație bănească adecvată, echitabilă.

Toate celelalte sume acordate de instanță au fost vădit nefondate, întrucât nu au existat probe care să demonstreze cu certitudine legătura de cauzalitate între prejudiciu și pretinsele fapte ilicite.

În condițiile în care nu s-a acvirat dosarul penal de la Tribunalul Brăila, faptele ilicite au rămas nedovedite și cu atât mai mult, a rămas nedovedit raportul de cauzalitate, astfel: în ceea ce privește suma de 285.520 lei, cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei, cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați, această categorie de sume au natura cheltuielilor de judecată angajate în dosarul penal și care puteau fi solicitate eventual în acel dosar penal și în analiza efectivă a actelor de la dosarul penal, înregistrat în ultimă instanță la Curtea de Apel Galați sub număr de dosar 985/44/2016.

În ceea ce privește suma de 236.208 lei, cu titlu de venit nerealizat, acordarea acestei sume a fost nejustificată, întrucât instanța nu a efectuat nicio verificare referitor la temeinicia pretențiilor.

Împrejurarea că în perioada de referință S.C. Exploziv Media se afla în insolvență în dosarul Tribunalului Specializat Cluj în dosar nr. 197/1285/2008 nu are legătură cu actele din dosarul penal, deoarece nu în dosarul penal s-a dispus ridicarea dreptului de administrare al reclamantului.

În consecință, lipsind legătura de cauzalitate, calculul pe care instanța l-a efectuat pentru a cuantifica respectivele venituri nu au niciun temei, fiind doar calcule aritmetice și ipotetice.

În ceea ce privește suma de 495.000 lei, reprezentând echivalentul în lei al sumei de 100.000 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal, instanța de fond nu a avut la bază nicio probă, instanța necercetând pretențiile reclamantului prin administrarea unui probatoriu adecvat, care putea fi realizat prin acvirarea dosarului penal, pentru ca să poată analiza care au fost motivele concrete ale duratei procesului penal, respectiv, dacă această perioadă s-a datorat și atitudinii reclamantului.

În sensul acestor considerente, instanța era obligată să analizeze temeinic toate probele, atașarea la acțiune a unui număr limitat de încheieri din dosarul penal, precum depunerea la dosarul instanței, pentru termenul din 06.12.2021, a copiei Deciziei Penale nr. 1342/A/2017 a Curții de Apel Galați, pronunțată în dosarul nr. 985/44/2018, fiind insuficiente pentru a se acorda aceste sume.

Apelantul a subliniat că, în lipsa constatării efective a duratei excesive și nejustificat de lungă a procesului penal, în baza probatoriului adecvat și a unui cadru procesual adecvat care nu implică calitate procesuală a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor, acordarea sumelor cu titlu de daune morale a fost vădit nelegală.

Apelantul a precizat că obligarea la plata către reclamant a dobânzii legale aferente sumelor mai sus menționate, începând cu data pronunțării sentinței - 13.12.2021 și până la plata efectivă - sunt nelegal și neîntemeiat acordate, nefiind îndeplinite condițiile legii de acordare a acestor categorii de sume.

În ceea ce privește obligarea la plata cheltuielilor de judecată, apelantul a solicitat schimbarea hotărârii sub aspectul obligării la plata cheltuielilor de judecată, întrucât nu au fost dovedite condițiile art. 453 Cod procedură civilă, pârâtu neafându-se în culpă procesuală.

În rejudecare, a solicitat acvirarea dosarului penal soluționat definitiv prin Decizia penală nr. 1342/A/2017 pronunțată de Curtea de Apel Galați în dosarul nr. 985/44/2016.

Prin propriul apel, reclamantul Mureșan Aurel a solicitat admiterea apelului și, în temeiul art. 480 alin. 2 C. pr. civ., schimbarea în parte a hotărârii atacate, în sensul de a admite în totalitate acțiunea civilă cu privire la daunele morale solicitate, ca efect al privării nelegale de libertate (reținere și arestare preventivă în perioada 30.10.2006 - 23.03.2007), al restrângerii dreptului la

libertate și siguranță (prin menținerea pentru o perioadă de aproape 5 ani și 8 luni a măsurii preventive a obligării de a nu părăsi țara) și ca efect al duratei excesive a procesului penal (11 ani, o lună și 20 de zile).

În motivarea apelului s-a arătat că, în fapt, prin sentința civilă apelată, Tribunalul Cluj a dispus admiterea în parte a acțiunii civile exercitată de apelant în prezentul dosar și, sub aspectul daunelor morale, a dispus obligarea Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata sumei de 235.372,5 lei, reprezentând echivalentul în lei al 47.550 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate apelantului prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 - 23.03.2007 și pentru restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012.

În acest context, prima instanță a apreciat că pentru perioada petrecută în arest preventiv se cuvine suma de 31.700 Euro, iar pentru perioada în care a fost dispusă măsura preventivă a obligării de a nu părăsi țara, cu restricțiile aferente, suma de 15.850 Euro.

Totodată, instanța de fond a dispus obligarea pârâtului la plata către apelant a sumei de 495.000 lei, echivalentul în lei al sumei de 100.000 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal.

Tribunalul a reținut în considerentele hotărârii apelate motivele pentru care a dispus astfel în fiecare caz în parte, însă, în raport chiar de aceste considerente, avute în vedere de către prima instanță (prezintă relevanță paginile 15 - 18 din sentință), dar și de cele ce vor fi expuse mai jos, apelantul a susținut faptul că hotărârea Tribunalului Cluj este netemeinică, sub aspectul cuantumului daunelor morale acordate în fiecare caz în parte.

Astfel, solicitările apelantului din apel sunt acelea de a fi majorat cuantumul daunelor morale, la nivelul celui cerut prin cererea de chemare în judecată în fiecare caz în parte, respectiv: 100.000 Euro, pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 - 23.03.2007 și pentru restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012; 200.000 Euro, pentru suferințele de ordin moral cauzate de durata excesivă și nejustificată a procesului penal.

Aceste solicitări au în vedere insuficienta cuantificare de către prima instanță a despăgubirilor morale, prin prisma consecințelor, a suferințelor psihice, psihologice evidente, îndelungi și foarte intense produse asupra apelantului și a familiei, din cauza măsurilor preventive dispuse în dosarul penal și a duratei vădit excesive a unui proces penal la finalul căruia apelantul a fost achitat, dovedindu-se nevinovăția sa.

În concret, în ceea ce privește suferințele morale încercate de apelant ca efect al dispunerii măsurilor preventive (arestare preventivă și apoi obligarea de a nu părăsi localitatea, respectiv țara) și ca efect al duratei excesive a procesului penal, așa cum a arătat și în fața instanței de fond, în dimineața zilei de 30.10.2006, organele judiciare au procedat la percheziția domiciliului său, activitate care a avut drept consecință o traumă evidentă și intensă trăită de el și de familia sa, respectiv, soția și copilul minor. La data percheziției la domiciliul familiei erau prezenți atât soția apelantului, Mureșan Valeria, cât și fiul său Mureșan Daniel, care la acea dată avea vârsta de 10 ani.

Pe lângă impactul psihic și emoțional personal pe care îl are orice ingerință adusă vieții familiale, a trebuit să explice unui copil de ce erau prezente în casă organele de poliție, ce căutau prin lucrurile lor personale, inclusiv ale fiului său și de ce tata urmează să plece cu aceștia.

Apelantul a fost dus apoi la sediul D.I.I.C.O.T., supus unei efective torturi psihice din partea organelor de urmărire penală care, pe lângă faptul că vorbeau pe un ton foarte agresiv și batjocoritor, fluturau cătușele pe masă, făceau diverse promisiuni în sensul asumării acuzațiilor pe care în respectiva zi i le-au adus la cunoștință în mod lacunar, respectiv încercau să-l determine să formuleze unele declarații acuzatoare la adresa colegilor săi. Bineînțeles, prin atitudinea firească adoptată de apelant, respectiv, prin nerecunoașterea și nedenunțarea celorlalți colegi, apelantul în aceeași zi a devenit învinuit, inculpat, a fost reținut și arestat pentru anumite fapte pentru care, după un proces ce a durat 11 ani o lună și 20 de zile, să se pronunțe o soluție de achitare, conform căreia nici una dintre faptele pentru care a fost cercetat, nu erau prevăzute de legea penală la data presupusei săvârșiri.

Apelantul a arătat că și-a susținut nevinovăția încă de la început, avocații săi arătând de la momentul luării măsurii că în dosarul instrumentat de D.I.I.C.O.T. nu au existat probe care să fundamenteze luarea măsurii arestului preventiv. Instanța de judecată însă, după o deliberare de nici

30 de minute, a decis luarea acestei măsuri pe 29 de zile. Odată luată, măsura a fost prelungită/menținută în repetate rânduri, fără a se realiza o analiză concretă a legalității acesteia.

Apelantul a arătat faptul că toate încheierile de la luarea măsurii, cele pronunțate în căi de atac de către instanțele din Cluj-Napoca, sunt practic copii ale solicitărilor de luare ori de prelungire a măsurii arestului preventiv formulate de către D.I.I.C.O.T. S.T. Cluj. Mai mult decât atât, așa zisele probe la care se refereau magistrații, în mod global, bineînțeles, nerealizând o analiză individuală a situației fiecărui inculpat, constau în declarațiile unor părți vătămate sau chiar plângerile acestora, respectiv alte probe care fie nu au fost înaintate judecătorilor, fie nu prezentau nici un detaliu asupra așa zisului pericol concret pentru ordinea publică.

Un aspect deosebit de important l-a reprezentat cronologia evenimentelor de după strămutarea cauzei la Tribunalul Brăila. Astfel, la data de 06.03.2007 s-a admis cererea de strămutare, la data de 12.03.2007 Tribunalul Cluj a dispus trimiterea dosarului nr. 391/117/2007 la Tribunalul Brăila. Dosarul cauzei a fost înregistrat pe rolul Tribunalului Brăila sub nr. 964/113/2007. Judecătorul de fond, la data de 15.03.2007 a dispus mutarea inculpaților, printre care și pe apelant, de la Penitenciarul de Maximă Siguranță Gherla, la Penitenciarul de Maximă Siguranță Brăila. În termen de o săptămână, judecătorul de caz a studiat dosarul cauzei și a fixat termen pentru verificarea legalității și temeiniciei măsurii arestului preventiv la data de 22.03.2007. Având nevoie de timp pentru deliberare, a amânat pronunțarea hotărârii pentru data de 23.03.2007.

Astfel, așa cum corect a observat și instanța de fond, în cuprinsul încheierii din data de 23.03.2007, judecătorul de la Tribunalul Brăila a constatat că măsura arestului preventiv nu își găsește suport legal în prevederile care reglementau la respectiva dată această măsură. Din cele mai sus prezentate, a rezultat fără putință de tăgadă faptul că ulterior finalizării urmăririi penale, emiterii rechizitoriului și sesizării instanței, un judecător a constatat, în pofida tuturor încheierilor pronunțate de celelalte instanțe până la data de 23.03.2007, că măsura arestului preventiv nu a fost una legală, nefiind întrunite cumulativ condițiile prevăzute de art. 148 al. 1 lit. f C.pr.pen. 1968.

A rezultat, așadar, că dacă ulterior strângerii tuturor probelor în acuzare nu s-a putut dovedi faptul că libertatea inculpaților ar fi reprezentat un pericol concret ordinii publice, cu atât mai puțin putea fi dovedit acest aspect la momentul luării acestei măsuri (exact în ziua când li s-a adus la cunoștință calitatea de învinuit și de inculpat), când propunerea s-a bazat pe o probațiune mult mai restrânsă.

Prin Încheierea din 24.03.2007, Curtea de Apel Galați, a menținut în totalitate considerentele arătate în Încheierea din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila.

Deci, până la data la care să se constate de către instanță că privarea apelantului de libertate nu a întrunit condițiile prevăzute de lege, apelantul Mureșan Aurel a fost deținut în mod nelegal timp de aproape 5 luni de zile, iar condițiile din arest și persistența acestei măsuri preventive, fără nicio justificare, au determinat suferințe psihice și frustrări incomensurabile în ceea ce-l privește și în ceea ce-i privește și pe membrii familiei sale.

În concret, raportat la condițiile din arest, apelantul a menționat faptul că de la momentul arestării a stat izolat într-o celulă de cca. 6 m² timp de aproximativ 2 luni, în cadrul Secției Exterioare a Penitenciarului de Maximă Siguranță Gherla (aflată în imediata apropiere a Palatului de Justiție Cluj), fiindu-i permisă doar o scurtă plimbare și dreptul de a face duș o dată pe săptămână.

Până la strămutarea cauzei la Brăila, apelantul a fost transportat la Penitenciarul de Maximă Siguranță Gherla, în localitatea Gherla, jud. Cluj. Condițiile de trai au fost foarte grele, întrucât era iarnă, celulele erau reci, nu se asigura o căldură în unele zile. Mâncarea era de multe ori necomestibilă, nu li se asigurau condiții salubre pentru igiena personală. Datorită faptului că apelantul, alături de ceilalți colegi, a fost arestat și pentru infracțiunea de constituire de grup infracțional organizat, regimul de detenție a fost unul foarte sever, având practic mai puține drepturi decât persoanele condamnate pentru infracțiuni mult mai grave. Nu avea dreptul la muncă, dreptul la plimbări în aer liber, dreptul la pachet, la vizite.

Cea mai traumatizantă experiență pe timpul detenției a trăit-o apelantul cu ocazia transferului de la Penitenciarul Gherla la Penitenciarul Brăila. Deoarece între Gherla și Brăila distanța este de peste 500 km, nu s-a putut asigura, conform normelor A.N.P., transportul direct pe această rută, astfel petrecând mai mult de o săptămână pe drum și în diferite penitenciare din țară.

Apelantul a menționat că transportul s-a realizat cu autospecialele A.N.P. care s-au prezentat într-o stare deplorabilă, având peste 25 de ani vechime, nu prezentau de loc siguranță. Pe durata transportului nu li s-a asigurat hrană sau apă potabilă, nevoile fiziologice fiind constrânși a le face într-o găleată. Au fost transportați alături de persoane periculoase, condamnate inclusiv pentru omor. De multe ori s-a întâmplat ca datorită profesiei, să fie luați peste picior și umiliți de astfel de persoane, fără a avea cui să se plângă.

Așa cum a menționat, pe perioada deplasării de la Gherla la Brăila, împreună cu numiții Man Liviu Aurel și Oțel Ioan, au fost inițial transportați de la Penitenciarul Gherla la Penitenciarul din Aiud, jud. Alba. După o noapte petrecută în acest penitenciar, au fost duși la Penitenciarul din Sf. Gheorghe, jud. Covasna, la cel din Colibași, ajungând și la Penitenciarul de Maximă Siguranță din Mărgineni, jud. Dâmbovița. Într-un final, au ajuns la Penitenciarul Jilava. Apelantul a menționat faptul că la nivelul anului 2007, condițiile de detenție în acest din urmă penitenciar au fost cvasi inumane. Pe lângă faptul că în celule stăteau mai multe persoane față de numărul de paturi disponibile, nu li s-a asigurat hrană și apă potabilă. Singura sursă de apă era infestată cu viermișori. Noaptea nu s-a putut odihni, deoarece celula a fost infestată de gândaci și șobolani, fiindu-i teamă să nu fie înțepat sau muscat. Apelantului i-a fost de asemenea teamă de infectarea cu anumite boli sau maladii, datorită faptului că atât celulele, cât și așa zisele toalete erau insalubre, murdare, adevărate focare de infecție.

Nu li s-a permis pe toată perioada detenției de la Jilava contactarea familiilor, aceștia neștiind nimic de soarta lor până la stabilirea termenului de judecată din 22.03.2007 de la Tribunalul Brăila, întrucât nici după transportarea la Penitenciarul din Brăila, acest lucru nu li s-a permis. Nu li s-a permis accesul la propriile bagaje pe toată durata transportului, neavând acces la haine sau alte obiecte de igienă și de uz personal.

Starea apelantului de sănătate s-a degradat în timpul detenției, întrucât suferea de o boală la rinichi (fiindu-i efectuată anterior o operație de nefrectomie - îndepărtarea unui rinichi). Anterior arestării, a fost supus la unele lucrări pentru întreținerea danturii, care necesitau o alimentație specială, însă, din cauza condițiilor de detenție nu a putut ține acest regim. A dezvoltat o boală gravă la nivelul ficatului care consideră că s-a datorat și agravat din cauza condițiilor de detenție. Apelantul a fost practic tratat ca ultimul criminal, deși se afla în stare de arest și beneficia de prezumția de nevinovăție, așteptând un proces care nici în cele mai negre gânduri nu credea că va dura peste 11 ani. Pe lângă suferințele prezentate mai sus, cauzate atât de natura nelegală a măsurii arestului preventiv, cât și de condițiile efective de detenție, apelantul a menționat faptul că în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, a fost supus măsurii de a nu părăsi țara. Pe lângă această măsură, așa cum a arătat în starea de fapt, i-au fost instituite o serie de obligații a căror respectare i-a îngreunat viața de zi cu zi. Având în vedere interdicția impusă de instanța de judecată, apelantul trebuia să evite contactul direct sau indirect cu peste 150 de persoane. Astfel, ori de câte ori pleca de la domiciliu, principala sa grijă era să privească în jur să nu fie în preajma oricăreia dintre persoanele indicate de instanță, această sarcină fiind una epuizantă, întrucât pe majoritatea persoanelor indicate drept persoane vătămate ori membrii familiilor acestora, sau pe martorii din urmărire penală, nu îi cunoștea. Orice contact direct sau indirect cu oricare dintre persoanele menționate anterior putea duce la rearestarea apelantului, putând fi interpretat practic o încălcare a obligațiilor dispuse de instanță.

Apelantul a arătat, de asemenea, că a fost etichetat de către vecinii săi și de către anumite cunoștințe drept „Pușcăriașul” și „Șantajistul”, aceste stigmate nedispărând nici după pronunțarea soluției de achitare. Lumea a început să-l evite încă de la momentul schimbării măsurii arestului preventiv, în primul an l-a ocolit chiar și preotul de la parohia de care aparținea. Această rușine a fost trăită ca o veritabilă traumă inclusiv de soția apelantului, care era soția acestui „pușcăriaș”, dar mai ales de copilul său de 10 ani, de care râdeau colegii de la școală și îl etichetau cu porecle greu de reprodus. Astfel, mai ales pentru acest copil, trauma trăită în acele vremuri și-a pus amprenta asupra sa pentru tot restul vieții.

Apelantul a arătat că acest proces, cu măsurile preventive aferente, l-a afectat atât pe plan psihic, emoțional, cât și pe plan profesional și financiar. Din cauza măsurii impuse și după ce a fost eliberat din arest, nu s-a putut apropia de sediul redacției Bună Ziua Ardeal sau Gazeta de Cluj. Nu și-a putut desfășura activitățile de administrator, întrucât, pe de o parte, acest lucru presupunea

întâlniri cu persoane cu care acest lucru era interzis prin încheierea instanței, iar pe de altă parte, cu ocazia perchezițiilor, au fost ridicate actele contabile, lucrările, inclusiv calculatoarele de la societățile care editau ziarele mai sus menționate, fiind imposibilă continuarea activității.

Așadar, din cauza celor menționate în paragraful anterior, apelantul a rămas practic fără loc de muncă, nerealizând nici un venit. Având în vedere vârsta, starea de sănătate degradată, dar mai ales notorietatea creată din pricina acestui dosar și stigmatul social, i-a fost imposibil să se angajeze. Drept urmare, a fost nevoit să apeleze la ajutorul unor cunoștințe pentru anumite împrumuturi bănești din care unele sunt în curs de restituire și a fost practic întreținut de soția sa care realiza singurul venit din familie. Costurile unui asemenea proces sunt copleșitoare mai ales pentru o familie în care doar unul dintre soți realizează un venit, motiv pentru care au fost nevoiți să reducă drastic cheltuielile, fiind prioritare cele bazice care să le asigure un trai la nivelul subzistenței, au renunțat la ieșirile în oraș, la excursii sau la orice fel de cheltuieli voluptorii.

În schimb, apelantul a îndeplinit toate obligațiile dispuse de organele judiciare, a respectat toate măsurile care s-au luat împotriva sa, a participat în mod activ la soluționarea cauzei, manifestând un real interes în ceea ce privește administrarea de probe și dovedirea nevinovăției sale. Din cauza duratei excesive și a presiunii create de acest proces, starea sa de sănătate s-a înrăutățit în mod drastic, astfel cum a rezultat din actele medicale depuse la dosarul cauzei. Deși a fost prezent la toate termenele de judecată de la judecarea fondului cauzei, realizând toate deplasările Cluj-Napoca – Brăila - Galați - Cluj-Napoca cu autoturismul personal, din cauza evoluției nefavorabile a sănătății, nu s-a putut prezenta la termenele din faza apelului, începând cu toamna anului 2016.

Astfel, apelantul a fost prezent la un singur termen de judecată, respectiv la data de 18.10.2017, întrucât dorea să dea o declarație și în fața judecătorilor de la Curtea de Apel Galați. Această deplasare a realizat-o la bordul unei ambulante private, fiind însoțit de un echipaj medical calificat pentru intervenirea în situații de urgență, întrucât afecțiunile de care suferea și suferă în continuare, nu permit depunerea de efort și impuneau supravegherea de către personal medical în cazul declanșării unor stări de criză. Or, efectuarea deplasării din Cluj-Napoca la Brăila și retur la fiecare termen de judecată, în condițiile de trafic și infrastructură din România, i-ar fi pus viața în primejdie, întrucât în caz de urgență, echipajele medicale nu aveau cum să intervină la timp, respectiv nu putea fi transferat la o unitate spitalicească.

Nu în ultimul rând, apelantul a menționat faptul că din cauza acestor complicații ale stării de sănătate, a fost pensionat pe caz de boală în anul 2016, neputând efectua nici o activitate lucrativă din care să asigure familiei un câștig decent.

Așadar, raportat la toate consecințele expuse mai sus și la faptul că acestea s-au prelungit, agravat în timp, durata procesului de 11 ani 1 lună și 20 de zile determinând și fiind, dincolo de o stare constantă și continuă de stres și frustrare, un factor de dezechilibru evident în ceea ce privește starea psihică, emoțională a apelantului și a familiei sale, a rezultat cu prisosință faptul că suferințele de ordin moral și impactul acestora sunt mai mult decât grăitoare și greu de imaginat.

Astfel, despăgubirile pe care le-a solicitat cu titlu de daune morale, atât pentru prejudiciul moral cauzat de restrângerea libertății sale ca efect al măsurilor preventive, cât și de durata excesivă, nejustificată și vădit prejudiciabilă a procesului penal, fiind pe deplin justificate, experiențele, traumele trăite în cei peste 11 ani petrecuți în proces, cu o stare permanentă de neliniște și acele suferințe fizice și psihice încercate în perioada detenției neputând fi practic acoperite de nicio sumă de bani, întrucât nimeni nu mai poate da înapoi timpul astfel pierdut și consecințele iremediabile ale acestor ani încărcăți de experiențe negative se resimt și se vor resimți pentru tot restul vieții.

De aceea, daunele morale solicitate și justificate a-i fi acordate vin în compensarea și în încercarea de alinare a acestor suferințe și traume, astfel că ele sunt atât rezonabile, cât și juste și echitabile, raportat la întreaga situație a apelantului, motiv pentru care a solicitat admiterea apelului, majorarea cuantumului acestor despăgubiri morale, în sensul admiterii în totalitate a acțiunii civile sub aspectul petitelor vizând dezdăunarea sa pentru prejudiciul moral suferit ca urmare a perioadei petrecute în mod nelegitim în detenție, a restricțiilor și condițiilor presupuse de măsurile preventive sub imperiul cărora a fost pentru mai bine de 6 ani de zile și ca urmare a duratei excesive și total nejustificate a procesului penal.

Apelantul Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Cluj a depus motivele de apel cu mult după înregistrarea în termen legal a declarației de apel.

Prin motivele de apel depuse la 11 mai 2022, DIICOT a solicitat admiterea apelului, desființarea în parte a sentinței atacate, în sensul: reducerii cuantumului daunelor morale acordate pentru privarea nelegală de libertate; respingerii capătului de cerere vizând acordarea de daune morale pentru restrângerea nelegală a libertății; reducerii cuantumului daunelor morale acordate pentru durata excesivă a procedurilor penale; respingerii capătului de cerere vizând acordarea de daune materiale constând în cheltuielile ocazionate de derularea procesului penal.

În motivarea apelului s-a arătat că prin Decizia nr. 136/03.03.2021, Curtea Constituțională a statuat că privarea de libertate în cursul procesului penal devine nedreaptă ca urmare a unei soluții definitive de achitare (par. 25), în acest caz răspunderea statului fiind una obiectivă (par. 41) și funcționând independent de caracterul legal sau ilegal ab initio al privării de libertate consecutiv dispunerii unei măsuri preventive (par. 39).

Având în vedere soluția definitivă de achitare a reclamantului și decizia amintită, concluzia care se desprinde este că arestarea sa preventivă în perioada 30.10.2006 - 24.03.2007 a devenit injustă, astfel încât acesta este îndreptățit la repararea prejudiciului moral pentru această privare de libertate.

Cu toate acestea, cuantumul daunelor trebuie să țină cont de durata privării de libertate, astfel încât, reparația bănească să fie adecvată, echitabilă, dar să nu fie o sursă de îmbogățire fără just temei.

În acest sens, prin raportare la criteriile înscrise în art. 540 C. pr. pen., în special durata (aproape 5 luni) apelantul a apreciat că suma de 235.372,5 lei, reprezentând echivalentul în lei al sumei de 47.550 Euro, acordată de prima instanță a fost exagerată.

În motivare, tribunalul a arătat că „reclamantul a fost supus pe durata arestului preventiv la condiții de detenție inumane, condiții de trai foarte grele, pe timp de iarnă, în celule reci, cu hrană precară și uneori necomestibilă, condiții precare de igienă personală. Apoi, nu se poate contesta faptul că în condițiile în care transferul reclamantului de la Penitenciarul Gherla la Penitenciarul Brăila s-a realizat în mai mult de o săptămână, acest proces a avut efect traumatizant asupra reclamantului. Așa cum a subliniat, transportul s-a realizat cu autospecialele A.N.P. care s-au prezentat într-o stare deplorabilă, fără a i se asigura hrană sau apă potabilă, nevoile fiziologice fiind constrânși a le face într-o găleată. Transportul s-a realizat alături de alte persoane condamnate pentru infracțiuni cu caracter ridicat de pericolozitate”.

Apelanta a arătat că două observații sunt necesare.

Pe de-o parte, concluziile tribunalului referitoare la condițiile de detenție, de transport, lipsa hranei sau apei s-au bazat exclusiv pe susținerile reclamantului, care nu a prezentat nicio dovadă în acest sens, iar pe de altă parte, suferințele morale trebuiau evaluate prin prisma privării de libertate în sine, pe perioada arestării preventive, iar nu prin prisma condițiilor de detenție, cu privire la care reclamantul nu mai era îndreptățit să se plângă, fiind împlinit termenul de prescripție generală de 3 ani.

Practic, tribunalul a acordat indirect despăgubiri pentru condițiile de detenție, deși reclamantul nu a formulat o astfel de pretenție, pe care nici nu o mai putea formula din cauza împlinirii termenului de prescripție extinctivă.

În acest sens, în practica judiciară s-a reținut că „reclamantul a fost eliberat din arest preventiv, fiind deci pus în libertate, la data de 24 aprilie 2001, acesta fiind momentul la care el a cunoscut condițiile de detenție pe care le-a suportat pe întreaga durată a arestului preventiv. Așa fiind, rezultă că, în termenii evocați de art. 8 din Decretul nr. 167/1958, la acest moment reclamantul a cunoscut atât paguba (adică prejudiciul suferit), cât și pe cel care răspunde de ea, anume Statul Român, astfel că de la data de 24 aprilie 2001 a început să curgă termenul de prescripție de 3 ani, el împlinindu-se la data de 24 aprilie 2004 (...) Nu poate fi primit punctul de vedere al reclamantului, potrivit căruia dreptul său la acțiune s-ar fi născut abia la momentul pronunțării deciziei penale nr. 1/26.02.2015 a Tribunalului Iași, lipsind orice legătură de dependență juridică între această decizie și data la care reclamantul, eliberat fiind din arest, a cunoscut condițiile de detenție și putea solicita dezdăunarea pe care o considera cuvenită. Formularea unei asemenea

pretenții în justiție nu era condiționată de soluția ce urma să fie dată în procesul penal cu privire la reclamant, faptul achitării acestuia ori, dacă ar fi fost cazul, cel al condamnării lui penale nefiind de natură a influența soarta juridică a cererii în despăgubire fundamentată pe precaritatea condițiilor de arest.” (Curtea de Apel Cluj, decizia civilă nr. 35/23.02.2018).

În privința cuantumului daunelor morale acordate pentru privarea de libertate „tribunalul a avut în vedere o sumă de 100 Euro/zi, rezultând un cuantum total de 31.700 Euro.” Mai întâi, apelanta a apreciat că suma stabilită pentru o zi de privare de libertate este excesivă, ea incluzând și despăgubirea pentru condițiile de detenție, după cum am arătat mai sus.

Apoi, în perioada 30.10.2006 - 24.03.2007, reclamantul a fost privat de libertate 146 de zile, ceea ce, înmulțit cu suma la care s-a oprit prima instanță pentru fiecare zi de detenție provizorie, înseamnă 14.600 Euro, iar nu 31.700 Euro.

Dispozițiile art. 539 C. pr. pen., pe care s-a întemeiat acțiunea reclamantului, nu prevăd și ipoteza restrângerii nelegale a libertății, printre cazurile care pot da naștere la reparație, astfel încât, reclamantului nu-i pot fi acordate despăgubiri pentru perioada cât a fost supus măsurii preventive a obligării de a nu părăsi țara, în perioada 24.03.2007 - 13.11.2012.

În același sens, în Decizia nr. 136/03.03.2021, Curtea Constituțională a statuat că procedura specială reglementată în art. 539 C. pr. pen. vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului (par. 32). Deși apelanta a invocat acest aspect în fața instanței de fond, nici un argument nu a oferit tribunalul în motivarea sentinței atacate, pentru angajarea răspunderii statului pentru restrângerea libertății reclamantului.

Mai mult, dacă hotărârea definitivă de achitare reprezintă prin ea însăși temeiul angajării răspunderii statului pentru privarea de libertate devenită injustă, de la acest moment născându-se dreptul la acțiune al reclamantului, în privința restrângerii libertății pe parcursul procesului penal caracterul nelegal trebuie constatat, el nereieșind din însăși soluția de achitare, iar dreptul la acțiune se naște de la data la care restrângerea libertății s-a încheiat (în speță 13.11.2012).

Sub primul aspect, este de reținut că măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată pe considerentul că ea nu mai este necesară, iar nu pentru că s-ar fi reținut caracterul nelegal al acesteia.

Formularea instanței penale, în sensul că, nu există probe că lăsarea în libertate a inculpatului prezintă un pericol pentru ordinea publică, este un aspect ce ține de netemeinicia măsurii preventive, iar nu de nelegalitatea acesteia, cum greșit a apreciat tribunalul.

Sub cel de-al doilea aspect, dreptul material la acțiune s-a prescris, împlinindu-se termenul de prescripție extinctivă, indiferent dacă avem în vedere termenul de 6 luni instituit de dispozițiile art. 541 alin. (2) C. pr. pen. (pe care s-a întemeiat acțiunea, dar care nu era în vigoare la data la care a luat sfârșit restrângerea libertății reclamantului), termenul de 18 luni instituit de art. 506 al. (2) C. pr. pen. 1968 (pe care nu s-a întemeiat acțiunea, dar care era în vigoare la data la care a luat sfârșit restrângerea libertății reclamantului), sau termenul general de prescripție de 3 ani (dacă se are în vedere angajarea răspunderii statului în temeiul 1349 C. civ.).

În concluzie, apelantul a arătat că acordarea sumei de 15.850 Euro cu titlu de daune morale pentru restrângerea nelegală a libertății reclamantului este nejustificată.

În privința duratei procedurilor penale, perioada de luat în calcul este de 11 ani, o lună și 20 zile. Potrivit jurisprudenței C.E.D.O., în stabilirea duratei rezonabile a procedurilor penale trebuie avute în vedere, între altele, complexitatea cauzei, comportamentul autorităților și comportamentul părților.

Or, cauza penală soluționată definitiv de Curtea de Apel Galați a privit un număr de 9 inculpați, 54 de persoane vătămate și peste 100 de martori, a căror citare în vederea audierii a fost necesară.

Mai mult, asigurarea prezenței părților și martorilor (majoritatea domiciliați pe raza județului Cluj) în Brăila și Galați a fost mai dificilă decât ar fi fost dacă nu s-ar fi dispus strămutarea cauzei urmare a unei cereri de strămutare formulate de un alt fost inculpat în cauza penală, Man Liviu.

Sunt aspecte care trebuie avute în vedere la stabilirea caracterului excesiv al duratei procedurilor penale și, consecutiv, a întinderii reparației.

În acest sens, plecând de la jurisprudența C.E.D.O. (cauzele Vlad s.a. contra României, Georgescu contra României, Stoianova și Nedelcu contra României, Rosengren contra României), dar și de la jurisprudența națională în materie (Î.C.C.J., Secția I Civilă, decizia civilă nr. 1010/12.05.2021), durata de 11 ani, o lună și 20 de zile poate fi privită ca excesivă, însă având în vedere complexitatea deosebită a cauzei, chiar și în cazul unei diligențe deosebite a autorităților, procesul penal s-ar fi întins pe o perioadă considerabilă.

Dincolo de aceste aspecte, apelanta a apreciat cuantumul despăgubirilor acordate de prima instanță cu titlu de daune morale - 100 000 Euro - ca fiind unul exagerat.

Această sumă se îndepărtează semnificativ atât de la jurisprudența C.E.D.O., cât și de la jurisprudența națională în materie.

Astfel, în cauza Vlad s.a. contra României, Curtea Europeană a acordat reclamanților cu titlu de prejudiciu moral sumele de 3.600 Euro (pentru o durată a procedurilor de 12 ani, 2 luni și 6 zile), 7.800 Euro (pentru o durată a procedurilor de 16 ani), 2.340 Euro (pentru o durată a procedurilor de 9 ani).

În cauza Georgescu contra României suma acordată a fost de 8.000 Euro (pentru o durată a procedurilor de 7 ani și 6 luni).

În cauza Stoianova și Nedelcu contra României suma acordată a fost de 3.500 Euro (pentru o durată a procedurilor de 9 ani și 4 luni).

Iar în cauza Rosengren contra României suma acordată a fost de 3.000 Euro (pentru o durată a procedurilor de 9 ani).

Tot astfel, instanța supremă națională a acordat suma de 6.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral pentru o durată a procedurilor penale de peste 17 ani (dec. civ. nr. 1010/12.05.2021).

Curtea de Apel Oradea, prin decizia civilă nr. 911/03.10.2018, a acordat reclamantei suma de 5.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral pentru o durată a procedurilor penale de 8 ani și 7 luni.

Curtea de Apel Cluj, prin decizia civilă nr. 35/23.02.2018, a acordat reclamantului suma de 15.000 Euro cu titlu de prejudiciu moral pentru o durată a procedurilor penale de aproape 14 ani.

În context, apelanta a arătat că este important de subliniat că niciuna dintre cauzele penale amintite în care s-a constatat depășirea duratei rezonabile a procedurilor penale nu a avut complexitatea cauzei penale în care a fost inculpat reclamantul.

Sub un alt aspect, este de reținut faptul că, în stabilirea cuantumului daunelor morale, tribunalul a avut în vedere și faptul că starea de sănătate a reclamantului s-a degradat în timpul detenției, având în antecedente o boală la rinichi, fiind supus unei operații de îndepărtarea unui rinichi. Anterior arestării, reclamantul a fost supus la unele lucrări pentru întreținerea danturii care necesitau o alimentație specială, însă, datorită condițiilor de detenție, este evident că nu a putut ține acest regim. A dezvoltat o boală gravă la nivelul ficatului care a considerat că s-a datorat și agravat și condițiilor de detenție.

Or, aceste consecințe s-au datorat privării de libertate a reclamantului, care a făcut obiectul unui capăt distinct de cerere, iar nu duratei în sine a procesului.

Tot astfel, tribunalul a reținut că din cauza mediatizării procesului penal, reclamantul și familia sa au fost excluși din comunitatea din care făceau parte. Reclamantul a fost etichetat de către vecinii săi și de către anumite cunoștințe drept „Pușcăriașul” și „Șantajistul”, iar aceste atitudini și manifestări verbale nu dispar ușor, nici măcar după pronunțarea soluției de achitare. Este lesne de imaginat că în aceste condiții, reclamantul, soția și fiul său minor au fost evitați de cunoștințe, prieteni, iar această situație s-a extins pe o durată lungă. Rușinea cauzată de cercetarea reclamantului, trimiterea lui în judecată, a fost trăită ca o veritabilă traumă inclusiv de soția sa, dar mai ales de copilul de 10 ani de care râdeau colegii de la școală și îl etichetau cu porecle greu de reprodus. Pe lângă toate acestea, tribunalul a reținut că procesul penal l-a afectat pe reclamant nu doar pe plan emoțional, dar și pe plan profesional și financiar.

Apelanta a apreciat că aceste consecințe au fost produse de inculparea reclamantului și, consecutiv, de existența procesului penal în sine, iar nu de durata acestuia. Or, pentru supunerea sa la o procedura judiciară penală reclamantul nu a pretins despăgubiri.

În acest sens, prin decizia civilă nr. 1010/12.05.2021 - la care s-a referit mai sus – Î.C.C.J. a acordat despăgubiri distinct pentru durata procesului penal (6.000 Euro) și, respectiv, pentru

supunerea reclamantului unei proceduri judiciare (7.000 Euro), reclamantul formulând capete distincte de cerere.

De altfel, reclamantul nici măcar nu a indicat care anume vecini ori cunoștințe l-ar fi catalogat drept „Pușcăriașul” și „Șantajistul”; cu atât mai puțin a dovedit astfel de împrejurări.

În privința efectelor mediatizării cazului reclamantului, în jurisprudența națională s-a arătat că pentru daunele produse ca urmare a mediatizării procesului penal, Statul Român nu poate fi ținut răspunzător, neavând rolul de a cenzura informațiile astfel apărute, întrucât s-ar încălca dreptul fundamental la exprimare, prevăzut și garantat de Constituția României, republicată. Art. 30 alin. (8) din Constituție prevede în acest sens faptul că „răspunderea civilă pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștința publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictele de presa se stabilesc prin lege.”

Astfel, reclamantul, dacă se considera prejudiciat de informațiile publicate în presă cu referire la persoana sa, avea liberul acces la justiție în vederea angajării răspunderii celor care, prin publicarea unor informații, ar fi depășit limitele libertății de informare. (Curtea de Apel Oradea, decizia civilă nr. 911/03.10.2018).

Ca atare, suma de 100.000 Euro, acordată reclamantului Mureșan Aurel cu titlu de daune morale pentru durata excesivă a procedurilor penale, apare ca fiind exagerată.

În privința daunelor materiale acordate de prima instanță reclamantului, constând în cheltuieli efectuate de acesta pe parcursul procesului penal, apelanta a apreciat că în mod nejustificat i-a fost acordată acestuia suma de 285.520 lei, cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și la Curtea de Apel Galați și suma de 236.208 lei, cu titlu de venit nerealizat.

Cu titlu preliminar, apelanta a arătat că, potrivit practicii naționale, în ceea ce privește solicitarea de obligare a pârâtului Statul Român la daune materiale constând în cheltuielile de judecată efectuate în procesul penal, este de precizat faptul că, răspunderea statului în această situație nu poate fi angajată potrivit dreptului comun, pentru acest tip de raport juridic existând norme juridice speciale derogatorii și prin urmare prevalente, în virtutea principiului „specialia generalibus derogant”, în acest sens fiind dispozițiile art. 504 din Vechiul Cod de procedură penală, respectiv art. 538 - 539 din actualul Cod de procedură penală, care nu sunt incidente însă în speță. (Curtea de Apel Oradea, decizia civilă nr. 911/03.10.2018).

Chiar admitând contrariul, apelanta a apreciat că pretențiile reclamantului nu au fost dovedite.

Sub acest aspect, tribunalul a reținut că „este adevărat că la dosarul cauzei nu se regăsesc chitanțe/facturi/înscrisuri doveditoare cu referire la cuantumul acestor cheltuieli, însă tribunalul reține că prezența reclamantului și a apărătorului său la termenele de judecată din dosarul penal reiese din copiile încheierilor de ședință care atestă prezența acestora în fața instanțelor penale, în final acordând suma de 285.520 lei exclusiv în baza unor **prezumții simple.**”

Astfel, tribunalul a prezumat că reclamantul s-a deplasat de fiecare dată la instanțele din Brăila și Galați cu autoturismul (deși se putea deplasa și cu alt mijloc de transport), că în cazul deplasărilor cu autoturismul a suportat exclusiv cheltuielile cu combustibilul (deși este posibil să le fi împărțit cu alți inculpați din cauză, în ipoteza în care mai mulți inculpați s-au deplasat cu același autoturism, desigur după ridicarea acestei interdicții de către instanța penală), că prețul mediu al unui litru de combustibil a fost de 4,8 lei (fără să arate cum a ajuns la un astfel de quantum, în condițiile în care dosarul a fost strămutat la Brăila în luna martie 2007 și s-a încheiat prin decizia Curții de Apel Galați din luna decembrie 2017, deci peste 10 ani în care prețul benzinei/motorinei s-a tot modificat), că reclamantul s-a cazat în Brăila sau Galați cu ocazia fiecărei deplasări (deși este posibil să fi plecat și să se fi întors în aceeași zi), că reclamantul a cheltuit pentru mâncare 100 lei la fiecare termen. În legătură cu acest ultim aspect, se impun două observații. Prima este aceea că, în mod evident, costul hranei diferă după cum o persoană mănâncă la restaurant sau, dimpotrivă, își pune hrana la pachet la plecarea de acasă. A doua observație este aceea că o persoană mănâncă într-o zi indiferent de locul în care se află sau independent de faptul că este sau nu implicată într-o procedură judiciară. Ar însemna ca instanțele civile să oblige orice parte care pierde un proces să

plătească cheltuielile pentru asigurarea hranei părții care îl câștigă, pentru toate termenele la care partea câștigătoare s-a prezentat în instanță, ceea ce nu poate fi acceptat.

În privința prezumțiilor judiciare, legiuitorul a stabilit că „în cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins”.

Apelantul apreciază că cele reținute de prima instanță sunt pure supoziții.

Mai mult, potrivit art. 329 C. pr. civ., prezumțiile simple pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori, iar potrivit art. 309 al. (2) C. pr. civ., niciun act juridic nu poate fi dovedit cu martori, dacă valoarea obiectului său este mai mare de 250 lei. Cum plata este un act juridic, rezultă că orice plată care depășește suma de 250 lei, efectuată de reclamant, nu poate fi dovedită cu martori și, consecutiv, nici cu prezumții simple.

După cum s-a statuat în practica judiciară, este necesar să fie vorba despre cheltuieli cu privire la care se poate dovedi în mod convingător că, într-adevăr, au fost făcute în cadrul procesului penal și în legătură cu soluționarea acestuia”. (Curtea de Apel Cluj, decizia civilă nr. 35/23.02.2018).

Drept urmare, apelanta a apreciat că acordarea sumei de 49.312 lei cu titlu de daune materiale, constând în cheltuieli ocazionate de derularea procesului penal, nu se justifică.

Tot astfel, tribunalul a acordat reclamantului suma de 236.208 lei (2.072 lei x 114 luni), cu titlu de beneficiu nerealizat.

Pentru aceasta, a reținut că, „începând cu data de 30.10.2006, când a fost reținut, iar ulterior arestat, contractul de muncă al reclamantului a fost suspendat. Din copia cărții de muncă, reiese că anterior luni octombrie 2006, reclamantul realiza un venit mediu/lunar de 2.072 lei. Din susținerile reclamantului, necontestate în cauză, se reține că acesta și-a reluat activitatea pentru o scurtă perioadă de timp, încasând salariul aferent din 02.04.2007, până la data de 01.12.2007, iar apoi instanța de judecată i-a interzis expres desfășurarea activității de administrare a societății comerciale Exploziv Media S.R.L.. Prin urmare, din înscrisurile atașate la dosar, coroborate cu declarația martorului audiat în cauză, tribunalul reține că reclamantul nu a mai desfășurat activități lucrative și nu a mai realizat venituri din muncă începând cu decembrie 2007 și până în luna decembrie 2016 când a fost pensionat pe caz de boală. Rezultă așadar că reclamantul nu a realizat venituri pe durata a 114 luni, fiind lipsit de un venit de 236.208 lei (2.072 lei x 114 luni).”

Apelantul consideră criticabil acest raționament, el nesocotind jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.

De pildă, în cauza Calmanovici contra României (par. 137-138), instanța de la Strasbourg a respins capătul de cerere prin care reclamantul solicita despăgubiri pentru încălcarea vieții sale private protejate de art. 8 din Convenție, arătând că” orice procedură penală are anumite repercusuni asupra vieții private și de familie a individului supus acesteia, dar care nu încalcă art. 8 din Convenție dacă nu depășesc consecințele normale și inevitabile într-o asemenea situație”. În aceeași hotărâre s-a mai arătat că suspendarea temporară din funcția de ofițer de poliție nu a împiedicat reclamantul să găsească un loc de muncă în sectorul privat, argumente pe care apelanta le-a apreciat aplicabile mutatis mutandis și în prezenta cauză.

Dacă este adevărat că, pe durata privării de libertate, inculpatul nu a putut presta activitatea lucrativă prestată anterior, ulterior punerii în libertate nu a existat niciun impediment ca acesta să desfășoare orice alte activități lucrative în afară de cea de administrare a societății comerciale Exploziv Media S.R.L. (interzisă de către instanța penală pe perioada controlului judiciar). Totodată, după revocarea măsurii controlului judiciar, 13.11.2012, nu a mai existat niciun impediment de a ocupa orice funcție.

În plus, dacă în privința privării de libertate, Curtea Constituțională a stabilit că detenția provizorie devine injustă ca urmare a achitării inculpatului, răspunderea fiind angajată independent de caracterul ilicit al acțiunii autorității, în privința altor aspecte funcționează regulile generale ale răspunderii civile delictuale, astfel încât trebuie constat inclusiv caracterul ilicit al faptei pârâtului, în speță Statul Român.

Or, supunerea unei persoane la o procedură judiciară, pe parcursul căreia cel acuzat este prezumat nevinovat, nu reprezintă în sine o faptă ilicită.

Mai mult, nu există un raport de cauzalitate între inculparea unei persoane și faptul că aceasta nu mai desfășoară activități lucrative de natura celor desfășurate anterior sau de orice altă natură, de vreme ce nicio interdicție generală în acest sens nu a fost impusă persoanei în cauză și nu rezultă că procesul penal ar fi determinat pierderea capacității de muncă a persoanei în cauză.

Ca urmare, apelanta a apreciat că acordarea salariului realizat de reclamant anterior arestării sale, atât pe durata privării de libertate, cât și ulterior, pe perioada cât s-a aflat în libertate, atât în timp ce era supus unor obligații cât și ulterior încetării acestor restricții, până la data pensionării reclamantului, nu are nicio justificare.

Prin întâmpinarea formulată în cauză, pârâtul Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism a solicitat respingerea apelului reclamantului și admiterea apelului pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor (f. 34).

În motivarea întâmpinării s-a arătat că prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Cluj - Secția Civilă sub nr. 2448/117/2018, reclamantul Mureșan Aurel a solicitat, în contradictoriu cu pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, obligarea acestuia din urmă, în temeiul art. 539 Cod procedură penală, art. 1349 C.civ., la plata sumei de 300.000 Euro, reprezentând daune morale cauzate de privarea de libertate, restrângerea dreptului la libera circulație, durata excesivă a procesului; sumei de 359.008 lei, reprezentând daune materiale ce constau în cheltuielile de judecată, contravaloarea deplasărilor, veniturile nerealizate; la plata dobânzii aferente sumelor solicitate; la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de judecarea prezentei cauze.

Prin sentința civilă nr. 841/13.12.2021, pronunțată în dosarul nr. 2448/117/2018, Tribunalul Cluj - Secția Civilă a admis în parte acțiunea civilă și în consecință: a obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 285.520 lei cu titlu de daune materiale, constând în suma de 49.312 lei cu titlu de cheltuieli de deplasare, cazare și masă la Tribunalul Brăila și Curtea de Apel Galați și în suma de 236.208 lei cu titlu de venit nerealizat; a obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 235.372,5 lei reprezentând echivalentul în lei a sumei de 47.550 Euro cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 - 23.03.2003 și restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012; a obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 495.000 lei reprezentând echivalentul în lei a sumei de 100.000 Euro cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal; a obligat pârâtul la plata către reclamant a dobânzii legale aferente sumelor mai sus-menționate, începând cu data pronunțării sentinței - 13.12.2021 și până la plata efectivă; a obligat pârâtul la plata către reclamant a sumei de 1.500 lei cu titlu de cheltuieli de judecată constând în onorariu avocațial.

Conform art. 3, art. 4, art. 6 alin. 1 și art. 5 alin. 1 din Ordinul nr. 62/01.04.2016 al prim-adjunctului procurorului general privind participarea procurorului în cauzele civile raportat la lit. B pct. 2 și 4 din Anexa 3 la același ordin, judecarea prezentei cauze are loc cu participarea obligatorie a procurorului din cadrul D.I.I.C.O.T., în speță D.I.I.C.O.T. - Serviciul Teritorial Cluj.

În cauzele civile întemeiate pe dispozițiile art. art. 539 Cod procedură penală, art. 1349 C.civ., Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism nu are calitate procesuală pasivă.

Față de cele expuse, în cauză nu sunt incidente dispozițiile art. 482 C. pr. civ. rap. la art. 208 alin. 2 C. pr. civ..

Prin întâmpinarea formulată în cauză, pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor a solicitat admiterea apelului formulat de D.I.I.C.O.T. - Serviciul Teritorial Cluj și, în consecință, respingerea acțiunii ca nelegală și nefondată (f. 37).

Prin întâmpinarea formulată în cauză, pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, a solicitat respingerea apelului formulat de reclamantul - apelant Mureșan Aurel ca nefondat (f. 39 - 41).

În motivarea întâmpinării s-a arătat că prin apelul formulat apelantul - reclamant a apreciat că ar fi netemeinică hotărârea Tribunalului „sub aspectul cuantumului daunelor morale acordate în fiecare caz în parte”.

În susținerea apelului s-a indicat de către reclamant că a fost supus suferințelor psihice determinate de măsurile preventive și ca efect al duratei excesive a procesului penal.

Intimatul a apreciat că aceste considerente invocate de apelant nu sunt fondate, iar reiterarea motivelor de fapt a acțiunii nu pot susține cu succes admiterea apelului formulat.

Astfel cum a indicat în apelul formulat, intimatul a apreciat că hotărârea instanței este nelegală sub aspectul acordării, într-un quantum exagerat de mare a daunelor morale, soluția nefiind susținută de probe concludente raportat la acest obiect juridic.

Prin apelul formulat, reclamantul - apelant nu a criticat soluția instanței bazându-se pe probe care, fie nu le-ar fi administrat instanța, fie nu ar fi ținut seama de acestea, critica reclamantului-apelant bazându-se pe o reiterare a motivelor de fapt ale acțiunii, care, însă, nu au conturat un obiect asupra căruia instanța să stabilească daune morale.

Intimatul a reiterat că prin apelul formulat, referindu-se la categoria daunelor morale asupra cărora apelantul-reclamant a formulat apelul, obligarea pârâtului la plata către reclamant a sumei de 235.372,5 lei reprezentând echivalentul în Lei a sumei de 47.550 Euro cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 - 23.03.2007 și restrângerea dreptului la liberă circulație în perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, constatând că soluția este nelegală și neîntemeiată, hotărârea instanței referindu-se la aplicarea temeiului juridic de drept comun, fără a analiza raportul juridic concret dedus judecății și fără a fi reținute probele pe care se sprijină fiind bazată pe simple prezumții, deși exigența procedurii impun mijloace concrete de probă.

Astfel reclamantul a indicat care a fost perioada pentru care acesta a fost privat de libertate, respectiv perioada 30.10.2006 - 23.03.2007, iar pretenția reclamantului legat de perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, în care a reclamat că a avut interdicția de a nu părăsi țara, nu a concretizat incidența normelor speciale în temeiul cărora reclamantul a promovat acțiunea.

Astfel cum a fost definit în jurisprudența, inclusiv în jurisprudența Curții Constituționale, art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală condiționează repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate de stabilirea acesteia prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de camera preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investite cu judecarea cauzei, după caz.

Intimatul a constatat că reclamantul - apelant chiar a invocat soluția Curții de Apel Galați - Încheierea din 24.03.2007 - pe care a apreciat-o ca favorabilă în prima situație, pentru a susține pretențiile sale legat de privarea de libertate, ca ulterior, pentru cazul înlocuirii măsurii cu măsură de a nu părăsi țara, să o considere nelegală, astfel că, devin total nefondate pretențiile la daune morale legat de această din urma măsură.

Prin Sentința civilă nr. 841/2021 instanța a reținut că „la data de 22.03.2007, instanța a procedat din oficiu la verificarea legalității și temeiniciei măsurii arestului preventiv. Prin Încheierea pronunțată la data de 23.03.2007, judecătorul de fond a constatat că la dosarul cauzei nu se regăsesc probe din care să rezulte că lăsarea în libertate a reclamantului și anumiților Man Liviu Aurel și Oțel Ioan ar reprezenta un pericol concret pentru ordinea publică. Astfel, a dispus înlocuirea măsurii arestului preventiv cu măsura obligării de a nu părăsi țara și a stabilit o serie de obligații, respectiv: să se prezinte la instanța de judecată ori de câte ori este chemat; să se prezinte la organele de poliție, respectiv I.P.J. Cluj ori de câte ori este chemat; să nu își schimbe locuința fără încuviințarea organului, judiciar care a dispus măsura; să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nici o categorie de arme; să nu se apropie de nici una dintre persoanele vătămate, de membrii familiei acestora, de martorii și inculpații din cauză, respectiv să nu comunice direct sau indirect cu aceștia. Curtea de Apel Galați a respins recursul declarat de D.I.C.O.T., prin Încheierea din 24.03.2007, menținând încheierea din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila, prin care reclamantul, alături de numiții Man Liviu Aurel și Oțel Ioan, au fost puși în libertate. Măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată la data de 13.11.2012, fiind suspendată în mai multe rânduri până la această dată.”

Dat fiind că, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatate explicit prin actele jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia, intimatul a apreciat că este nefondată și nelegală soluția instanței de obligare la plata sumei de 235.372,5 lei, echivalentul

în lei al 47.550 Euro, cu titlu de daune morale pentru privarea de libertate atât pentru perioada 30.10.2006 - 23.03.2007, cât și perioada 23.03.2007 - 13.11.2012.

Intimatul a precizat că în apelul său a formulat critici vizând nelegalitatea și netemeinicia hotărârii sub aspectul întinderii daunelor acordate, subliniind că instanța a reținut în considerentele hotărârii că „pentru cuantificarea daunelor morale aferente perioadei în care reclamantul a fost supus măsurii preventive a arestului, tribunalul a avut în vedere o sumă de 100 Euro/zi, rezultând un quantum total de 31.700 Euro”, lipsind probe și temeuri de drept care să confirme conținutul acestui quantum acordat. În privința diferenței de 1,5.850 Euro care a fost acordată, așadar, pentru perioada 23.03.2007 - 13.11.2012, intimatul a constatat că nu a existat un document emis de organul competent așa cum acesta a fost definit în jurisprudență pentru a se justifica acordarea acestuia, din contră, instanța a reținut ca „măsura obligării de a nu părăsi țara a fost revocată la data de 13.11.2012, fiind suspendată în mai multe rânduri până la această dată.”

Astfel, contrar dispozițiilor legale reprezentate de art. 539 Cod de procedură penală și a interpretărilor date de Î.C.C.J. și de considerentele deciziei Curții Constituționale, instanța a acordat aceste sume de 235.372,5 lei la categoria de daune morale.

Obligarea pârâtului la plata către reclamant a sumei de 495.000 lei, reprezentând echivalentul în lei al sumei de 100.000 Euro, cu titlu de daune morale pentru suferințele morale cauzate prin durata excesivă și nejustificat de lungă a procesului penal, soluția este nelegală și neîntemeiată, hotărârea instanței referindu-se la aplicarea temeiului juridic de drept comun, fără a analiza raportul juridic concret dedus judecății și fără a fi reținute probele pe care s-a sprijinit fiind bazată pe prezumții care vizează însuși fapta ilicita reclamantă, cât și întinderea prejudiciului.

În fapt, reclamantul a arătat că a fost cercetat inițial pentru comiterea infracțiunilor de șantaj, în forma prevăzută de art. 194 alin. 1 și 2 Cod Penal 1968 și infracțiunea de constituire/aderare la grup infracțional organizat, prev. și ped. de art. 7 alin. 1 și 3 din Legea nr. 39/2003, în vigoare la acel moment.

La data de 20.12.2017, după un proces penal (urmărire penală, fond și apel) care a durat 11 ani, o lună și 20 de zile, Curtea de Apel Galați a pronunțat Decizia penală nr. 1342/A/2017, prin care s-a dispus, în baza art. 396 alin. 5 C. pr. pen., cu referire la art. 1 lit. b teza I C. pr. pen., achitarea reclamantului pentru săvârșirea infracțiunilor de șantaj și grup infracțional organizat.

Intimatul a constatat că și prin apelul formulat apelantul - reclamant a menținut aceeași modalitate de a-și formula pretențiile, lipsind de probe concludente solicitările sale de acordare a cuantumului daunelor morale asupra cărora a formulat pretenții și în apel, de a fi schimbată în parte sentința primei instanțe.

Referitor la daunele materiale, reclamantul nu a formulat critici, însă așa cum a arătat în apelul Statului Român, prin Ministerul Finanțelor, soluția primei instanțe este nefondată și a solicitat, în consecință, să fie admis apelul Statului Roman, prin Ministerul Finanțelor și să fie respins apelul formulat de reclamantul - apelant Mureșan Aurel.

Apelurile pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, este fondat în parte, apelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Cluj este fondat în parte, iar apelul reclamantului este nefondat.

Cu privire la apelul declarat de apelantul Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție - Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism - Serviciul Teritorial Cluj, Curtea reține, prealabil oricăror alte analize, următoarele:

Acest apelant a depus la dosarul cauzei motivele de apel după împlinirea termenului legal de motivare a apelului, considerent pentru care, cu referire la această împrejurare, Curtea, din oficiu, la termenul de judecată din data de 18 mai 2022, în temeiul art. 224, art. 245, art. 248 alin. 1 C. pr. civ. coroborat cu art. 470 alin. 1 lit. c) C. pr. civ., art. 470 alin. 3 teza II C. pr. civ. și art. 185 C. pr. civ., a invocat excepția decăderii din dreptul de a mai motiva apelul, urmând ca instanța să facă aplicarea prevederilor art. 476 alin. 2 C. pr. civ.

Astfel, potrivit art. 470 alin. 1 lit. c) C. pr. civ., cererea de apel va cuprinde motivele de fapt și de drept pe care se întemeiază apelul, art. 470 alin. 3 teza II C. pr. civ. precizând că cerința prevăzută la art. 470 alin. 1 lit. c) C. pr. civ. este prevăzută sub sancțiunea decăderii.

În conformitate cu dispozițiile art. 476 alin. 2 C. pr. civ., în cazul în care apelul nu se motivează ori motivarea apelului nu cuprinde motive, mijloace de apărare sau dovezi noi, instanța de apel se va pronunța, în fond, numai pe baza celor invocate la prima instanță.

Pe cale de consecință, întrucât motivele de apel au fost depuse de către D.I.I.C.O.T. Cluj-Napoca la 11 mai 2022, după împlinirea termenului legal de motivare a apelului, în conformitate cu dispozițiile legale mai sus invocate, Curtea urmează să se pronunțe, în fond, numai pe baza celor invocate la prima instanță de către D.I.I.C.O.T., motivele de apel urmând să fie considerate concluzii scrise.

Atât pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, cât și apelantul D.I.I.C.O.T. au solicitat, în principal, subsecvent admiterii propriului apel, respingerea acțiunii reclamantului.

Astfel, pârâtul apelant Statul Român, prin Ministerul Finanțelor a solicitat admiterea propriului apel, schimbarea Încheierii civile din 25.09.2018 și a sentinței civile nr. 841/2021, în sensul de a se admite excepția de inadmisibilitate a acțiunii reclamantului în temeiul răspunderii civile delictuale subiective, cu consecința respingerii acțiunii ca inadmisibilă, în principal, iar în subsidiar, respingerea acțiunii față de Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, pentru lipsa calității procesuale pasive în ceea ce privește obligarea acestui pârât în temeiul răspunderii delictuale subiective; să se respingă acțiunea ca prescrisă, ca nelegală și ca neîntemeiată.

În fața primei instanțe, cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei – prin prisma art. art. 476 alin. 2 C. pr. civ., Curtea urmând să se raporteze la ceea ce D.I.I.C.O.T. a invocat la prima instanță, D.I.I.C.O.T. a arătat următoarele: „(...) prezenta acțiune este întemeiată doar în parte, deoarece nu sunt îndeplinite, vizavi de toate capetele de cerere, condițiile cumulative impuse de art. 539 Cod Procedură Penală, respectiv, art. 1349 Cod Civil, acele temeuri indicate în partea de început a cererii de chemare în judecată promovată în anul 2018.

În ceea ce privește daunele morale pentru detenția nelegală, consideră că suma solicitată în cuantum de 100.000 Euro este mult prea mare, valoarea acestor daune trebuie să țină cont de durata privării de libertate, astfel încât să se poată vorbi despre o reparație bănească adecvată, echitabilă, însă să nu reprezinte o sursă de îmbogățire fără justă cauză.

În ceea ce privește daunele morale pentru restrângerea nelegală a libertății, respectiv acea obligare de a nu părăsi localitatea și țara în perioada 31.01.2007 - 13.11.2012, consideră că este neîntemeiată, deoarece art. 539 CPP nu prevede în conținutul ei și restrângerea libertății între cauzele care dau posibilitatea reparării unui prejudiciu.

În ceea ce privește daunele morale pentru durata excesivă a procesului penal, fiind vorba despre 11 ani, 1 lună, 20 zile, consideră că se pot repara daunele morale, însă cuantumul lor trebuie să țină cont atât de jurisprudența CEDO, cât și de jurisprudența internă pronunțată în materie până în prezent, face referire la Decizia civilă nr. 1010/12.05.2021 a Î.C.C.J., Secția I Civilă, prin care s-a acordat suma de 7.000 Euro pentru un proces care a durat 17 ani. Totodată, face referire la cauze CEDO, respectiv cauza Vlas și alții c./a. României - durata totală a procedurilor a fost de 12 ani, 2 luni și 6 zile, unde reclamantilor li s-au acordat despăgubiri pentru prejudiciu moral suma de 3.600 Euro unuia dintre ei, 7.800 Euro și 2.340 Euro. La fel este și cauza Georgescu c./a. României, unde durata totală a procedurilor a fost 7 ani, 6 luni și s-au acordat despăgubiri pentru prejudiciu moral, suma de 8.000 euro. În același sens, cauza Staianova și Nedelcu c./a. României, cu durată totală a procedurilor de 9 ani și 4 luni, s-a acordat suma de 3.500 Euro prejudiciu moral și cauza Rosenberg c./a. României, unde durata totală a procedurilor a fost de 9 ani și s-a acordat suma de 3.000 Euro. Făcând o medie între aceste soluții pronunțate de CEDO și cea dată de către Î.C.C.J., consideră că suma de 100.000 Euro solicitată cu titlu de daune morale este excesivă.

În ceea ce privește daunele materiale la care se face referire, consideră că acestea pot fi admise doar în parte, deoarece și acest prejudiciu material a fost dovedit doar în parte. Consideră că acel tabel care a fost depus la dosar și la care a făcut referire reclamantul, poate fi avut în vedere doar în măsura în care se coroborează cu probe existente la dosar, înscrisuri, însă pretențiile civile trebuie dovedite cu probe și pentru aceste situații proba obiectivă o reprezintă un înscris.

În ceea ce privește veniturile nerealizate pe perioada arestării preventive și veniturile nerealizate ulterior punerii în libertate, datorită faptului că a intrat în faliment firma angajatoare, consideră că nu este îndeplinită una dintre condițiile impuse de art. 1349 Cod Civil, respectiv nu există o faptă ilicită. Într-o astfel de situație, dacă nu este îndeplinită condiția de bază, adică

existența unei fapte ilicite, nu se poate acorda o sumă cu titlu de reparare, fiind vorba despre un beneficiu nerealizat la care se face referire.

În ceea ce privește pct. III din cererea de chemare în judecată, consideră că reprezintă accesorii ale punctelor indicate inițial și pot fi admise doar dacă vor fi admise petitele principale. În ceea ce privește daunele morale pentru suferințele cauzate de derularea procedurilor judiciare la care a fost supus dl. Mureșan, este discutabil dacă există sau nu o faptă ilicită, pentru că supunerea la o procedură penală nu reprezintă prin ea însăși o faptă ilicită, obiectul procesului penal este de a stabili dacă acuzațiile aduse unei persoane sunt fondate sau nu, până la rămânerea definitivă a unei hotărâri persoana este considerată nevinovată, astfel că, dreptul la onoare, reputația, nu poate fi afectată. Și în această cauză și altele, soluția de achitare, prin ea însăși, contribuie la înlăturarea eventualei prejudicii morale cauzate.

Cu siguranță s-a cauzat un prejudiciu moral, în condițiile în care a fost supus unor diverse proceduri în condițiile în care, astfel cum a arătat martorul prezent, reclamantul a suferit direct și indirect el însuși și membrii familiei sale, însă când se analizează dacă o solicitare este întemeiată sau nu, trebuie să se vadă dacă sunt îndeplinite condițiile expres prevăzute în textele de lege care sunt incidente în orice proces penal, în funcție de natura acestuia.”

Cu privire la excepția inadmisibilității cererii reclamantului având ca obiect obligarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, la plata de daune morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, în temeiul răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349, art. 1373 Noul Cod Civil.

Prin întâmpinarea depusă în termen legal în fața instanței de fond (f. 140 – 141 dosar fond, vol. IV), pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, a solicitat, în principal, respingerea acțiunii ca inadmisibilă, întrucât, existând o reglementare specială în domeniu, respectiv art. 538 – 539 Cod procedură penală, nu se poate recurge la dispozițiile generale de drept în materia răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349 Noul Cod civil.

S-a arătat, astfel, prin întâmpinare, că formularea acțiunii de către reclamant, atât în temeiul art. 539 Cod procedură penală, cât și în temeiul art. 1349 Noul Cod Civil, atrage inadmisibilitatea acțiunii, întrucât se încalcă principiul „specialia derogant generalibus”.

Această excepție a inadmisibilității acțiunii a fost reiterată și prin memoriul de apel.

Curtea constată, pentru motivele care urmează să fie expuse, că excepția inadmisibilității acțiunii este fondată în limita pretențiilor din cererea reclamantului având ca obiect obligarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, la plata de daune morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, în temeiul răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349 și art. 1373 Noul Cod Civil.

Reclamantul și-a întemeiat cererea introductivă de instanță pe prevederile art. 539 Cod procedură penală, art. 52 alin. 3 din Constituția României, art. 1349 Noul Cod Civil, art. 1373 Noul Cod Civil, art. 5, art. 6 și art. 13 C.E.D.O. (f. 19 dosar fond, vol. I).

Concret, prin cererea de chemarea în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Cluj la data de 19.06.2018, reclamantul a solicitat obligarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, la plata următoarelor despăgubiri: daune materiale în cuantum de 359.008 lei, reprezentând contravaloare deplasări, constând în cheltuielile de combustibil, masă și cazare, onorarii avocați, **venituri nerealizate pe perioada arestării preventive și ulterior, datorită intrării societății angajatoare în faliment**, cheltuielile fiind efectuate de reclamant în dosarele de urmărire penale instrumentate de D.I.C.O.T., în dosarele de verificare a măsurilor preventive instrumentate de instanțele din Cluj-Napoca și în dosarele penale instrumentate de instanțele din Brăila și Galați; daune morale în sumă de 300.000 Euro, din care, suma de 100.000 Euro reprezentând suferințele morale cauzate prin privarea de libertate a reclamantului în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007 și restrângerea dreptului la libera circulație a reclamantului în perioada 23.03.2007 – 13.11.2012, prin luarea măsurii obligării de a nu părăsi localitatea și, ulterior, țara, iar 200.000 Euro reprezentând daune morale cauzate reclamantului prin durată excesivă și nejustificată de lungă a procesului penal din 30.10.2006 (momentul reținerii și arestării) și până la data de 20.12.2017 (pronunțarea hotărârii definitive din apel); obligarea pârâtului la plata dobânzilor legale aferente acestor sume, de la data introducerii acțiunii și până la plata efectivă a acestora; cu cheltuieli de judecată.

Curtea constată că reglementarea conținută în capitolul VI al Codului procedură penală, intitulat „procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri”, reprezintă dreptul special în materie, împrejurare în raport de care orice reparare a unui prejudiciu material sau moral, circumscris acestor prevederi legale speciale, poate să intervină doar în condițiile acestei reglementări speciale.

Astfel, articolul 539 Cod procedură penală prevede următoarele:

„Dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate

(1) Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate.

(2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.”

Articolul 540 Cod procedură penală reglementează felul și întinderea reparației, precizând următoarele:

„(1) La stabilirea întinderii reparației se ține seama de durata privării nelegale de libertate, precum și de consecințele produse asupra persoanei, asupra familiei celui privat de libertate ori asupra celui aflat în situația prevăzută la art. 538.

(2) Reparația constă în plata unei sume de bani sau în constituirea unei rente viagere ori în obligația ca, pe cheltuiala statului, cel reținut sau arestat nelegal să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală.

(3) La alegerea felului reparației și la întinderea acesteia se va ține seama de situația celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse.

(4) Persoanelor îndreptățite la repararea pagubei, care înainte de privarea de libertate ori de încarcerare ca urmare a punerii în executare a unei pedepse ori măsuri educative privative de libertate erau încadrate în muncă, li se calculează, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, și timpul cât au fost private de libertate.

(5) Reparația este în toate cazurile suportată de stat, prin Ministerul Finanțelor Publice.”

Articolul 541 Cod procedură civilă reglementează „acțiunea pentru repararea pagubei”, prevăzând următoarele:

„(1) Acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 538 și 539, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului.

(2) Acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

(3) Pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice.

(4) Acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru.”

Prin urmare, în raport de dispozițiile art. 22 alin. 6 C. pr. civ., coroborat cu art. 9 alin. 2 C. pr. civ. și art. 397 alin. 1 C. pr. civ., Curtea constată că reclamantul a investit instanța atât cu o acțiune în răspundere civilă delictuală pe dreptul comun, întemeiată pe dispozițiile generale în materia răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie și pentru răspunderea comitentului pentru fapta prepusului său – art. 1349 și art. 1373 Noul Cod civil - , cât și o acțiune întemeiată pe art. 539 Cod procedură penală, acest din urmă text legal reprezentând norma specială care reglementează dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate.

Textul art. 539 Cod procedură penală, conținut în capitolul VI al Codului procedură penală, intitulat „procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri”, reprezintă, așadar, dreptul speciale în materie – conform statuărilor Curții Constituționale făcute în cuprinsul Deciziei nr. 133/09.03.2017 și a Deciziei nr. 136/03.03.2021 - , împrejurare în raport de care orice reparare a unui prejudiciu

material sau moral, circumscris acestor prevederi legale speciale, poate să intervină doar în condițiile acestei reglementări speciale.

Curtea constată că prioritate de soluționare are excepția inadmisibilității acțiunii, ca excepție de fond, absolută și peremptorie și care vizează condițiile de exercitare a unei acțiuni civile în justiție.

Astfel, Curtea constată că o acțiune în răspundere civilă delictuală întemeiată pe dispozițiile de drept comun, dispoziții generale în materia răspunderii civile delictuale, este admisibilă doar dacă nu există dispoziții de drept speciale, norme speciale aplicabile, care să reglementeze eventuala răspundere civilă delictuală într-un anumit domeniu particular.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 133/09.03.2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 364/16.05.2017, paragraful 20, Curtea a statuat că procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială, fiind cuprinsă în Codul de procedură penală, astfel încât, răspunderea Statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală reglementată în art. 1349 și art. 1357 – 1380 Noul Cod civil, nu este posibilă.

Astfel, Curtea Constituțională a reținut că procedura reglementată de art. 539 Cod procedură penală este o procedură specială care derogă de la dreptul comun în temeiul principiului „specialia generalibus derogant”.

De asemenea, Curtea Constituțională a reținut că procedura specială reglementată de art. 539 Cod procedură penală vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului, pentru a căror lezare este necesară invocarea altor temeuri de drept, precum dispozițiile art. 252 și art. 253 din Noul Cod civil, sau art. 8 C.E.D.O., care reglementează consecințele încălcării unor drepturi personale.

S-a mai constatat de către Curte că dreptul la repararea pagubei, în cazul privării nelegale de libertate prevăzut la art. 539 Cod procedură penală, constituie o preluare, prin normele procesual penale naționale, a dispozițiilor art. 5 par. 5 din Convenție.

Prin Decizia Curții Constituționale nr. 136/03.03.2021, publicată în Monitorul Oficial nr. 494/12.05.2021, s-a admis excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că „soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală, care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art.16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare, este neconstituțională”.

În considerentele Deciziei nr. 136/03.03.2021, publicată în Monitorul Oficial nr. 494/12.05.2021, Curtea Constituțională a statuat în mod expres (paragraful 34) că „legea procesual penală reglementează o procedură specială în privința reparării pagubei materiale sau a daunei morale rezultate dintr-o privare nelegală de libertate dispusă în cursul procesului penal, fără a ține seama în vreun fel sau altul de rezultatul procesului judiciar” și că „art. 539 din Codul de procedură penală (...), procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială, fiind cuprinsă în Codul de procedură penală. Disponerea acestor norme procesual penale în acest act normativ are relevanță din perspectiva stabilirii regimului juridic specific al acestei forme de răspundere a statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală, reglementată în art. 1.349 și art. 1.357 - 1.380 din noul Cod civil. Așadar, procedura reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală este o procedură specială care derogă de la dreptul comun în temeiul principiului specialia generalibus derogant. De asemenea, procedura specială, reglementată în art. 539 din Codul de procedură penală, vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului, pentru a căror lezare este necesară invocarea altor temeuri de drept, precum dispozițiile art. 252 și 253 din Codul civil sau ale art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care reglementează consecințele încălcării unor drepturi personale nepatrimoniale, precum dreptul la imagine, demnitate, inclusiv dreptul la viață privată (...)” (paragraful 32).

Elocvente pentru justa soluționare a cauzei pendinte sunt paragrafele 31 – 54 din această Decizie, după cum urmează:

„31. Cu privire la această situație normativă, Curtea a constatat că dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate, prevăzut la art. 539 din Codul de procedură penală,

constituie o preluare, prin normele procesual penale naționale, a dispozițiilor art. 5 paragraful 5 din Convenție, al cărui standard de protecție este unul minim, statele membre fiind îndreptățite să ofere, prin legislația internă, o protecție juridică sporită libertății individuale, prin reglementarea dreptului la reparații și în alte situații decât cele expres rezultate din norma de la art. 5 paragraful 5 din Convenție [Decizia nr.48 din 16 februarie 2016, paragraful 17].

32. Curtea observă că, în jurisprudența sa privind art. 539 din Codul de procedură penală, a reținut că procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială, fiind cuprinsă în Codul de procedură penală. Disponerea acestor norme procesual penale în acest act normativ are relevanță din perspectiva stabilirii regimului juridic specific al acestei forme de răspundere a statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală, reglementată în art. 1.349 și art. 1.357 - 1.380 din noul Cod civil. Așadar, procedura reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală este o procedură specială care derogă de la dreptul comun în temeiul principiului specialia generalibus derogant. De asemenea, procedura specială, reglementată în art. 539 din Codul de procedură penală, vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului, pentru a căror lezare este necesară invocarea altor temeuri de drept, precum dispozițiile art. 252 și 253 din Codul civil sau ale art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care reglementează consecințele încălcării unor drepturi personale nepatrimoniale, precum dreptul la imagine, demnitate, inclusiv dreptul la viață privată [a se vedea Decizia nr.179 din 29 martie 2016, paragraful 22, sau Decizia nr.133 din 9 martie 2017, paragraful 20].

33. Art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală în interpretarea Deciziei nr.15 din 18 septembrie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție – Completul competent să judece recursul în interesul legii, paragrafele 34 și 35, permite, de principiu, constatarea caracterului nelegal al privării de libertate din cursul procesului penal numai de către instanța penală, ceea ce înseamnă că instanței civile îi rămâne competența de a judeca acțiunea pentru repararea pagubei pe baza constatărilor instanței penale, fără a putea, însă, valorifica, sub acest aspect, o hotărâre de achitare din moment ce privarea de libertate nu este considerată nelegală prin însăși hotărârea pronunțată.

34. Din cele de mai sus, rezultă că legea procesual penală reglementează o procedură specială în privința reparării pagubei materiale sau a daunei morale rezultate dintr-o privare nelegală de libertate dispusă în cursul procesului penal, fără a ține seama în vreun fel sau altul de rezultatul procesului judiciar, ceea ce înseamnă că o măsură privativă de libertate dispusă potrivit legii în cursul procesului penal nu poate da naștere în niciun caz la un drept la despăgubire pe motiv că persoana în cauză a fost achitată/ nu a fost trimisă în judecată conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală. Modul restrictiv în care este redactat art. 539 din Codul de procedură penală exclude angajarea acestei răspunderi, ceea ce înseamnă că încălcarea inviolabilității libertății individuale în cazul antereferit nu este considerat prin lege o faptă ilicită care să angajeze răspunderea delictuală a statului și să poată fi valorificată în fața instanței civile, tocmai pentru că sistemul normativ actual nu califică ipoteza enunțată ca fiind o faptă ilicită. În consecință, Curtea reține că, deși libertatea individuală a persoanei a fost limitată în cursul procesului penal, limitare care s-a dovedit în final a fi injustă/ nedreaptă, persoana în cauză este exclusă de la procedura antereferită, prejudiciul suferit rămânând nereparat. De aceea, revine Curții Constituționale competența să stabilească dacă un asemenea caz de excludere a răspunderii statului corespunde exigențelor art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție.

35. Curtea reține că, în jurisprudența sa, a stabilit o diferență netă între drepturile absolute (de exemplu, dreptul la viață și la integritate fizică și psihică) și cele relative, care pot fi limitate cu respectarea unor anumite condiții (Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 691 din 22 septembrie 2014, paragraful 33). Prevederile art. 23 alin. (1) din Constituție consacră inviolabilitatea libertății individuale și a siguranței persoanei. Cât privește libertatea individuală, prevederile constituționale au în vedere libertatea fizică a persoanei, dreptul său de a se mișca liber, de a avea conduita dorită și, totodată, de a nu fi lipsită de libertate decât în cazurile și condițiile prevăzute de lege. Prin urmare, întrucât libertatea individuală nu are un caracter absolut, textul constituțional consacră siguranța persoanei, noțiune ce exprimă

ansamblul garanțiilor care protejează persoana aflată în situațiile în care autoritățile statului dispun măsuri privative de libertate, astfel încât limitarea acestei libertăți să se facă numai atunci când este necesar, cu respectarea strictă a condițiilor prevăzute de lege [Decizia nr. 458 din 25 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.581 din 2 iulie 2020, paragraful 48, a se vedea, în același sens, și Decizia nr. 499 din 17 septembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 931 din 19 noiembrie 2019, paragraful 27, sau Decizia nr. 847 din 12 decembrie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 19 martie 2020, paragraful 15].

36. Curtea reține că limitele libertății individuale sunt menționate expres chiar în textul Constituției, respectiv prin dispozițiile art. 23 alin. (2) - (12). Privarea de libertate reprezintă măsura și limita libertății individuale, reglementarea sa fiind inerentă exercitării prerogativelor statului în materie legislativă, în sensul că un stat de drept trebuie să dispună de un mecanism normativ apt să definească atât aspectul pozitiv, prin indicarea a ceea ce este circumscris conținutului său, cât și pe cel negativ al dreptului, prin indicarea limitelor/ condiționărilor care se impun.

37. Măsurile preventive privative de libertate luate în cursul procesului penal reprezintă o limitare severă/ majoră a libertății individuale a persoanei. Chiar dacă textul constituțional permite limitarea libertății individuale în scopul bunei desfășurări a procesului penal, nu înseamnă că, indiferent de rezultatul acestui proces, atingerea adusă acestei libertăți nu ar trebui reparată. Cu alte cuvinte, deznodământul procesului judiciar trebuie considerat ca fiind un criteriu esențial pentru compensarea nedreptății suferite de persoana în cauză. Statul a apelat la o excepție de la principiul inviolabilității libertății individuale în cursul procesului penal pentru a-și realiza una dintre funcțiile sale principale, respectiv apărarea ordinii publice, însă, odată ce a apelat la acest mecanism de excepție, și-a asumat în mod direct răspunderea pentru aplicarea acestuia. Prin urmare, în cazul în care se dovedește, printr-o ordonanță de clasare/ hotărâre judecătorească definitivă, că acuzația în materie penală adusă persoanei este neîntemeiată, limitările severe aduse libertății individuale a acesteia trebuie să fie compensate. Altfel, inviolabilitatea ar deveni un concept iluzoriu, care ar putea fi nesocotit fără niciun drept la despăgubire ori de câte ori autoritățile statale ar dori acest lucru. Prin urmare, dreptul la despăgubiri nu constituie un instrument juridic de garantare a libertății individuale (circumscris cazurilor și condițiilor prevăzute de lege), ci de reparare a încălcării acesteia.

38. Dacă pentru o măsură preventivă privativă de libertate luată în condiții nelegale statul datorează despăgubiri, indiferent de rezultatul procesului penal, tocmai pentru că și-a încălcat propriul său sistem normativ, tot astfel și privarea de libertate a unei persoane față de care, analizând fondul acuzației, statul nu reușește să răstoarne prezumția de nevinovăție reclamă un necesar drept la despăgubire. Fiind privată de libertate în considerarea acuzației aduse, constatarea caracterului neîntemeiat/ neconcordant cu realitatea al acuzației are ca efect reținerea caracterului injust/ nedrept al măsurilor privative de libertate luate împotriva persoanei în cauză, în cursul procesului penal. Situația relevată indică același grad de severitate a intruziunii în libertatea individuală a persoanei precum ipoteza unei arestări nelegale, neconformă cu normele procedurale, astfel că, în acest caz, dreptul la despăgubiri nu poate fi negat. Nerespectarea unor proceduri legale în luarea măsurii preventive privative de libertate, respectiv netemeinicia acuzației în materie penală, acuzație care a determinat luarea măsurii preventive privative de libertate, sunt motive care justifică în aceeași măsură un drept la despăgubire pentru afectarea libertății individuale, chiar dacă temeiurile sunt diferite [nelegalitatea măsurii, respectiv netemeinicia acuzației]. Faptul că privarea de libertate se dovedește a fi injustă și nedreaptă de abia la sfârșitul procesului penal nu înseamnă că nu a fost injustă și nedreaptă chiar la momentul dispunerii ei și că, prin urmare, persoana supusă măsurii nu ar fi fost nedreptățită.

39. Curtea constată că rațiunea și finalitatea existenței statului se fundamentează pe valorile supreme consacrate prin art. 1 alin. (3) din Constituție, iar printre acestea se numără și dreptatea, care asigură nu doar buna funcționare a statului, dar și încrederea societății în acțiunea acestuia, în speță, în actul de justiție. Raportul juridic dintre stat și cetățean în cadrul unui proces penal este un raport de putere publică, oferind autorităților abilitate competența de a folosi în mod legitim forța de constrângere a statului. Aceasta trebuie realizată în limitele prevederilor constituționale și legale, astfel încât să fie respectate atât procedurile normate prin lege, cât și drepturile și libertățile

fundamentale, principiile de drept și valorile supreme prevăzute în Constituție. Orice acțiune a statului, chiar legală fiind, dacă prin finalitatea ei devine injustă/ nedreaptă pentru cetățean, trebuie însoțită de un remediu normativ corespunzător în vederea restabilirii stării de dreptate atât în privința persoanei în cauză, cât și pentru societate. Prin urmare, evaluarea acțiunii statului strict dintr-o perspectivă legalistă – subsumată în mod mecanic respectării procedurilor legale – poate duce la o concluzie falacioasă în analiza constituționalității normeii juridice. De aceea, ea trebuie realizată și din perspectiva 8 fundamentelor care stau la baza existenței statului. Întrucât valorile supreme consacrate prin art. 1 alin. (3) din Constituție reprezintă garanții juridice fundamentale pentru asigurarea supremației Constituției, rezultă că acestea sunt standarde de referință primordiale în cadrul controlului de constituționalitate a normeii juridice și, în consecință, trebuie valorizate în mod corespunzător.

40. Dreptatea este un concept constituțional care, având în vedere natura sa moral-filosofică, nu poate cunoaște în sine o normativizare, dar reprezintă cadrul și măsura acțiunii statului. Societatea, în mod rezonabil, pretinde dreptatea, iar statul, prin autoritățile sale, are sarcina de a o impune și valoriza. Dreptatea este un element intrinsec și inseparabil al fiecărei acțiuni etice care se reflectă asupra drepturilor și libertăților fundamentale. Prin urmare, orice limitare a acestora trebuie însoțită de un set de garanții care să asigure societatea, pe de o parte, că măsura etică nu numai că nu este arbitrară, ci și justă, iar, pe de altă parte, că, în cazul unor erori de apreciere ale statului, remediul existent este unul apt să corecteze nedreptatea săvârșită. De aceea, raportat la libertatea individuală, devine axiomatic faptul că, dacă s-a făcut dreptate pe fondul acuzației în materie penală, fiind constatată netemeinicia sa, efectele actului de dreptate în mod inevitabil se repercutează și asupra măsurilor preventive privative de libertate luate în cursul procesului penal, ceea ce implică necesitatea existenței unui remediu judiciar de natură a corecta suferința expiată.

41. În consecință, din moment ce statul a aplicat unul dintre mecanismele care justifică o derogare permisă de la inviolabilitatea libertății individuale și ulterior s-a dovedit că acuzația în materie penală adusă nu a fost aptă să răstoarne prezumția de nevinovăție, acțiunea inițială a statului nu poate fi calificată decât ca o faptă nejustificată și, în consecință, ilicită, care angajează răspunderea sa delictuală în temeiul art. 1349 din Codul civil, astfel că ea trebuie valorizată în procedura specială reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală. Soluția dată/ pronunțată pe fondul acuzației în materie penală, favorabilă persoanei acuzate, nu o privează de statutul de persoană prejudiciată și nu compensează daunele aduse persoanei sale prin privarea sa de libertate dispusă în cursul procesului penal, întrucât această soluție nu are natura juridică a unei despăgubiri, ci, din contră, generează un drept la despăgubire. Totodată, statul nu se poate exonera de această răspundere nici dacă dovedește că fiecare dintre prepușii săi a acționat legal. Astfel, este angajată o răspundere obiectivă a statului la repararea pagubei suferite de către persoana în cauză, având ca temei obligația statului de a garanta buna funcționare a serviciului public al justiției.

42. De aceea, statul este obligat să recunoască și să garanteze dreptul la despăgubiri ca urmare a unei privări de libertate dispuse în cursul procesului penal, indiferent de temeiul generator al răspunderii sale, respectiv caracterul nedrept sau nelegal al măsurii privative de libertate. Orice diferențiere sub acest aspect nu este decât una artificială care în final neagă dreptul persoanei vătămate la repararea pagubei suferite ca urmare a unei disfuncții de orice natură a sistemului judiciar. Evident, această răspundere poate fi limitată doar în cazul în care prin faptele sale persoana supusă măsurii a împiedicat/ stânjenit ori a încercat să împiedice/ stânjenească aflarea adevărului, îngreunând/ distorsionând activitatea organelor judiciare, sau a avut o conduită reprobabilă în contextul desfășurării procesului penal.

43. Principiul fundamental care stă la baza răspunderii civile delictuale, conform căruia orice acțiune sau inacțiune care conduce la cauzarea în mod culpabil a unui prejudiciu obligă partea care a săvârșit-o să compenseze dauna, funcționează nu numai dacă acțiunea sau inacțiunea încalcă o anumită dispoziție legală expresă, ci și dacă aceasta încalcă o reglementare constituțională care vizează un drept/ libertate fundamentală. De altfel, Curtea, în jurisprudența sa, a stabilit că drepturile fundamentale consacrate prin Constituție nu au o existență abstractă, ele exercitându-se în corelare și coroborare cu celelalte prevederi constituționale. Această interdependență funcțională determină atât cadrul în care aceste drepturi se exercită, cât și conținutul material concret al acestora [Decizia nr.1533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,

nr.905 din 20 decembrie 2011]. De aceea, având în vedere soluția de achitare pronunțată, art.1 alin. (3) - care reglementează dreptatea ca valoare supremă a statului - și art. 23 alin. (1) din Constituție trebuie privite în mod coroborat, fiind intrinsec legate între ele. Aceste dispoziții constituționale reprezintă temeiul pentru justificarea răspunderii delictuale a statului pentru prejudiciul cauzat persoanei supuse unei măsuri preventive privative de libertate.

44. Prin urmare, având în vedere obligația statului de a valoriza dreptatea, încălcarea inviolabilității libertății individuale în cazul analizat constituie o eroare judiciară în sensul art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție, dar nu din perspectiva aprecierii judecătorului cauzei care s-a bazat pe materialul probator existent în cauză, ci din perspectiva soluției procesului. Astfel, este inadmisibil ca o persoană achitată să continue să suporte stigmatul privării de libertate la care a fost supusă, fără a i se face o necesară reparație atât materială, cât și morală. De aceea, condiționarea dreptului la despăgubiri strict de caracterul legal al măsurii privative de libertate este de natură să limiteze sfera de aplicare a dispozițiilor art. 52 alin. (3) teza întâi coroborat cu art. 23 alin. (1) și art. 1 alin. (3) din Constituție în condițiile 9 în care, în temeiul acestor dispoziții constituționale, și soluția de achitare/ clasare dată pe fondul acuzației în materie penală angajează răspunderea statului pentru privarea de libertate.

45. În consecință, Curtea constată că, prin prisma art. 1 alin. (3) și art. 23 alin. (1) din Constituție, privarea de libertate dispusă în cursul procesului penal soluționat prin aplicarea art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală generează un prejudiciu persoanei supuse acestei măsuri, ceea ce atrage aplicabilitatea art. 52 alin.(3) teza întâi din Constituție. Prin urmare, Curtea reține că nu există o relație de congruență între textele constituționale antereferite și viziunea restrictivă a Codului de procedură penală, care leagă dreptul la despăgubiri asociat privării nelegale de libertate de încălcarea unei norme legale în luarea/ prelungirea/ menținerea măsurii preventive. Întrucât un text de lege nu poate restrânge sfera de aplicabilitate a unor prevederi constituționale și nu poate avea prevalență în raport cu o normă de rang constituțional, unei soluții de achitare/ clasare date într-un proces penal pentru motivele antereferite trebuie să i se confere aceeași finalitate reparatorie din moment ce ea dovedește încălcarea aceleiași valori constituționale - inviolabilitatea libertății individuale a persoanei - precum în cazul nerespectării normelor legale privind luarea/ prelungirea/ menținerea măsurii preventive privative de libertate. Este adevărat că situația analizată nu reprezintă un caz de privare nelegală de libertate, însă, având în vedere că ambele ipoteze sunt menite să apere aceleași valori constituționale [dreptatea, libertatea individuală, legalitatea], înseamnă că persoanei căreia i s-a încălcat inviolabilitatea libertății individuale trebuie să i se recunoască și să beneficieze de aceeași protecție. De aceea, Curtea constată că situația analizată reprezintă un caz de privare nedreaptă de libertate, ipoteză în care dreptul la despăgubiri al persoanei nu poate fi anihilat. Prin urmare, juxtapunerea celor două ipoteze antereferite în conținutul art. 539 din Codul de procedură penală reflectă dimensiunea pleneră și corectă a prevederilor art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție, tratamentul lor juridic sub aspectul felului și întinderii reparației, precum și al acțiunii pentru repararea pagubei fiind, astfel, identic.

46. În sensul că sistemele naționale de drept pot oferi o protecție superioară libertății individuale afectate prin derularea unui proces încheiat cu o soluție de respingere a acuzației în materie penală, se reține Hotărârea din 22 octombrie 2020, pronunțată în cauza Norik Poghosyan împotriva Armeniei, paragrafele 33 - 34, în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a atras atenția asupra particularității sistemului juridic intern armean, care oferă unei persoane achitate dreptul la despăgubire ca urmare privării sale ilegale de libertate. Aceste dispoziții au fost interpretate de Curtea de Casație din Armenia, în decizia sa din 1 iulie 2011, ca îndreptățind o persoană achitată la o despăgubire integrală pentru prejudiciul material suferit „ca urmare a privării sale ilegale de libertate”. În consecință, normele relevante operează în sensul că orice detenție a unei persoane care a fost ulterior achitată este considerată ilegală în virtutea legii. Curtea a observat că, în cazul în care legislația internă prevede că acuzatul are dreptul, în situația unei achitări definitive, să primească despăgubiri pentru detenția sa din cadrul procedurilor precedente, un astfel de drept „automat” la despăgubire nu poate fi în sine considerat ca implicând faptul că detenția în cauză trebuie caracterizată drept „ilegală”. Mai mult, deși nu se poate afirma că art. 5 par. 5 din Convenție impune un astfel de drept „automat” la despăgubire numai pe motiv că procedura penală a fost încheiată cu achitarea persoanei, alegerea unor soluții legale care să respecte cerințele acestei

norme rămâne o alegere de politică ce urmează să fie stabilită de legislația internă. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, în conformitate cu legislația armeană, reclamantul nu numai că avea dreptul la despăgubiri ca urmare a achitării sale, dar și detenția sa era considerată „ilegală” în sensul dreptului intern.

47. În consecință, Curtea reține că recunoașterea dreptului la despăgubiri în cazul privării nedrepte de libertate nu este o consecință a art. 5 par. 5 din Convenție, ci al art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție. Aceste texte constituționale oferă un standard mai înalt de protecție libertății individuale decât cel stabilit de Convenție, dreptul la despăgubire fiind recunoscut atât în privința privării nelegale de libertate, cât și a celei nedrepte dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare. Odată oferit acest standard, și în privința acestuia devin aplicabile garanțiile rezultate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la art.5 par.5 din Convenție.

48. În acest context, Curtea mai reține că dreptul persoanei la despăgubire nu este condiționat de temeiul achitării - art. 16 alin.(1) lit. a) - d): a) fapta nu există; b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege; c) nu există probe că o persoană a săvârșit infracțiunea; d) există o cauză justificativă sau de neimputabilitate – tocmai pentru că, în caz contrar, ar fi afectată prezumția de nevinovăție a persoanei prevăzută de art. 23 alin. (11) din Constituție. Este de principiu că o hotărâre judecătorească definitivă de achitare se bucură de autoritate de lucru judecat și are drept rezultat menținerea/ prezervarea prezumției de nevinovăție. Or, a face distincție între temeiurile achitării pentru a determina dacă persoana în cauză beneficiază sau nu de dreptul la despăgubire ar însemna să se mențină o umbră de îndoială cu privire la prezumția de nevinovăție. Aceasta este unică și produce aceleași efecte, indiferent de temeiul achitării. Nici anterior achitării și nici ulterior acesteia nu se pot crea diverse grade de comparație ale nevinovăției.

49. În urma unei achitări definitive, nici exprimarea suspiciunilor cu privire la nevinovăția unui acuzat nu mai este admisibilă. Astfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului consideră că, odată ce achitarea a devenit definitivă - fie și o achitare care oferă învinuitului beneficiul îndoielii în conformitate cu art. 6 par. 2 - exprimarea oricărei suspiciuni de vinovăție, inclusiv cele exprimate în motivele de achitare, este incompatibilă cu prezumția de nevinovăție [Hotărârea din 21 martie 2000, pronunțată în Cauza Asan Rushiti împotriva Austriei, paragraful 31, a se vedea și Hotărârea din 25 august 1993, pronunțată în Cauza Sekanina împotriva Austriei, paragraful 30]. Dispozitivul hotărârii de achitare trebuie respectată de orice autoritate care se referă direct sau indirect la responsabilitatea penală a părții în cauză [Hotărârea din 27 septembrie 2007, pronunțată în cauza Vassilios Stavropoulos împotriva Greciei, paragraful 39]. Prezumția de nevinovăție înseamnă că, în cazul în care a existat o acuzație penală și procedurile penale s-au încheiat printr-o achitare, persoana care a fost subiectul procedurilor penale este nevinovată în fața legii și trebuie să fie tratată într-o manieră compatibilă cu această stare de nevinovăție. În acest sens, prin urmare, prezumția de nevinovăție va subsista după încheierea procedurilor penale, pentru a se asigura că, în ceea ce privește orice acuzație care nu a fost dovedită, nevinovăția persoanei în cauză este respectată [Hotărârea din 12 iulie 2013, pronunțată în Cauza Allen împotriva Regatului Unit, paragraful 103].

50. Chiar dacă nici articolul 6 par. 2 și nici orice altă dispoziție a Convenției nu conferă unei persoane „acuzate de o infracțiune” dreptul la rambursarea costurilor sale sau dreptul la despăgubire pentru detenția legală preventivă în cazul în care procedurile împotriva sa încetează [Hotărârea din 13 ianuarie 2005, pronunțată în Cauza Capeau împotriva Belgiei, paragraful 23], o reglementare națională care a stabilit un drept la despăgubire în caz de achitare, nu o poate condiționa de un anumit temei al achitării. În acest sens, prin Hotărârea din 25 aprilie 2006, pronunțată în Cauza Puig Panella împotriva Spaniei, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că exprimarea unei suspiciuni asupra nevinovăției unui acuzat este acceptată atâta timp cât încetarea procesului penal nu are ca rezultat o decizie pe fondul acuzației, dar astfel de suspiciuni nu pot fi menținute după o achitare care a devenit definitivă [a se vedea și Hotărârea din 13 iulie 2010, pronunțată în cauza Tendam împotriva Spaniei]. Prin urmare, cauza Puig Panella are în vedere dreptul persoanelor achitate la despăgubire, stabilind că aceste persoane nu pot fi exceptate de la dreptul la despăgubire, pe motiv că nu s-a stabilit că au săvârșit sau nu fapta cu vinovăția cerută de lege, pentru că, în caz

contrar, s-ar încălca însăși prezumția lor de nevinovăție. Astfel, chiar dacă această cauză a vizat o anumită categorie de hotărâri de achitare, ceea ce se desprinde, ca principiu, din aceasta este că, indiferent de motivul achitării, prezumția de nevinovăție este menținută, iar aceste persoane trebuie să beneficieze de același tratament juridic sub aspectul dreptului la despăgubire. Ulterior, prin Hotărârea nr. 8 din 19 ianuarie 2017, Curtea Constituțională a Spaniei a decis că o interpretare care permite o astfel de despăgubire numai în cazurile de inexistență a faptei penale încălcă dreptul la prezumția de nevinovăție, prevăzută de art.24.2 din Constituția spaniolă. Conform acestei hotărâri, pentru a stabili dacă administrarea justiției este sau nu responsabilă pentru un arest preventiv, nu pot fi folosite argumente care afectează direct sau indirect prezumția de nevinovăție. Astfel, tratamentul juridic al cazurilor de achitare trebuie să fie identic sub aspectul dreptului la despăgubiri al persoanei arestate și, ulterior, achitate.

51. În același sens se reține și Decizia nr.U-III-1839/2006 din 7 mai 2009, pronunțată de Curtea Constituțională a Croației, prin care s-a subliniat că, „în examinarea unei cereri de despăgubire pentru privare nejustificată de libertate în temeiul articolului 480.1.1 din Codul de procedură penală, este irelevantă evaluarea motivelor pentru care a fost dispusă detenția, legalitatea acesteia sau motivele pentru care s-a renunțat la urmărirea penală. În aplicarea dispoziției citate, ceea ce este relevant este rezultatul procedurii (faptul că nu a fost inițiată urmărirea penală împotriva persoanei care a fost deținută sau că s-a renunțat la urmărirea penală prin hotărâre definitivă sau că persoana a fost achitată definitiv sau acuzațiile împotriva sa au fost respinse)”.

52. În schimb, atunci când procesul penal este soluționat prin aplicarea uneia dintre cauzele de încetare [art. 16 alin. (1) lit. e) - j) din Codul de procedură penală], care în sine împiedică instanța să soluționeze fondul cauzei, dreptul la repararea pagubei nu subzistă pentru că acuzația penală nu a fost soluționată pe fond, procesul penal încetând din motive procedurale sau substanțiale care au împiedicat soluționarea sa. În aceste cazuri, persoana poate solicita continuarea procesului penal, conform art.18 din Codul de procedură penală, pentru a obține o soluție de achitare, care dă dreptul la despăgubiri. Desigur, dreptul la repararea pagubei este și rămâne garantat în situația în care privarea de libertate a fost dispusă cu încălcarea legii într-o cauză soluționată prin aplicarea motivelor de încetare a procesului penal sau prin condamnarea persoanei.

53. Având în vedere cele expuse, Curtea constată că soluția legislativă din cuprinsul art. 539 din Codul de procedură penală, care exclude dreptul la repararea pagubei în cazul privării de 11 libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin.(1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare încălcă art. 1 alin. (3), art. 23 alin. (1) și art. 52 alin. (3) teza întâi din Constituție.

54. Referitor la autoritatea competentă să constate privarea nelegală de libertate care dă dreptul la repararea pagubei, Curtea, în jurisprudența sa, a reținut că art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală condiționează repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate de stabilirea acesteia prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investite cu judecarea cauzei, după caz. Această condiționare instituie, în sarcina organelor judiciare anterior referite, o obligație de a se pronunța prin încheieri definitive, conform textului criticat, cu privire la caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal, inclusiv în etapele anterioare celei în care se pronunță hotărârea definitivă și care au făcut obiectul controlului pe calea contestației, sau care ar fi putut fi contestate, conform prevederilor art.204-206 din Codul de procedură penală. De asemenea, aceasta presupune obligația instanței de judecată care se pronunță prin hotărâre definitivă asupra cauzei de a stabili caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate [Decizia nr.48 din 16 februarie 2016, paragraful 12]. Curtea a constatat că obligația organelor judiciare, prevăzute la art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, de a se pronunța, prin hotărârile definitive pe care le pronunță, cu privire la legalitatea măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal este în acord cu standardul de protecție prevăzut la art. 5 din Convenție [paragraful 17]. Modalitatea în care organele judiciare enumerate în cuprinsul dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală își îndeplinesc această obligație nu constituie o problemă de constituționalitate a textului criticat, ci reprezintă un aspect ce vizează interpretarea și aplicarea legii [Decizia nr.48 din 16 februarie 2016, paragraful 18; în același

sens, a se vedea și Decizia nr.179 din 29 martie 2016, paragraful 20, Decizia nr.271 din 10 mai 2016, paragraful 21, și Decizia nr.133 din 9 martie 2017, paragraful 19]. Prin urmare, în ipoteza privării de libertate dispuse în cursul procesului penal soluționat prin clasare, conform art. 16 alin. (1) lit. a) - d) din Codul de procedură penală, sau achitare, valorificarea dreptului la repararea pagubei în fața instanței civile va avea ca temei respectiva ordonanță de clasare sau hotărâre judecătorească de achitare.”

Curtea constată, pe cale de consecință, în raport de statuările Curții Constituționale, că o acțiune în răspundere civilă delictuală întemeiată pe dispozițiile de drept comun, dispoziții generale în materia răspunderii civile delictuale, este admisibilă doar dacă **nu** există dispoziții de drept special, norme speciale aplicabile, care să reglementeze eventuala răspundere civilă delictuală într-un anumit domeniu particular.

Întrucât în speță există o normă specială – conținută în art. 539 Cod procedură penală - , Curtea constată că este fondată excepția inadmisibilității cererii reclamantului, având ca obiect obligarea pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, la plata de daune morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, în temeiul răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349, art. 1373 Noul Cod Civil.

Cu privire la excepția prescripției dreptului material la acțiune având ca obiect obligarea pârâtului la plata de daune morale pentru arestarea preventivă, excepție invocată de pârât.

Potrivit art. 541 alin. 2 Cod procedură penală acțiunea pentru repararea pagubei, întemeiată pe art. 539 Cod procedură penală, poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat privarea nelegală de libertate.

Art. 539 alin. 2 Cod procedură penală stipulează că privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheiere definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.

Prin Decizia în interesul legii nr. 15/18.09.2017, pronunțată de Î.C.C.J. în dosar nr. 935/1/2017, s-a stabilit că „în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală, caracterul nelegal al măsurilor preventive privative de libertate trebuie să fie constatat explicit prin acte jurisdicționale prevăzute în cuprinsul acestuia. Hotărârea judecătorească de achitare, prin ea însăși, nu poate constitui temei al stabilirii caracterului nelegal al măsurii privative de libertate.”

În speță, după cum bine se poate constata din actele dosarului, nu există o încheiere penală prin care să se fi constatat caracterul nelegal al măsurii preventive privative de libertate, respectiv, nu există o încheiere penală prin care să se fi stabilit faptul că arestarea preventivă a reclamantului în pentru perioada 30.10.2006 – 23.03.2007 ar fi fost nelegală.

Împrejurarea că, ulterior, prin Încheierea penală din 23 martie 2007, pronunțată de Tribunalul Brăila, Secția Penală, în dosar penal nr. 964/113/2007 (f. 153 – 156 dosar fond, vol. I), s-a dispus de către instanța penală înlocuirea măsurii preventive privative de libertate a arestului preventiv, cu obligarea de a nu părăsi localitatea, în nici un caz nu echivalează din punct de vedere juridic cu constatarea caracterului nelegal al arestării preventive, în condițiile în care, în raport de dispozițiile art. 208 și art. 209 Cod procedură penală, instanța penală putea să verifice periodic, din oficiu, dacă subsistă temeiurile care au determinat menținerea măsurii arestării preventive, iar în conformitate cu art. 242 Cod procedură penală, instanța penală putea, din oficiu sau la cerere, să revoce măsurile preventive și să înlocuiască o măsură preventivă, cu o altă măsură preventivă.

Astfel, prin Încheierea penală din 23 martie 2007, pronunțată de Tribunalul Brăila, Secția Penală în dosar penal nr. 964/113/2007, (f. 153 – 156 dosar fond, vol. I), au fost admise cererile formulate de inculpații Man Liviu Aurel, Mureșan Aurel și Oțel Ioan, de înlocuire a măsurii arestării preventive cu măsura preventivă a obligării de a nu părăsi țara. În baza art. 139 C. proc. penală, în referire la art. 160^b C. proc. pen și art. 145¹ C. proc. pen., a fost înlocuită măsura arestării preventive a inculpaților cu măsura preventivă a obligării de a nu părăsi țara, stabilindu-se, totodată, în temeiul art. 145 C. proc. pen., în referire la art. 145 alin.1¹ C. proc. pen. și art. 145 alin. 1² C. proc. pen., obligațiile pe care inculpații trebuiau să le respecte pe perioada măsurii de a nu părăsi țara.

Prin Decizia penală nr. 156/R/24.03.2007, pronunțată de Curtea de Apel Galați, Secția Penală, în dosar penal nr. 964/113/2007, a fost respins ca nefondat recursul declarat de Parchetul de pe lângă Tribunalul Brăila, împotriva Încheierii din 23.03.2007 a Tribunalului Brăila (f. 162 dosar fond, vol. I).

În raport de dispozițiile art. 539 alin. 2 Cod procedură penală, coroborat cu Decizia în interesul legii nr. 15/18.09.2017, Curtea constată că nu poate fi împărtășită susținerea instanței de fond, în sensul că instanța de judecată civilă poate ea însăși să constate că măsura arestului preventiv a fost una nelegală, în același sens statuând și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 133/09.03.2017, publicată în Monitorul Oficial nr. 364/16.05.2017, paragraful 21, care a apreciat că „o astfel de pronunțare a instanței civile asupra caracterului nelegal al arestării preventive contravine normelor procesual penale ale art. 539 C. proc. penală”, astfel:

„Cu referire la susținerile autorului excepției, potrivit cărora „cercetarea condiției nelegalității măsurii privative de libertate ar trebui să cadă în sarcina instanței civile investite cu soluționarea cererii de despăgubire, Curtea a observat că, potrivit unora dintre instanțele naționale, în măsura în care caracterul nelegal al măsurii privative de libertate a fost stabilit de instanța penală, reevaluarea acestui aspect de către instanța civilă este contrară normelor procesual penale ale art. 539”.

Mai mult decât atât, nici chiar instanța penală, pe calea unei contestații la executare penală, nu putea să constate caracterul nelegal al privării de libertate, în acest sens dispunând Înalta Curte de Casație și Justiție prin Decizia nr. 11/17.04.2019, pronunțată în dezlegarea unei chestiuni de drept, publicată în Monitorul Oficial nr. 613/24.07.2019, decizie prin care s-au statuat următoarele:

„În aplicarea art. 539 alin. 2 din Codul de procedură penală, caracterul legal sau nelegal al privării de libertate în cursul procesului penal a inculpatului achitat prin hotărâre definitivă nu se poate stabili pe calea contestației la executare întemeiată pe prevederile art. 598 alin. 1 lit. d sau art. 598 alin. 1 lit. c teza I din Codul de procedură penală”.

Deși, în speță, nu există un astfel de act jurisdicțional penal prin care să se fi constatat caracterul nelegal al arestării preventive, totuși, Curtea constată că această lipsă nu poate constitui un impediment care să paralizeze acțiunea reclamantului întemeiată pe art. 539 Cod procedură penală, dată fiind pronunțarea de către Curtea Constituțională a Deciziei nr. 136/03.03.2021.

Din considerentele coroborate conținute în paragrafele 32, 37, 44, 45 din Decizia C.C.R. nr. 136/03.03.2021 – mai sus redată - se desprinde cu evidentă concluzia conform căreia dreptul la despăgubire, la repararea pagubei materiale sau morale în caz de privare nelegală sau nedreaptă de libertate, în condițiile art. 539 Cod procedură penală, se naște la momentul rămânerii definitive a hotărârii penale de achitare.

În speță, hotărârea penală de achitare este decizia Curții de Apel Galați nr. 1342/A/20.12.2017, pronunțată în dosar penal nr. 985/44/2016 (f. 26 – 27 dosar fond, vol. I), astfel încât, termenul de prescripție extinctivă de 6 luni, prevăzut de art. 541 alin. 2 Cod procedură penală, înăuntrul căruia reclamantul putea să introducă acțiunea în repararea pagubei întemeiată pe art. 539 Cod procedură penală, a început să curgă la data de 20 decembrie 2017 și se împlinea la data de 20 iunie 2018.

Or, reclamantul a promovat cererea de chemare în judecată pendinte la data de 19 iunie 2018.

Pe cale de consecință, în temeiul considerentelor mai sus expuse, Curtea urmează să respingă excepția prescripției dreptului material la acțiune cu privire la cererea de obligare a pârâtului la plata de daune morale pentru arestarea preventivă, întemeiată pe art. 539 Cod procedură penală.

În ceea ce privește excepția prescripției dreptului material la acțiunea întemeiată pe răspunderea civilă delictuală de drept comun, art. 1349 Noul Cod civil, având ca obiect plata de daune morale cauzate reclamantului prin măsura interzicerii de a părăsi localitatea și ulterior țara, în perioada 23 martie 2007 – 13 noiembrie 2012, excepție invocată de D.I.I.C.O.T. prin concluziile scrise și cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei în apel, Curtea constată următoarele:

Deși această excepție a fost invocată doar prin concluziile scrise și cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei în apel, totuși, Curtea se vede nevoită să răspundă și acestei excepții, după cum urmează:

Curtea constată că această excepție nu subzistă, în condițiile în care nu există faptă ilicită cauzatoare de prejudiciu.

Astfel, luarea unor măsuri procedurale, prin acte jurisdicționale ale unei instanțe penale, în cursul desfășurării unei proceduri penale, într-un cadru legal permis de Codul de procedură penală, nu poate fi considerată sub nici o formă ca fiind faptă ilicită în accepțiunea art. 1349 Noul Cod civil.

Prin urmare, Curtea constată că atâta vreme cât nu există o faptă ilicită, nu sunt incidente nici dispozițiile legale ale art. 2528 alin. 1 Noul Cod civil, text legal care prevede că prescripția dreptului la acțiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea.

Drept urmare, Curtea constată că această excepție nu poate fi primită.

În ceea ce privește excepția prescripției dreptului material la acțiunea întemeiată pe răspunderea civilă delictuală de drept comun, art. 1349 Noul Cod civil, având ca obiect plata de daune morale cauzate reclamantului prin condițiile de detenție, excepție invocată de D.I.I.C.O.T. prin concluziile scrise și cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei în apel, Curtea constată următoarele:

Deși și această excepție a fost invocată doar prin concluziile scrise și cu ocazia dezbaterii pe fond a cauzei în apel, totuși, Curtea se vede nevoită să răspundă și acestei excepții, după cum urmează:

Curtea constată că aceasta nu poate să fie primită, excedând limitelor investirii instanței, în condițiile în care reclamantul nu a investit instanța cu o cerere având ca obiect plata unor daune morale pentru prejudiciul moral ce i-ar fi fost cauzat prin condițiile de detenție.

În situația în care reclamantul ar fi investit instanța cu o cerere având ca obiect plata unor daune morale pentru prejudiciul moral ce i-ar fi fost cauzat prin condițiile de detenție, cerere care nu putea fi fundamentată în drept decât pe dispozițiile art. 1349, art. 1357 Noul Cod Civil – conform Deciziei Curții Constituționale nr. 136/03.03.2021 -, în mod cert și evident o astfel de cerere ar fi fost prescrisă extinctiv, în raport de art. 8 din Decretul nr. 167/1958, aplicabil acestei ipoteze, având în vedere că detenția reclamantului a avut loc în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, deci sub imperiul vechiului Cod Civil și, implicit, sub imperiul Decretului nr. 167/1958, privitor la prescripția extinctivă.

Și aceasta pentru că, potrivit art. 8 din Decretul nr. 167/1958, în cazul unei fapte ilicite, „prescripția dreptului la acțiune în repararea pagubei pricinuite prin fapta ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască, atât paguba cât și pe cel care răspunde de ea” (a se vedea în acest sens decizia civilă nr. 35/23.02.2018 a Curții de Apel Cluj).

Însă, Curtea constată că, întrucât reclamantul nu a investit instanța cu o cerere având ca obiect plata unor daune morale pentru prejudiciul moral ce i-ar fi fost cauzat prin condițiile de detenție, în acord cu prevederile art. 22 alin. 6 C. proc. civ., coroborat cu art. 397 alin. 1 C. proc. civ., nu se mai impune analizarea excepției prescripției dreptului material la acțiunea întemeiată pe răspunderea civilă delictuală de drept comun, art. 1349 Noul Cod civil, având ca obiect plata de daune morale cauzate reclamantului prin condițiile de detenție, excepție invocată de D.I.I.C.O.T..

Cu privire la solicitarea de acordare a daunelor morale pentru arestarea preventivă nedreaptă.

În aplicarea și respectarea Deciziei Curții Constituționale nr. 136/03.03.2021 Curtea constată că temeiul juridic al solicitării de acordare a daunelor morale pentru perioada arestării preventive a reclamantului îl constituie art. 539 Cod procedură penală.

Tot astfel, în aplicarea și respectarea aceleiași Decizii nr. 136/03.03.2021 a Curții Constituționale, Curtea se vede nevoită să constate că, întrucât în speță nu există un act jurisdicțional (penal) în cuprinsul căruia să se constate explicit caracterul nelegal al măsurii preventive privative de libertate aplicate reclamantului, respectiv, nu s-a constatat în mod expres, printr-o încheiere penală, că perioada arestării preventive cuprinsă între 30.10.2006 – 23.03.2007, ar fi fost nelegală, se impune a se aprecia, pe cale de consecință, că perioada arestării preventive a reclamantului a fost una nedreaptă.

Este bine știut faptul că în legislație nu există criterii legale pentru determinarea daunelor morale suferite de o persoană, întrucât trauma psihică resimțită de fiecare persoană îi este proprie, în raport de particularitatea specifică concretă a fiecărei situații în parte, prin raportare la modul de

percepție al fiecărei persoane în parte, coroborat și cu situația particulară specială proprie fiecărei persoane în parte.

Chiar și două persoane aflate, afirmativ, într-o situație similară, vor percepe diferit consecințele cu care respectiva situație se repercutează asupra propriului psihic, asupra intelectului și asupra stării psihice și fizice a organismului în general.

Însă, jurisprudența în materie a fost constantă, în sensul că daunele morale nu reprezintă o reparare în integrum a prejudiciului, ci ele au rolul de a compensa respectivul prejudiciu.

Astfel, daunele morale acordate urmăresc să asigure părții vătămate o alinare, o consolare, a prejudiciului moral pe care l-a resimțit, fără însă ca sumele acordate cu titlu de daune morale să reprezinte o îmbogățire fără justă cauză, ele trebuind să aibă caracter compensatoriu pentru o suferință certă, dar care, în concret, nu poate fi cuantificată, întrucât, suferința fiecărei persoane îi este proprie acesteia și nu poate fi trasată o caracteristică generală a gradului de apreciere a unei suferințe morale universal valabile oricărei persoane.

În cutuma jurisprudențială constantă a instanțelor civile s-a conturat practica conform căreia pentru o zi de arestare nelegală să se acorde câte 100 de Euro cu titlu de daune morale.

În situația particulară a reclamantului, deși nu se poate reține arestarea nelegală, ci doar arestarea nedreaptă, conform celor anterior expuse, Curtea constată, raportat la particularitățile specifice ale cauzei, că reclamantului i se pot, totuși, acorda daune morale de câte 100 Euro/zi pentru perioada arestării nedrepte.

Întrucât, conform considerentelor anterior expuse, Curtea se poate raporta doar la caracterul nedrept al arestării preventive, coroborat și cu criteriile avute în vedere de prevederile art. 540 alin. 2 și 3 Cod procedură penală, urmează să stabilească cu titlu de daune morale pentru perioada arestării preventive suma de câte de 100 Euro pentru fiecare zi de arestare preventivă nedreaptă.

Având în vedere că măsura arestării preventive nedrepte s-a întins pe o durată de 143 de zile, Curtea constată că suma totală care urmează să fie stabilită în favoarea reclamantului cu titlu de daune morale pentru arestarea preventivă nedreaptă, daune morale la care reclamantul este îndreptățit în temeiul art. 539 Cod procedură penală, coroborat cu Decizia C.C.R. nr. 136/03.03.2021, este de 14.300 Euro, sumă care urmează să fie plătită reclamantului în echivalent în lei la data plății, conform cursului BNR leu/Euro din ziua în care se va face plata.

În raport de dispozițiile imperative ale art. 22 alin. 6 C. proc. civ., care obligă instanța de judecată civilă să se pronunțe strict în limitele investirii sale, Curtea constată că se impun a fi înlăturate concluziile tribunalului, referitoare la reținerea ca argumente suplimentare în sprijinul acordării unui quantum substanțial mai mare al daunelor morale, a condițiilor de detenție, de transport, lipsa hranei sau apei în această perioadă, etc. – concluzii care, oricum, s-au bazat exclusiv pe susținerile reclamantului, care nu a prezentat nicio dovadă în acest sens -, în condițiile în care reclamantul nu a investit instanța cu un petiț având ca obiect acordarea de daune morale pentru condițiile de detenție.

Pe de altă parte, Curtea constată că suferințele morale pentru privarea de libertate pe perioada arestării nedrepte, trebuiesc evaluate strict prin prisma privării de libertate în sine, pe perioada arestării preventive, iar nu prin prisma condițiilor de detenție sau a condițiilor în care reclamantul a fost transportat între diferite locuri de detenție, întrucât, pe de o parte, reclamantul nu a investit instanța cu o cerere având ca obiect plata unor daune morale pentru prejudiciul moral ce i-ar fi fost cauzat prin condițiile de detenție, iar pe de altă parte, chiar dacă o astfel de cerere ar fi fost dedusă judecătii în prezenta cauză, în privința acesteia ar fi fost incidentă excepția prescripției dreptului material la acțiune – termenul de prescripție fiind cel general de 3 ani, termen care ar fi început să curgă de la momentul încetării detenției, 23.03.2007.

Practic, tribunalul a acordat reclamantului, implicit și indirect, despăgubiri morale și pentru condițiile de detenție, deși reclamantul nu a formulat o astfel de pretenție, pe care nici nu o mai putea formula din cauza împlinirii termenului de prescripție extinctivă.

În raport de toate aceste argumente, Curtea constată că daunele morale acordate prin sentința fondului sunt într-un quantum nerezonabil și neechitabil, impunându-se a fi modificate, conform dispozitivului prezentei decizii, Curtea constatând că daunele morale care trebuiesc acordate trebuie să aibă natura unei consolări rezonabile și echitabile, iar nu să reprezinte o îmbogățire fără justă cauză.

Indiferent de repercusiunile psihice suferite de reclamant, acestea nu pot constitui un fundament suficient pentru acordarea unor daune morale exagerat de mari și care să poată fi catalogate, finalmente, ca reprezentând o îmbogățire fără justă cauză a reclamantului, prin depășirea evidentă a scopului compensatoriu, rezonabil și echitabil, respectiv, consolatoriu pentru prejudiciul moral pe care l-a resimțit reclamantul.

Drept urmare, Curtea constată că sunt întemeiate criticile din apelul pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, precum și criticile pe care D.I.I.C.O.T. le-a invocat în fața instanței de fond, cu privire la cuantumul daunelor morale cuvenite reclamantului pentru perioada arestării preventive nedrepte în intervalul de timp 30.10.2006 – 23.03.2007.

Cu privire la daunele morale solicitate pentru interzicerea dreptului de a părăsi localitatea sau țara în perioada 23.03.2007 – 13.11.2012.

Din prevederile art. 539 Cod procedură penală, coroborat cu Decizia C.C.R. nr. 136/03.03.2021 (paragraful 32), și cu Decizia C.C.R. nr. 133/09.03.2017 (paragrafele 18, 19, 20, 21), se desprinde cu evidență statuarea conform căreia, în temeiul art. 539 Cod procedură penală se poate cere doar repararea pagubei pentru privarea nelegală/nedreaptă de libertate.

Decizia C.C.R. nr. 133/09.03.2017 (paragrafele 18, 19, 20, 21) reține în considerentele sale, următoarele:

„18. De asemenea, Curtea a reținut că, potrivit art. 5 paragraful 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, orice persoană, victimă a unei arestări sau dețineri în condiții contrare dispozițiilor aceluiași art. 5, are dreptul la reparații, paragraful 5 al art. 5 din Convenție fiind imediat următor celui care prevede că orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau detenție are dreptul să introducă recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă detenția este ilegală. În aplicarea normelor europene precitate, prin Hotărârea din 12 decembrie 2002, pronunțată în Cauza N. C. împotriva Italiei, paragraful 49, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că dispozițiile art. 5 paragraful 5 din Convenție sunt aplicabile în cazul unei privări de libertate în condiții contrare prevederilor paragrafului 1 al acestui articol. S-a arătat, de asemenea, că dreptul la reparații prevăzut la paragraful 5 al art. 5 din Convenție presupune ca încălcarea dispozițiilor unuia dintre celelalte paragrafe să fie stabilită fie de către o instanță națională, fie de către o instituție prevăzută prin Convenție. Prin aceeași hotărâre, paragraful 52, s-a statuat că dreptul la reparații, garantat prin art. 5 paragraful 5 din Convenție, trebuie asigurat, în mod efectiv, cu un suficient grad de certitudine. De asemenea, prin Hotărârea din 27 septembrie 1990, pronunțată în Cauza Wassink împotriva Olandei, paragraful 37, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că statelor contractante nu le este interzisă condiționarea acordării unei indemnizații de dovada ce trebuie făcută de către cel interesat care a suferit un prejudiciu rezultat din această încălcare, întrucât în domeniul art. 5 paragraful 5 calitatea de victimă este de conceput chiar în absența unui prejudiciu, dar nu există obligația de reparare fără să existe prejudiciu material sau moral ce are a fi reparat. În acest sens, dispozițiile art. 5 din Convenție condiționează acest drept la reparație de necesitatea stabilirii unei detenții ilegale, din perspectiva dispozițiilor art. 5 paragrafele 1-4, care consacră detenția legitimă. Astfel, în Hotărârea din 3 iunie 2003, pronunțată în Cauza Pantea împotriva României, paragraful 301 și dispozitivul hotărârii, pct. 3-6, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat atât încălcarea art. 5 paragraful 1 (arestarea fără existența unor rațiuni plauzibile că s-ar sustrage urmării penale, după comiterea unei infracțiuni) și, deopotrivă, încălcarea dispozițiilor art. 5 paragraful 3 (deținerea a fost ordonată de o persoană care nu avea calitatea de „magistrat“, în sensul Convenției, și că persoana nu a fost condusă „de îndată“ în fața unui asemenea magistrat), precum și încălcarea art. 5 paragraful 4 (deoarece tribunalul nu a statuat într-un termen scurt cu privire la legalitatea deținerii sale), dar și a art. 5 paragraful 5 (pentru a nu fi obținut reparație pentru detenție ilegală în dreptul intern), suma acordată petentului cu titlu de despăgubiri fiind una globală, însă cu temeuri juridice diferite, dar care se integrează dispozițiilor art. 5 din Convenție și susțin protejarea dreptului la libertate și siguranță ca drept fundamental al omului. Curtea reține, totodată, și Hotărârea din 25 august 1987, pronunțată în Cauza Nölkenbockhoff împotriva Germaniei, paragraful 36, prin care sa statuat că nicio prevedere din Convenție nu dă acuzatului un drept la reparație pentru detenție provizorie legală, nici chiar în ipoteza închiderii urmării penale angajate contra persoanei.

19. În aceste condiții, având în vedere, pe de o parte, condiționarea acordării reparațiilor garantate prin art. 5 paragraful 5 din Convenție de constatarea, de către o instanță națională, a încălcării dispozițiilor art. 5 paragrafele 2-4 din Convenție, iar, pe de altă parte, cerința de asigurare efectivă cu un suficient grad de certitudine la nivel național a dreptului la reparații astfel garantat, Curtea a constatat că obligația organelor judiciare, prevăzute la art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală, de a se pronunța, prin hotărârile definitive pe care le pronunță, cu privire la legalitatea măsurilor preventive privative de libertate dispuse pe parcursul procesului penal este în acord cu standardul de protecție prevăzut la art. 5 din Convenție. În acest sens, Curtea a constatat că dreptul la reparare a pagubei în cazul privării nelegale de libertate, prevăzut la art. 539 din Codul de procedură penală constituie o preluare, prin normele procesual penale naționale, a dispozițiilor art. 5 paragraful 5 din Convenție. De asemenea, Curtea a reținut că standardul de protecție prevăzut prin art. 5 paragraful 5 din Convenție este unul minim, statele membre fiind îndreptățite să ofere, prin legislația internă, o protecție juridică sporită libertății individuale, prin reglementarea dreptului la reparații și în alte situații decât cele expres rezultate din norma de la art. 5 paragraful 5 din Convenție. Curtea a reținut, însă, că modalitatea în care organele judiciare enumerate în cuprinsul dispozițiilor art. 539 alin. (2) din Codul de procedură penală își îndeplinesc această obligație nu constituie o problemă de constituționalitate a textului criticat, ci reprezintă un aspect ce vizează interpretarea și aplicarea legii.

20. Cât privește susținerile potrivit cărora „acțiunea în repararea prejudiciului produs prin arestarea nelegală nu se deosebește cu nimic de acțiunea în răspundere civilă delictuală, astfel că nu se justifică impunerea unei cerințe suplimentare - respectiv condiția ca nelegalitatea măsurii privative de libertate să fie constatată printr-un act procedural penal anterior - față de reglementarea de drept comun“, Curtea a constatat că procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de privare nelegală de libertate este o procedură specială, fiind cuprinsă în Codul de procedură penală. Disponerea acestor norme procesual penale în acest act normativ are relevanță din perspectiva stabilirii regimului juridic specific al acestei forme de răspundere a statului în raport cu regimul altor forme de răspundere juridică, de drept comun, cum ar fi răspunderea civilă delictuală, reglementată în art. 1.349 și art. 1.357 - art. 1.380 din noul Cod civil. Așadar, Curtea a reținut că procedura reglementată de art. 539 din Codul de procedură penală este o procedură specială care derogă de la dreptul comun în temeiul principiului „specialia generalibus derogant“. De asemenea, Curtea a reținut că procedura specială, reglementată în art. 539 din Codul de procedură penală, vizează exclusiv cazurile de privare nelegală de libertate, iar nu alte drepturi fundamentale ale omului, pentru a căror lezare este necesară invocarea altor temeuri de drept, precum dispozițiile art. 252 și art. 253 din Codul civil sau art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care reglementează consecințele încălcării unor drepturi personale nepatrimoniale, precum dreptul la imagine, demnitate, inclusiv dreptul la viață privată.

21. Cu referire la susținerile autorului excepției, potrivit cărora „cercetarea condiției nelegalității măsurii privative de libertate ar trebui să cadă în sarcina instanței civile investite cu soluționarea cererii de despăgubire“, Curtea a observat că, potrivit unora dintre instanțele naționale, în măsura în care caracterul nelegal al măsurii privative de libertate a fost stabilit de instanța penală, reevaluarea acestui aspect de către instanța civilă este contrară normelor procesual penale ale art. 539. Aceleași instanțe naționale apreciază, însă, că o atare evaluare a legalității măsurii privative de libertate ar putea fi realizată de către instanța civilă numai dacă instanța penală a omis sau cadrul procesual nu i-a impus să statueze asupra acestui aspect ori pentru alte motive de nelegalitate, decât cele analizate de organele judiciare în cadrul controlului legalității măsurilor preventive privative de libertate în cursul procesului penal, sau în măsura în care hotărârile „intermediare“ prin care a fost verificată legalitatea măsurilor preventive au fost absolut nemotivate ori alte asemenea motive identificate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, prin raportare la prevederile art. 5 paragrafele 1-4 din Convenție, respectiv art. 9 din Codul de procedură penală. Curtea a reținut, însă, că aceste din urmă aspecte nu sunt veritabile critici de neconstituționalitate, ci, în realitate, privesc modul de interpretare și aplicare a prevederilor de lege criticate. O eventuală problemă de practică neunitară a instanțelor naționale cu privire la competența instanței civile de a se pronunța referitor la legalitatea măsurii privative de libertate nu intră sub incidența controlului de constituționalitate exercitat de Curtea Constituțională, ci este de competența instanței supreme,

având în vedere rolul său, consacrat constituțional, de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești.”

Per a contrario, persoana îndreptățită nu poate pretinde, în temeiul art. 539 Cod procedură penală, repararea pagubei pentru interzicerea dreptului de a părăsi localitatea sau țara, o astfel de solicitare putând fi întemeiată doar pe dispozițiile de drept comun ale răspunderii civile delictuale, așa cum a arătat și Curtea Constituțională în considerentele deciziilor sale.

Desigur, pentru o atare finalitate este absolut necesar ca în cauză să fie îndeplinite cumulativ toate condițiile angajării răspunderii civile delictuale în temeiul art. 1349 Noul Cod civil, art. 1357 Noul Cod civil – în ceea ce privește răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie a pârâtului -, respectiv, condițiile prevăzute de art. 1373 Noul Cod civil, în ceea ce privește răspunderea pârâtului în calitate de comitent pentru faptele prepușilor săi.

Din analiza speței de față, Curtea constată că în cauză nu sunt îndeplinite condițiile angajării răspunderii civile delictuale a pârâtului, nici pentru fapta proprie și nici în calitate de comitent pentru faptele prepușilor săi, motivat pe următoarele considerente:

Pentru a evidenția neîndeplinirea cumulativă în cauză a condițiilor necesare angajării răspunderii civile delictuale a pârâtului, în temeiul art. 1349, art. 1357 și art. 1373 Noul Cod civil, Curtea se vede nevoită să facă o scurtă trecere în revistă a unor considerente teoretice referitoare la aceste forme de răspundere civilă delictuală, după cum urmează:

Răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie.

Art. 1357 alin. 1 C. civil, text legal care reglementează răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie, prevede că „cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare”.

Alin. 2 al art. 1357 C. civil precizează faptul că autorul prejudiciului răspunde pentru cea mai ușoară culpă.

Răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie este instituită prin art. 1357 C. civ., care constituie, de altfel, temeiul pentru stabilirea condițiilor generale ale răspunderii.

Din prevederile legale sus menționate rezultă faptul că, pentru angajarea răspunderii civile delictuale se cer a fi întrunite cumulativ câteva condiții, și anume: existența unui prejudiciu; existența unei fapte ilicite; existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu; existența vinovăției, a vinei, celui care a cauzat prejudiciul, constând în intenția, neglijența sau imprudența cu care a acționat.

Prejudiciul.

Nu se poate vorbi despre o răspundere civilă delictuală dacă nu s-a produs un prejudiciu, o pagubă, o daună, prejudiciul ca element esențial al răspunderii delictuale constând în „rezultatul, în efectul negativ suferit de o anumită persoană, ca urmare a faptei ilicite săvârșită de o altă persoană” (a se vedea în acest sens Constantin Stătescu, Corneliu Bîrsan, Drept civil – Teoria generală a obligațiilor, Ed. a IX-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, 2008, pag. 145 și urm.).

Doctrina de specialitate a subliniat constant faptul că despăgubirea care se acordă în cazul răspunderii civile delictuale este întotdeauna patrimonială, chiar dacă prin aceasta se tinde la repararea unor prejudicii fără caracter patrimonial, denumite tradițional daune morale.

Prejudiciul este unul moral, nepatrimonial, în ipoteza în care el nu este susceptibil de evaluare bănească, cum ar fi spre exemplu, atingerea adusă onoarei și demnității unei persoane, suferințele de ordin afectiv sau fizic, încălcarea unor drepturi personale nepatrimoniale, etc.

Pentru ca prejudiciul să fie susceptibil de reparare, se cer a fi întrunite cumulativ unele condiții, și anume: să fie cert, adică să fie sigur atât în privința existenței sale, cât și în privința posibilității de evaluare, și să nu fi fost încă reparat, dat fiind că, în cazul răspunderii civile delictuale repararea prejudiciului are drept scop înlăturarea integrală a efectelor faptei ilicite, iar nicidecum această reparare nu poate constitui o sursă de dobândire a unor venituri suplimentare, în plus față de paguba suferită.

Fapta ilicită.

Pentru obligarea la plata despăgubirilor este necesar ca prejudiciul să fi fost produs printr-o faptă ilicită.

În mod obișnuit, fapta ilicită, ca element al răspunderii civile delictuale, este definită ca fiind „orice faptă prin care, încălcându-se normele dreptului obiectiv, sunt cauzate prejudicii dreptului subiectiv aparținând unei persoane” (a se vedea în acest sens op. cit. pag. 176).

Noțiunea de faptă ilicită este privită în practica judecătorească în mod extensiv, în sensul că se reține răspunderea civilă delictuală nu numai atunci când s-a adus atingere unui drept subiectiv – stricto sensu -, dar și atunci când au fost prejudiciate anumite interese ale anumitor persoane.

Atunci când se examinează în concret existența unei fapte ilicite, ca element al răspunderii civile delictuale, se are în vedere obiectivarea, manifestarea exterioară a unei atitudini de conștiință și voință a unei anumite persoane, neinteresând aici atitudinea subiectivă a persoanei față de fapta sa ori, mai ales, față de urmările acestei fapte.

Există anumite situații în care, deși fapta săvârșită provoacă un prejudiciu altei persoane, răspunderea civilă delictuală nu este angajată, întrucât caracterul ilicit al faptei este înlăturat, de existența unor cauze care înlătură acest caracter ilicit, și anume, legitima apărare, starea de necesitate, forța majoră sau cazul fortuit, îndeplinirea unei activități impuse ori permise de lege ori a ordinului superiorului, exercitarea unei drept subiectiv, consimțământul victimei.

Raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu.

Pentru a fi angajată răspunderea unei persoane în temeiul răspunderii civile delictuale, nu este suficient să existe, pur și simplu, fără legătură între ele, o faptă ilicită și un prejudiciu suferit de o altă persoană, ci este necesar ca între faptă și prejudiciu să fie un raport de cauzalitate, în sensul că acea faptă a provocat acel prejudiciu.

Pentru angajarea răspunderii civile delictuale este necesar să se stabilească, nu un raport de cauzalitate în general, ci raportul de cauzalitate specific dintre acțiunea sau inacțiunea omenească cu caracter ilicit și prejudiciu, fără a ignora ori subaprecia cauzele de ordin fizic, biologic, medical, tehnic, etc., care pot să explice, sub aspectul cauzalității naturale, producerea unui anumit efect păgubitor.

Determinarea raportului de cauzalitate este delicat de făcut, însă, așa cum s-a arătat în doctrina de specialitate, cel mai bun sistem pentru determinarea acestui raport de cauzalitate este acela al cauzalității necesare (a se vedea în acest sens I.M. Anghel, Fr. Deak, M.F. Popa – Răspunderea civilă, pag. 92 și urm.; Fr. Deak, Raportul de cauzalitate dintre fapta ilicită și prejudiciu, ca element al răspunderii civile, în Unele probleme teoretice ale predării științei dreptului în învățământul superior, Ministerul Învățământului, București, 1966, pag. 7-12; C. Stătescu, C. Bîrsan, op. cit. pag. 190 și urm.).

Acest sistem, al cauzalității necesare, pornește de la definiția categoriei de cauză, ca fiind acel fenomen care, precedând efectul, îl provoacă în mod necesar, putând fi considerate drept cauză a prejudiciului numai acele fapte care au o legătură absolut necesară cu efectul produs.

Vinovăția celui care a cauzat prejudiciu.

Pentru ca răspunderea civilă delictuală a celui care a cauzat prejudiciul să fie angajată, nu este îndeajuns să fi existat o faptă ilicită aflată în raport de cauzalitate cu prejudiciul produs, ci este absolut necesar ca acea faptă să îi fie imputabilă autorului ei, adică autorul să fi avut o vină atunci când a săvârșit-o, să fi acționat deci cu vinovăție.

Vinovăția, așa cum a fost definită în doctrina de specialitate (a se vedea C. Stătescu, C. Bîrsan, Op. cit. pag. 196 și urm.) reprezintă atitudinea psihică pe care autorul a avut-o la momentul săvârșirii faptei ilicite, sau, mai exact, la momentul imediat anterior săvârșirii acesteia, față de fapta și urmările acesteia, ea presupunând ca antecedent un proces psihic complex, de conștiință și de voință, proces care se sfârșește prin a se manifesta în exterior, a se obiectiva sub forma acțiunii ori inacțiunii ilicite.

În plus, este necesar ca vinovăția, în oricare din formele ei, intenție directă sau indirectă, culpă directă ori indirectă, neglijență sau imprudență, să fie în corelație cu fapta ilicită și cu raportul de cauzalitate.

Din considerentele mai sus expuse se desprinde cu evidență concluzia că răspunderea civilă delictuală pentru fapta proprie, reglementată de art. 1357 C. civil, este o formă a răspunderii civile delictuale subiective, care este angajată dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții sau elemente constitutive: să existe o faptă ilicită; să existe un prejudiciu; să existe un raport de

cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu; să existe culpa, greșeala sau vinovăția autorului faptei ilicite și prejudiciabile.

Dacă toate aceste condiții cumulative sunt întrunite este admisibilă și posibilă angajarea răspunderii civile delictuale, atât pentru prejudiciile materiale cauzate, cât și pentru prejudiciile morale pricinuite.

Împrejurări care înlătură vinovăția.

Există anumite împrejurări care înlătură vinovăția autorului pretinsei fapte ilicite, respectiv, cazul fortuit, forța majoră, etc.

În cuprinsul noțiunii largi a fortuitului – a cazului fortuit lato sensu – trebuie să distingem o serie de împrejurări care, toate, presupun lipsa vinovăției, dar care, fiecare în parte, se disting prin anumite caracteristici și consecințe juridice, care le sunt proprii.

Astfel, în literatura juridică și practica judecătorească sunt reținute drept împrejurări care înlătură vinovăția: fapta victimei înseși; fapta unui terț, pentru care autorul nu este ținut a răspunde; cazul fortuit stricto sensu; cazul de forță majoră.

În materia răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie, distincția dintre cazul fortuit stricto sensu și cazul de forță majoră nu prezintă importanță deosebită, ambele având aceleași efecte exoneratoare de răspundere.

Răspunderea civilă delictuală a comitentului pentru prepuși.

Art. 1.373 Cod Civil prevede următoarele:

„(1) Comitentul este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepușii săi ori de câte ori fapta săvârșită de aceștia are legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate.

(2) Este comitent cel care, în virtutea unui contract sau în temeiul legii, exercită direcția, supravegherea și controlul asupra celui care îndeplinește anumite funcții sau însărcinări în interesul său ori al altuia.

(3) Comitentul nu răspunde dacă dovedește că victima cunoștea sau, după împrejurări, putea să cunoască, la data săvârșirii faptei prejudiciabile, că prepusul a acționat fără nicio legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate”.

Pentru ca o persoană să aibă calitatea de comitent în raport cu o altă persoană care să fie prepus, este absolut necesar ca între aceste părți să existe un raport de subordonare, prepusul aflându-se în subordinea comitentului.

Raportul de subordonare este, așadar, criteriul raportului de prepușenie.

Condiția raportului de subordonare este îndeplinită în toate cazurile în care o persoană (comitentul) are puterea, autoritatea (totodată și obligația) de a dirija, supraveghea și controla activitatea unei alte persoane (prepus), activitate desfășurată în cadrul funcțiilor încredințate.

Astfel de raporturi de prepușenie, de subordonare, există, de exemplu, în cazul contractelor individuale de muncă, angajatorul având calitatea de comitent, iar angajatul pe cea de prepus.

Pentru angajarea răspunderii comitentului, în condițiile art. 1373 Cod civil, trebuie să fie îndeplinite anumite condiții de drept comun – condiții în absența cărora nu se poate vorbi despre o răspundere civilă delictuală, respectiv, existența unei fapte ilicite, existența unui prejudiciu, existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu și existența vinovăției, în oricare din formele sale, a autorului faptei ilicite -, absolut necesare pentru angajarea răspunderii civile delictuale și, în plus, o condiție specială, aceea a răspunderii comitentului.

Această condiție specială este cerința legală ca fapta cauzatoare de prejudicii să fie săvârșită de prepus „în funcțiile ce i s-au încredințat”.

Cu alte cuvinte, trebuie să existe, prealabil antrenării răspunderii comitentului pentru fapta prepusului său o faptă ilicită săvârșită de prepus în exercitarea funcțiilor ce i-au fost încredințate de către comitent.

Această condiție specială, prevăzută expres de lege (art. 1373 Cod civil), nu este decât o consecință a raportului de subordonare dintre prepus și comitent, un astfel de raport neputând exista decât în cadrul funcțiilor încredințate de comitent prepusului.

S-a admis unanim în doctrină și jurisprudență că, în nici un caz, comitentul nu poate răspunde dacă fapta ilicită cauzatoare de prejudicii a fost săvârșită de prepus fără nicio legătură cu exercitarea atribuțiilor și a funcțiilor de serviciu.

S-a admis, totodată, faptul că nu poate fi făcut răspunzător comitentul dacă prepusul știa că acționează în mod abuziv, cu depășirea funcțiilor și a atribuțiilor de serviciu ce i-au fost încredințate.

Legat de aceste limitări ale răspunderii comitentului, se impune a se preciza faptul că, în situația în care prepusul a acționat în exercitarea atribuțiilor și a funcțiilor de serviciu ce i-au fost încredințate, în niciun caz comitentul nu poate să invoce faptul că el nu ar fi în culpă pentru fapta prepusului său, deoarece în sarcina comitentului operează o prezumție absolută de culpă, care nu poate fi răsturnată.

Tot astfel, eventualul temei al exonerării comitentului de răspundere pentru fapta prepusului nu poate consta în faptul nerespectării de către prepus a regulilor de serviciu, a indicațiilor și a interdicțiilor stabilite de comitent, căci acesta din urmă trebuie să ia și măsurile necesare pentru ca aceste reguli să fie respectate de prepuși.

Dacă toate aceste condiții, mai sus arătate, sunt îndeplinite, victima poate pretinde reperarea prejudiciilor de la comitent, fără să trebuiască să dovedească culpa comitentului, căci legea o favorizează prevăzând o prezumție absolută de culpă în sarcina comitentului, răspunderea comitentului operând pe ideea de garanție (o răspundere obiectivă), garanție care, însă, devine operantă dacă prepusul a săvârșit o faptă ilicită în exercitarea atribuțiilor de serviciu încredințate de comitent.

Prezumția fiind absolută, comitentul nu va putea demonstra că nu a fost în culpă, exercitând dirijarea, supravegherea și controlul asupra activității prepusului în mod corespunzător.

Mai mult decât atât, el nu va putea administra probe nici pentru a dovedi că a fost împiedicat să exercite supravegherea datorită unui caz fortuit, forței majore sau faptei unei terțe persoane.

Cauzele de exonerare ce pot opera în materia răspunderii civile delictuale a comitentului pentru fapta prepusului pot fi invocate și dovedite de către comitent strict și numai în raport cu fapta prepusului, comitentul putând administra doar probe din care să rezulte că săvârșirea faptei de către prepus se datorează în mod exclusiv acțiunii forței majore sau faptei unei terțe persoane (Ion. M. Anghel, Francisc Deak, Marin. F. Popa – Răspunderea Civilă, Editura Științifică, București, 1970 pag. 165, 173 și urm.).

Prevederile art. 1373 Noul Cod civil privind răspunderea comitentului pentru prepușii săi constituie un reper important al reconstrucției răspunderii delictuale în ansamblul său, potrivit orientării dreptului european, pe temelia instituției tradiționale, dar într-o „arhitectură” modernă, mai aproape de realitățile societății contemporane și de aspirațiile persoanelor prejudiciate (a se vedea L.R. Boilă, Răspunderea subiectivă, p. 336 - 359.).

Principalul argument invocat pentru angajarea acestei răspunderi îl constituie desfășurarea unei activități sub îndrumarea, direcția și controlul altei persoane. Astfel, între făptuitor, respectiv prepusul care a săvârșit o faptă ilicită prejudiciabilă și persoana responsabilă, comitentul, se stabilește o relație specială, denumită raport de prepușenie, în baza căruia este declanșat mecanismul răspunderii pentru prejudiciile care au fost produse în legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate.

Se urmărește, astfel, corelarea riscurilor activităților desfășurate în societate, cu avantajele, dar și cu pericolele producerii unor consecințe păgubitoare pentru ceilalți membri ai societății. În ceea ce privește comportamentul comitentului, remarcăm faptul că nu a fost stabilită nicio condiție specială, menționându-se doar că acesta este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepușii săi.

Rezultă că răspunderea comitentului este angajată independent de culpabilitatea sa, dacă victima dovedește că prepusul a săvârșit o faptă ilicită prejudiciabilă, dacă dovedește existența unui prejudiciu cauzat de prepus, în legătura cu funcțiile care i-au fost încredințate, în toate situațiile, pe temei obiectiv, fiind eliminate discuțiile privind angajarea unei răspunderi subiective.

Sub aspect terminologic, noua reglementare păstrează parfumul arhaic al termenilor de comitent și prepus, folosiți într-o formulă nouă, substanțial îmbunătățită. Remarcăm faptul că, pentru prima dată în legislația noastră civilă, în cuprinsul dispozițiilor alin. (2) al art. 1373 Noul Cod civil, a fost definită noțiunea de comitent, prin care sunt, implicit, conturate principalele trăsături ale raportului de prepușenie, cu indicarea atribuțiilor care revin persoanei responsabile.

Semnificația acestei reglementări este deosebită, dacă avem în vedere faptul că acesta este elementul distinctiv al răspunderii pentru fapta altuia, care justifică antrenarea răspunderii comitentului cu toate că nu a fost implicat în mod direct și nemijlocit în producerea prejudiciului.

În ceea ce privește raportul de prepușenie, în unanimitate, doctrina juridică de specialitate și jurisprudența au apreciat că existența acestui raport reprezintă principala „condiție specială a răspunderii comitentului pentru fapta prepusului său” (a se vedea: M. Eliescu, Răspunderea civilă delictuală, p. 287; L. Pop, Teoria obligațiilor, 2000, p. 266 - 267; C. Stătescu, C. Bîrsan, Obligațiile, p. 269; G. Viney, P. Jourdain; Traité de droit civil, p. 980 - 992).

În aceste împrejurări, consideră că era potrivită definirea și a raportului de prepușenie, cu atât mai mult cu cât următorul alineat (3), al art. 1373 Noul Cod civil, a fost dedicat celei de-a doua condiții speciale referitoare la împrejurările săvârșirii faptei prejudiciabile.

Noțiunea de subordonare juridică a prepusului a fost considerată mult timp ca fiind unicul criteriu care poate defini un raport de prepușenie, în care „unei autorități, de o parte, îi corespunde o subordonare corelativă, de cealaltă parte” (a se vedea M. Eliescu, Răspunderea civilă delictuală, p. 288).

Astfel, în baza acestor raporturi, „comitenții au dreptul să dea ordine, dispoziții și instrucțiuni prepușilor în vederea îndeplinirii pentru ei a unor funcții sau activități pe care prepușii se obligă să le realizeze” (a se vedea A. Ionașcu, Răspunderea comitenților, p. 86).

În prezent, potrivit orientării doctrinei europene contemporane, elementul esențial pentru definirea raportului de prepușenie îl reprezintă nu atât subordonarea prepusului, ci faptul că acesta a acționat sub autoritatea și în interesul comitentului, în beneficiul acestuia și cu mijloacele furnizate de el (a se vedea G. Viney, R. Jourdain, Traité de droit civil, p. 983).

Prin această interpretare se extinde considerabil sfera persoanelor responsabile de prejudiciul produs, ceea ce reprezintă un veritabil avantaj pentru victima care urmărește obținerea reparației.

Preluând aceste orientări, noul Cod civil, prin dispozițiile alin. (2) al art. 1373, stabilește următoarele elemente caracteristice ale raportului de prepușenie:

a) este stabilit în virtutea unui contract sau în temeiul legii. Contractul de muncă, a fost considerat izvorul principal al raportului de prepușenie (a se vedea L. Pop, Teoria obligațiilor, 2000, p. 267), iar, recent, și situația salariatului care, potrivit dispozițiilor art. 87 - 100 C. muncii și H.G. nr. 938/2004, îndeplinește sarcini precise din dispoziția angajatorului său - agentul de muncă temporară, dar în beneficiul altei persoane, respectiv a unui utilizator (E. Lipcanu, Unele reflecții asupra reglementării răspunderii comitentului pentru prepuși în noul Cod civil român, în Dreptul nr. 1/2010, p. 34 - 35). O situație deosebită există în domeniul profesiilor liberale, cum este cea a medicului, în care prestatorul serviciilor, deși are încheiat un contract individual de muncă, în concret, nu se află într-un raport de prepușenie, deoarece nu execută o dispoziție sau însărcinare, ci își exercită propria artă sau măiestrie profesională;

b) activitatea comitentului constă în exercitarea direcției, supravegherii și controlului prepusului, el reprezentând autoritatea care a dat instrucțiuni, a îndrumat și verificat munca prepusului său, în exercitarea atribuțiilor pe care i le-a stabilit. Criteriile de calificare a atributelor ce revin comitentului sunt: unul strict material, privind supravegherea, coordonarea și controlul efectiv, nemijlocit, pe care comitentul trebuie să îl exercite asupra activității prepusului său, și unul juridic, cu referire la facultatea de a da ordine și instrucțiuni prepusului, în executarea sarcinilor încredințate, chiar și în absența însărcinărilor privind supravegherea nemijlocită și plata remunerației, care ar constitui aspecte de dependență economico-socială. Această obligație are o semnificație deosebită având în vedere faptul că el este inițiatorul și organizatorul unor activități riscante în societate, adeseori beneficiarul lor;

c) prepusul îndeplinește anumite funcții sau însărcinări în interesul său ori al altuia. Relația dintre fapta prejudiciabilă a prepusului și funcțiile încredințate reprezintă, în opinia noastră, algoritmul care stă la baza antrenării acestei răspunderi pentru fapta altei persoane și care stabilește legătura dintre făptuitor - prepusul și cel chemat să răspundă - comitentul (a se vedea L.R. Boilă, Răspunderea obiectivă, p. 327). Remarcăm faptul că noul Cod civil face referire atât la funcții, cu atribuții precis determinate, cât și la însărcinări, respectiv prestarea unor activități ocazionale, sub autoritatea beneficiarului acestora. Se consolidează astfel ideea potrivit căreia comitentul este

obligat să răspundă pentru prejudiciile cauzate de prepus în legătură cu activitatea desfășurată în interesul său sau al altuia.

Fapta ilicită a prepusului trebuie, în mod obligatoriu, să fie în „legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate”.

În ceea ce privește situația „abuzului de funcții”, trebuie arătat că pentru stabilirea legăturii între faptele săvârșite de prepus și activitatea desfășurată sub autoritatea comitentului, trebuie precis determinate atribuțiile care revin acestuia în mod curent, raportate la funcțiile sau însărcinările care i-au fost încredințate.

Această condiție specială poate fi interpretată incluzând, alături de atribuțiile prepusului, expres stabilite de părți, și acele fapte prin care acesta a cauzat un prejudiciu abuzând de funcția sa, depășind în mod voit limitele impuse, folosindu-se de calitatea sa de prepus al comitentului doar ca un prilej sau ocazie.

În toate aceste situații, s-a păstrat doar aparența subordonării prepusului față de comitentul său, victima având convingerea că acționează sub îndrumarea, direcția și controlul acestuia.

Astfel, prin noua reglementare a fost extinsă sfera prejudiciilor reparabile în sarcina comitenților, ceea ce presupune însă și agravarea răspunderii lor, deoarece răspund pentru fapta prepusului în legătură cu exercițiul funcției încredințate, săvârșită în cadrul normal, dar numai în limitele scopului în vederea căruia i-au fost conferite.

În doctrina și jurisprudența franceză contemporană (a se vedea G. Vrney, P. Jourdain, *Traité de droit civil*, p. 997) a fost susținută ideea potrivit căreia comitentul poate fi obligat să răspundă și în cazul în care prepusul său a abuzat de funcțiile încredințate, dacă victima, de bună-credință fiind, a apreciat că autorul se află sub îndrumarea, conducerea și controlul unui comitent.

În această situație, prepusul, deși a săvârșit fapta ilicită prejudiciabilă fără a se afla în exercitarea atribuțiilor încredințate, a profitat de funcția încredințată.

Instanța trebuie să aprecieze buna-credință a victimei privind activitatea prepusului, în ce măsură aceasta a avut încrederea deplină că desfășoară o activitate sub îndrumarea, direcția și controlul comitentului, astfel cum i s-a prezentat (Hotărârea din 30 iunie 1977 a Secției penale a Curții de casație franceze, comentată de Fr. Terré ș.a., în *Les obligations*, p. 805).

Răspunderea comitentului este principală, directă și autonomă, în raport cu răspunderea prepusului. Literatura noastră tradițională, aproape în unanimitate, a apreciat răspunderea comitentului ca fiind o răspundere accesorie, indirectă - pentru fapta altei persoane, care este condiționată de întrunirea elementelor răspunderii prepusului, fiind grefată pe răspunderea acestuia (a se vedea: M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală*, p. 283, 185, 186, 293 - 295; A. Ionașcu, *Condiționarea răspunderii indirecte a comitentului de dovedirea culpei în RRD nr. 5/1983*, p. 16 - 20; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Obligațiile*, 2002, p. 251; L. Pop, *Teoria obligațiilor*, 2000, p. 274 - 279).

O temă actuală este culpa de serviciu a prepusului. Astfel, în jurisprudența franceză, a fost consacrat de peste un deceniu un principiu potrivit căruia „prepusul va răspunde numai în cazul depășirii limitelor misiunii încredințate de către comitent”. (Hotărârea din 25 februarie 2000, a Adunării Plenare a Curții de Casație franceze, în celebrul caz Costedoat, *Recueil Dalloz*, 2000, 673 cu note de Ph. Brun).

De-a lungul timpului în doctrina de specialitate au fost susținute anumite raționamente logico - juridice care pot justifica angajarea acestei răspunderi de natură subiectivă sau obiectivă, cum sunt prezumția de culpă a comitentului în alegerea prepusului său, obligația acestuia de garanție față de ceilalți membri ai societății (respectiv garanția pentru solvabilitate sau garanția obiectivă ori asigurarea), asumarea riscului pentru posibilele prejudicii produse în societate prin activitățile desfășurate sub îndrumarea sau conducerea sa și echitatea, fiind considerată justă obligarea celui care introduce un pericol în societate să repare prejudiciile produse altor persoane.

Orientarea constantă din ultimele decenii a doctrinei și jurisprudenței noastre către fundamentarea obiectivă a răspunderii comitentului a avut în vedere faptul că prin exercitarea puterii de direcție, control și supraveghere a unei activități desfășurate de prepusul său, comitentul își asumă și riscul de a suporta eventualele consecințe prejudiciabile. Astfel, pe o poziție distinctă s-au situat teoriile obiective care au invocat riscul de activitate sau garanția (a se vedea: M. Eliescu, *Răspunderea civilă delictuală* p. 371 - 374; J.M. Anghel, Fr. Deak, M.F. Popa, *Răspunderea civilă*, Ed. Științifică, București 1970, p. 168 - 169) care au afirmat că este just și normal ca obligația

avansării despăgubirilor și cea a suportării eventualei insolvenței a prepusului să revină comitentului deoarece „explicarea punerii sarcinii reparării prejudiciilor cauzate de prepuși pe umerii comitentului garant, prin teoria riscului, apare (...) ca inadecvată sau oricum ca insuficientă” (a se vedea M. Eliescu, Răspunderea civilă delictuală, p. 284 - 286).

Un caz special care înlătură răspunderea comitentului intervine în situația în care se dovedește că victima cunoștea sau, după împrejurări, putea să cunoască, la data săvârșirii faptei prejudiciabile, că prepusul a acționat fără nicio legătură cu atribuțiile sau scopul funcțiilor încredințate.

Astfel, abuzul de funcții al prepusului poate constitui o împrejurare de natură să înlătore răspunderea comitentului, dar numai în măsura în care această împrejurare era sau putea fi cunoscută de victimă.

Dacă prepusul, în mod deliberat, nu a respectat sarcinile încredințate, implicit, și-a asumat toată răspunderea pentru consecințele produse, fiind înlăturată răspunderea comitentului.

Dacă victima cunoștea sau putea cunoaște aceste împrejurări, întreaga răspundere revine prepusului, având în vedere faptul că, la acel moment, acesta nu se afla într-un raport de prepușenie cu persoana responsabilă, neavând nicio legătură cu atribuțiile care îi reveneau potrivit funcției încredințate.

Întrucât răspunderea comitentului pentru fapta prepusului este angajată doar dacă prepusul a săvârșit o faptă proprie delictuală, o faptă ilicită, în exercitarea atribuțiilor de serviciu încredințate de comitent, este necesară îndeplinirea, în persoana prepusului a condițiilor angajării răspunderii civile delictuale pentru fapta proprie, în condițiile art. 1357 Noul Cod civil, și anume: existența unui prejudiciu; existența unei fapte ilicite; existența unui raport de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu; existența vinovăției, a vinei, celui care a cauzat prejudiciul, constând în intenția, neglijența sau imprudența cu care a acționat, ori în cea mai ușoară culpă.

De asemenea, potrivit art. 1.373 alin. 1 C. civ., comitentul – astfel cum este el definit de art. 1.373 alin. 2 C. civ. - este obligat să repare prejudiciul cauzat de prepușii săi ori de câte ori fapta săvârșită de aceștia are legătură cu atribuțiile sau cu scopul funcțiilor încredințate, în temeiul răspunderii civile obiective, fundamentate pe ideea de garanție.

Or, în speță nu există raport de prepușenie între magistrați și Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, pe de o parte, respectiv, între magistrați și Parchetul în cadrul căruia își exercită funcția, în acest sens dispunând prevederile art. 1 alin. 3, art. 89 alin. 1, art. 62 alin. 1 și 2, art. 64 alin. 2, art. 62 alin. 1, 2 și 3 din Legea nr. 304/2004, art. 132 din Constituția României, precum și Decizia Curții Constituționale nr. 263/2015 și Decizia Curții Constituționale nr. 633/24.11.2005.

Chiar dacă se apreciază că răspunderea comitentului pentru fapta prepusului ar fi una doar obiectivă, aceasta oricum nu ar putea fi angajată, în condițiile în care, pe de o parte, nu există fapta ilicită a Statului Român, iar pe de altă parte, nu există raport de prepușenie între magistrați și Statul Român.

Astfel, luarea unor măsuri procedurale, prin acte jurisdicționale ale unei instanțe penale, în cursul desfășurării unei proceduri penale, într-un cadru legal permis de Codul de procedură penală, nu poate fi considerată sub nicio formă ca fiind faptă ilicită în accepțiunea art. 1349 Noul Cod civil.

Pe cale de consecință, Curtea constată că, nefiind îndeplinite cumulativ condițiile angajării răspunderii civile delictuale a pârâtului, nici în temeiul art. 1349, art. 1357 Noul Cod civil și nici în temeiul art. 1373 Noul Cod civil, se impune a fi respinsă solicitarea reclamantului, de a-i fi acordate daune morale pentru interzicerea de a nu părăsi localitatea sau țara în perioada 23.03.2007 – 13.11.2012.

Cu privire la daunele morale pentru durata procesului.

Din considerentele Deciziei C.C.R. nr. 136/03.03.2021 și a Deciziei C.C.R. nr. 133/09.03.2017, rezultă cu evidență faptul că astfel de despăgubiri, pentru prejudiciul moral afirmativ cauzat prin durata îndelungată a unei proceduri judiciare penale, nu pot fi solicitate în temeiul art. 539 Cod procedură penală, ci doar în temeiul art. 6 C.E.D.O., coroborat cu art. 1349 Noul Cod civil.

Este bine știut faptul că principiul dreptului la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, consacrat de art. 6 paragraf 1 din C.E.D.O. și de art. 21 alin. 3 din Constituția României republicată, reprezintă regula de drept potrivit căreia soluționarea cauzelor de

către instanțele judecătorești trebuie să se facă cu respectarea unor principii fundamentale, precum contradictorialitatea, dreptul la apărare, egalitatea și într-un termen care să nu determine lipsa de interes a cererii.

Acest principiu al dreptului la un proces echitabil prevede în esență faptul că părții litigante trebuie să i se asigure respectarea unor principii fundamentale (în cursul procesului), precum contradictorialitatea, dreptul la apărare, egalitatea, iar respectarea cerinței ca soluționarea cauzelor să aibă loc într-un termen rezonabil, trebuie apreciată de la caz la caz, în funcție de durata procedurii, natura pretențiilor deduse judecării, complexitatea procesului, dificultatea dezbaterilor, încărcarea rolului instanței, exercitarea căilor de atac, etc.

Conceptul de proces echitabil presupune stabilirea, pe tot cursul procesului, a unui ansamblu de reguli de procedură destinate instaurării unui echilibru între părțile în proces și aplicarea unei organizări capabile să garanteze independența și imparțialitatea judecătorilor. Cu alte cuvinte, drepturile pe care le are o parte litigantă trebuie să fie efective, ideea cardinală care caracterizează art. 6 din Convenție fiind aceea de a fi create efectiv mijloacele practice care fac să fie respectate drepturile pe care o parte le are într-un proces.

Dreptul la un proces echitabil semnifică, printre altele, faptul că fiecare din părțile în proces să-și poată susține cauza, să nu fie luată prin surprindere, în condiții care să nu o dezavantajeze în mod substanțial, pe tot parcursul procesului, în raport cu partea adversă, iar durata procedurii trebuie să fie una rezonabilă și previzibilă, să aibă loc într-un termen rezonabil, de asemenea manieră încât să nu se ajungă în situația care să determine lipsa de interes a procedurii.

Toate prerogativele dreptului la un proces echitabil sunt menite, finalmente, să asigure și să garanteze, totodată, corectitudinea actului de justiție, în sensul consacrat de art. 148 din Constituția României.

În **Cauza Brudan c/a României**, cererea nr. 75717/14/10.04.2018, rămasă definitivă la 10.07.2018, s-a reținut că „acțiunea în răspundere civilă delictuală, întemeiată pe art. 1349 din Noul Cod civil (art. 998 – 999 vechiul Cod civil), astfel cum a fost interpretat în mod constant de instanțele naționale (a se vede în acest sens paragrafele 30 – 51), constituie o cale de atac eficientă pentru a denunța durata excesivă a procedurilor desfășurate în fața instanțelor penale sau civile” (paragraful 86).

Curtea a reamintit că aprecierea caracterului „rezonabil” al duratei unei proceduri trebuie să se realizeze în funcție de circumstanțele cauzei și ținând seama de următoarele criterii: complexitatea cauzei, comportamentul reclamantului și cel al autorităților competente, precum și miza litigiului pentru persoana în cauză (paragraful 94).

În soluționarea acestei cauze Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că în speța supusă analizei durata totală a procedurii a fost de 14 ani, 2 luni și 26 de zile, și că această durată nu poate fi considerată rezonabilă, din perspectiva cerințelor art. 6 din Convenție, reținând, pe cale de consecință, că a fost încălcat art. 6 alin. 1 din Convenție, însă nu a acordat nici un fel de despăgubiri în compensație reclamantei Lucia Brudan.

Tot astfel, jurisprudența constantă a Curții a fost în sensul acordării unor daune morale în quantum mic, dar apreciat ca rezonabil și în echitate, pentru situații care vizau proceduri judiciare desfășurate pe perioade mult mai îndelungate decât cea din prezenta cauză.

Astfel, în **Cauza Vlad s.a. contra României** (cererile nr. 40756/06, 41508/07 și 50806/07), Hotărâre pronunțată în 26 noiembrie 2013, Curtea Europeană a acordat reclamantilor cu titlu de prejudiciu moral sumele de: **3.600 Euro**, în Favoarea lui Mihai Vlad, **pentru o durată a procedurilor de 12 ani, 2 luni și 6 zile; 7.800 Euro**, în favoarea lui Flaviu Plața, **pentru o durată a procedurilor de 16 ani; 2.340 Euro**, în favoarea Vasilicăi Bratu, **pentru o durată a procedurilor de 9 ani.**

În **Cauza Georgescu contra României** (cererea nr. 25230/03), Hotărârea din 13 mai 2008 suma acordată a fost de **8.000 Euro**, în favoarea lui Florin Georgescu, **pentru o durată a procedurilor de 7 ani și 6 luni.**

În **Cauza Stoianova și Nedelcu contra României** (cererile nr. 77517/01 și 77722/01), Hotărârea din 04.08.2005, **suma totală acordată a fost de 3.500 Euro, pentru o durată a procedurilor de 9 ani și 4 luni.**

Iar în **Cauza Rosengren contra României** (cererea nr. 70786/01), Hotărârea din 24.04.2008, **suma acordată a fost de 3.000 Euro, pentru o durată a procedurilor de 9 ani.**

Tot astfel, instanța supremă națională a acordat suma de **6.000 Euro** cu titlu de prejudiciu moral **pentru o durată a procedurilor penale de peste 17 ani** (a se vedea decizia civilă nr. 1010/12.05.2021 a Î.C.C.J.).

Curtea de Apel Oradea, prin decizia civilă nr. 911/03.10.2018, a acordat reclamantei suma de **5.000 Euro**, cu titlu de prejudiciu moral, **pentru o durată a procedurilor penale de 8 ani și 7 luni.**

Curtea de Apel Cluj, prin decizia civilă nr. 35/23.02.2018, a acordat reclamantului suma de **15.000 Euro**, cu titlu de prejudiciu moral, **pentru o durată a procedurilor penale de aproape 14 ani** (pagina 21 alin. 3 din această decizie).

În speță, Curtea constată că durata procedurii penale s-a întins pe perioada 30.10.2006 – 20.12.2017, adică 11 ani, o lună și 20 de zile, însă, această durată a fost justificată și de particularitățile specifice ale cauzei, de complexitatea procedurilor raportat la numărul mare de inculpați, de părți vătămate și de martori, care au trebuit audiați de către instanța penală și care, majoritatea, avea domiciliul sau reședința pe teritoriul județului Cluj.

Astfel, Curtea constată că în cauză au fost 9 inculpați, trimiși în judecată pentru infracțiunea de constituire de grup infracțional organizat și pentru șantaj, că au fost 54 de persoane vătămate și că au fost audiați peste 100 de martori, că au existat 78 de termene de judecată la Tribunalul Brăila, 16 termene la Curtea de Apel Galați, că instanța penală a acordat chiar și 3 termene într-o lună, conform propriilor susțineri ale reprezentatului reclamantului, că asigurarea prezenței părților și a martorilor (majoritatea domiciliați pe raza județului Cluj) în Brăila și Galați a fost mai dificilă decât ar fi fost dacă nu s-ar fi dispus strămutarea cauzei ca urmare a unei cereri de strămutare formulate de un alt fost inculpat în cauza penală, numitul Man Liviu, putându-se aprecia că, datorită complexității cauzei penale și a numărului foarte mare de părți vătămate implicate, coroborat cu probațiunea amplă și laborioasă generată de specificul cauzei, durata procesului penal a fost una nejustificat de lungă.

Pe cale de consecință, în temeiul art. 6 paragraful 1 din Convenție, coroborat cu jurisprudența CEDO reținută în cauza Brudan c/a României, precum și cu jurisprudența constantă a CEDO, mai sus evidențiată, Curtea va acorda reclamantului cu titlu de daune morale pentru durata nejustificat de lungă a procesului penal suma de **6.000 Euro**, în echivalent în lei la data plății, la cursul BNR Leu/Euro din ziua în care se va face plata efectivă, **pentru o durată a procedurilor penale de 11 ani, o lună și 20 de zile**, considerând, în acord cu jurisprudența CEDO anterior citată, că aceasta sumă este una rezonabilă și echitabilă (prin raportare la întreaga jurisprudență C.E.D.O. în materie).

Cu privire la despăgubirile materiale reprezentând beneficiul nerealizat.

Prin cererea introductivă de instanța reclamantul a solicitat să i se acorde daune materiale reprezentând veniturile nerealizate pe toată perioada arestării preventive și ulterior, datorită intrării societății angajatoare în faliment, arătând că anterior arestării sale preventive avea un salariu lunar de 2.072 lei.

Având în vedere criteriile expres menționate în dispozițiile art. 540 alin. 2 și 3 Cod procedură penală, Curtea constată că reclamantul este îndreptățit la daune materiale reprezentând beneficiul nerealizat doar pe perioada arestării preventive nedrepte, 30.10.2006 – 23.03.2007, adică pe perioada a 5 luni (în realitate 4 luni și 3 săptămâni), respectiv, 10.360 lei (contravaloare salariu pe perioada de 5 luni – 2.072 lei/lună x 5 luni).

În raport de aceleași considerente legale, Curtea constată că reclamantului nu i se pot acorda daune materiale reprezentând beneficiul nerealizat pe perioada 23.03.2007 – 20.12.2017, întrucât, nu a dovedit prin nici un mijloc de probă că ar fi putut realiza venituri în același quantum lunar și în această perioadă.

Împrejurarea că reclamantului i s-a ridicat dreptul de administrare al societății este irelevantă din perspectiva acordării unor daune materiale pentru folosul nerealizat, în condițiile în care ridicarea dreptului de administrare al S.C. Exploziv Media S.R.L. s-a dispus atât de către instanța investită cu soluționarea dosarului de faliment nr. 197/1285/2008 al Tribunalului Specializat Cluj, cât și de către instanța penală.

Prin urmare, în raport de această împrejurare, Curtea constată că nu se poate reține existența unui raport cert de cauzalitate în această privință.

Dacă este adevărat că pe durata privării de libertate, inculpatul nu a putut presta activitatea lucrativă prestată anterior, ulterior punerii în libertate nu a existat niciun impediment ca acesta să desfășoare orice alte activități lucrative în afară de cea de administrare a societății comerciale Exploziv Media S.R.L. (chiar interzisă de către instanța penală pe perioada controlului judiciar).

Totodată, după revocarea măsurii controlului judiciar, 13.11.2012, nu a mai existat niciun impediment de a ocupa orice funcție.

Pe de altă parte, împrejurarea că societatea angajatoare a intrat în faliment, nu îi este imputabilă pârâtului, putând fi asimilată cazului fortuit sau forței majore, și constituind, așadar, o cauză exoneratoare de răspundere civilă delictuală.

Apoi, reclamantul avea posibilitatea să încerce să se angajeze în altă parte, neputându-se reține cu succes, în absența oricăror dovezi în acest sens, susținerea acestuia că avea un stigmat – „pușcăriașul”, „șantajistul” - care constituia un impediment în acest sens.

Curtea constată că raționamentul instanței de fond nesocotește jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, evidențiată, cu titlu exemplificativ, în cauza Calmanovici contra României (cererea nr. 42250/02), Hotărârea din 01.07.2008, devenită definitivă la 01.10.2008 (relevante în acest sens fiind paragrafele 137 și 138), speță în care instanța de la Strasbourg a respins capătul de cerere prin care reclamantul solicita despăgubiri pentru încălcarea vieții sale private protejate de art. 8 din Convenție, arătând că ” orice procedură penală are anumite repercusiuni asupra vieții private și de familie a individului supus acesteia, dar care nu încalcă art. 8 din Convenție dacă nu depășesc consecințele normale și inevitabile într-o asemenea situație”.

În aceeași hotărâre s-a mai arătat că „suspendarea temporară din funcția de ofițer de poliție nu l-a împiedicat pe reclamant să găsească un loc de muncă în sectorul privat”, argumente care, mutatis mutandis, sunt aplicabile și în cauza pendinte.

În plus, Curtea constată că, dacă potrivit Deciziei C.C.R. nr. 136/03.03.2021, dispoziția art. 539 Cod procedură penală poate constitui temei juridic pentru acordarea despăgubirilor doar pentru ipoteza privării nelegale/nedrepte de libertate, atunci, înseamnă că acordarea daunelor materiale constând în folosul nerealizat pretins neefectuat în cursul derulării procesului penal, nu poate avea ca și fundament juridic decât prevederile de drept comun ale răspunderii civile delictuale, ceea ce presupune cu necesitate ca toate condițiile necesare pentru angajarea răspunderii civile delictuale să fie cumulativ îndeplinite.

Or, Curtea constată că în cauză nu există fapta ilicită cauzatoare de prejudiciu, în condițiile în care, supunerea unei persoane la o procedură judiciară, pe parcursul căreia cel acuzat este prezumat nevinovat, nu reprezintă în sine o faptă ilicită.

Mai mult, nu există un raport de cauzalitate între inculparea unei persoane și faptul că aceasta nu mai desfășoară activități lucrative de natura celor desfășurate anterior sau de orice altă natură, de vreme ce nicio interdicție generală în acest sens nu a fost impusă punctual persoanei în cauză și nu rezultă că procesul penal ar fi determinat pierderea capacității de muncă a persoanei în cauză, reclamantul având probleme de sănătate înainte de declanșarea procedurilor judiciare penale.

Drept urmare, Curtea constată că reclamantului i se poate acorda cu titlu de beneficiu nerealizat doar salariul pe perioada arestării preventive nedrepte, 30.10.2006 – 23.03.2007, adică pe perioada a 5 luni (în realitate 4 luni și 3 săptămâni), respectiv, 10.360 lei (contravaloare salariu pe perioada de 5 luni – 2.072 lei/lună x 5 luni).

În raport de aceleași considerente legale, Curtea constată că reclamantului nu i se pot acorda daune materiale reprezentând beneficiul nerealizat pe perioada 23.03.2007 – 20.12.2017, întrucât, pe de o parte, conform celor anterior expuse, nu sunt întrunite condițiile cumulative ale angajării răspunderii civile delictuale, iar pe de altă parte, reclamantul nu a dovedit prin nici un mijloc de probă că ar fi putut realiza venituri în același quantum lunar, sau într-un alt quantum, și în această perioadă.

Cu privire la daunele materiale constând în cheltuielile de judecată ocazionate reclamantului în procesul penal.

De principiu, jurisprudența C.E.D.O., conturată cu precădere în Hotărârea din 19 octombrie 2006, în cauza Raicu împotriva României (cererea nr. 28104/03), publicată în Monitorul Oficial nr. 597/29.08.2007, a statuat în sensul că un „reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului” și dacă acestea au fost justificate.

Acordarea unor cheltuieli de judecată pe calea unei acțiuni civile poate să fie făcută doar în condițiile prevăzute de art. 451, art. 452, art. 453 C. pr. civ., respectiv, trebuie făcută dovada existenței și a cuantumului acestor cheltuieli, până „la închiderea dezbaterilor”, având în vedere dispozițiile art. 394 alin. 3 C. proc. civ., care prevăd că după închiderea dezbaterilor părțile nu mai pot depune niciun înscris la dosarul cauzei, sub sancțiunea de a nu fi luat în seamă (a se vedea, fiind relevante în această privință, considerentele Decizia HP nr. 3/22.01.2018 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, publicată în M. Of. nr. 195/02.03.2018).

Curtea constată, raportat la considerentele de drept care urmează a fi expuse, că nu poate fi împărtășită susținerea tribunalului, conform căreia, daunele materiale reprezentând cheltuielile de judecată efectuate în procesul penal ar putea fi acordate doar pe baza unei prezumții simple, în absența oricărei dovezi în acest sens, câtă vreme dispozițiile legale în materie de probațiune sunt foarte clare și imperative și câtă vreme legea prevede în mod expres în ce condiții se poate recurge la prezumții legale sau judiciare.

Astfel, tribunalul a reținut că „este adevărat că la dosarul cauzei nu se regăsesc chitanțe/facturi/înscrisuri doveditoare cu referire la cuantumul acestor cheltuieli, însă tribunalul reține că prezența reclamantului și a apărătorului său la termenele de judecată din dosarul penal reiese din copiile încheierilor de ședință care atestă prezența acestora în fața instanțelor penale, în final acordând suma de 285.520 lei exclusiv în baza unor **prezumții simple.**”

Or, tribunalul nu era investit cu o cerere având ca obiect stabilirea faptului dacă reclamantul s-a prezentat la termenele acordate în procesul penal și la câte anume termene a fost prezent, ci a fost investit cu o cerere de acordare a unor daune materiale reprezentând cheltuielile ocazionate reclamantului în procesul penal, **daune materiale care trebuiesc dovedite potrivit regulilor de drept comun în materie de probațiune și care, în niciun caz, nu pot fi acordate pe baza unor prezumții simple.**

Astfel, tribunalul a prezumat - peste limitele legale permise de art. 249, art. 250, art. 309, art. 328, art. 329 C. pr. civ. - că reclamantul s-a deplasat de fiecare dată la instanțele din Brăila și Galați cu autoturismul, deși exista și posibilitatea de a se fi deplasat și cu alt mijloc de transport rutier sau feroviar; că în cazul deplasărilor cu autoturismul a suportat exclusiv cheltuielile cu combustibilul, deși este posibil să le fi împărțit cu alți inculpați din cauză, în ipoteza în care mai mulți inculpați, din cei 9 din dosarul penal, s-au deplasat cu același autoturism, desigur după ridicarea interdicției de a părăsi localitatea de către instanța penală; că prețul mediu al unui litru de combustibil a fost de 4,8 lei, fără să arate cum a ajuns la un astfel de cuantum, în condițiile în care nu a precizat dacă referirea la combustibil avea în vedere prețul pentru 1/litru de benzină sau pentru 1/litru de motorină - știut fiind că un litru de benzină și un litru de motorină au prețuri diferite -, că dosarul a fost strămutat de la Cluj la Brăila în luna martie 2007 și s-a finalizat prin decizia Curții de Apel Galați din luna decembrie 2017, deci după 10 ani, interval de timp în care în care prețul benzinei/motorinei s-a tot modificat - reclamantul nefăcând dovada care era prețul pentru 1/litru de motorină sau de benzină pentru fiecare dată la care s-a prezentat la fiecare termen de judecată în dosarul penal la care a fost prezent; că reclamantul s-a cazat în Brăila sau Galați cu ocazia fiecărei deplasări, fără să se facă de către reclamant o minimă dovadă a condițiilor de cazare - dacă a fost cazat la o pensiune și de câte margarete era respectiva pensiune sau dacă a fost cazat la un hotel și de câte stele a fost respectivul hotel și fără să se facă dovada care ar fi fost prețul mediu de cazare într-o unitate hotelieră de resort și fără să se ia în considerare, măcar ca ipoteză posibilă de analiză pentru cuantificarea acestor daune, că exista și posibilitatea, chiar dacă mai anevoioasă, ca reclamantul să fi plecat și să se fi întors în aceeași zi; că reclamantul a cheltuit pentru mâncare 100 lei la fiecare termen, fără să prezinte nici o indicație asupra localului unde ar fi luat masa și fără să prezinte vreun bon fiscal care să ateste o astfel de împrejurare.

În legătură cu acest ultim aspect, se impun a fi făcute două sublinieri: în primul rând, este evident că, costul hranei diferă în funcție de locația aleasă pentru a lua masa, iar în al doilea rând că

o persoană mănâncă într-o zi indiferent de locul în care se află sau independent de faptul că este sau nu implicată într-o procedură judiciară.

Dacă s-ar împărtăși opinia instanței de fond, ar însemna ca instanțele civile să oblige orice parte care pierde un proces să plătească cheltuielile pentru asigurarea hranei părții care îl câștigă, pentru toate termenele la care partea câștigătoare s-a prezentat în instanță, ceea ce, în mod evident, nu poate fi acceptat.

După cum s-a statuat în practica judiciară (a se vedea în acest sens decizia civilă nr. 35/23.02.2018 a Curții de Apel Cluj, pronunțată în dosar civil nr. 3526/117/2015), „este necesar să fie vorba despre cheltuieli cu privire la care se poate dovedi în mod convingător că, într-adevăr, au fost făcute în cadrul procesului penal și în legătură cu soluționarea acestuia”.

Art. 249 C. pr. civ., conținut în subsecțiunea „Probele – Dispoziții generale”, prevede că cel care face o susținere în cursul procesului trebuie să o dovedească, în afară de cazurile anume prevăzute de lege, art. 250 C. pr. civ. reglementând obiectul probei și mijloacele de probă și prevăzând că „dovada unui act juridic sau a unui fapt se poate face prin înscrisuri, martori, prezumții, mărturisirea uneia dintre părți, făcută din proprie inițiativă sau obținută la interogatoriu, prin expertiză, prin mijloacele materiale de probă, prin cercetarea la fața locului sau prin orice alte mijloace prevăzute de lege”.

Prin urmare, dovada cheltuielilor de judecată pretins efectuate de către reclamant în cursul procesului penal putea fi făcută doar prin înscrisuri – facturi fiscale, chitanțe, bonuri fiscale, bilete de transport CFR, etc. -, în acest sens dispunând prevederile art. 265 C. pr. civ. coroborat cu art. 309 alin. 2 teza I C. pr. civ., acest din urmă text legal prevăzând în mod imperativ că niciun act juridic nu poate fi dovedit cu martori dacă valoarea obiectului său este mai mare de 250 lei.

Nu poate fi împărtășită susținerea instanței de fond, care a pronunțat soluția de acordare a daunelor materiale exclusiv pe prezumții simple, în condițiile în care, ca să se poată apela la prezumții, este necesar să fie îndeplinite condițiile preținse de art. 328 și art. 329 C. pr. civ., adică, fie să fie vorba despre prezumții legale, fie să fie vorba despre prezumții judiciare, recurgerea la acestea din urmă prezumții fiind permisă de lege doar în cazurile în care legea admite dovada cu martori.

Astfel, art. 328 C. pr. civ., reglementează „Prezumțiile legale”, prevăzând următoarele:

„(1) Presumția legală scutește de dovadă pe acela în folosul căruia este stabilită în tot ceea ce privește faptele considerate de lege ca fiind dovedite. Cu toate acestea, partea căreia îi profită prezumția trebuie să dovedească faptul cunoscut, vecin și conex, pe care se întemeiază aceasta.

(2) Presumția legală poate fi înlăturată prin proba contrară, dacă legea nu dispune altfel.”

Prin urmare, pentru ca instanța de fond să fi putut face aplicarea unei prezumții legale, era absolut necesar, pe de o parte, ca aceasta să vizeze un fapt considerat de lege ca fiind dovedit – ceea ce nu este cazul în situația de față, în condițiile în care legea nu consideră ca fiind dovedite ab initio cheltuielile ocazionate unei părți cu derularea unei anumite proceduri judiciare -, iar pe de altă parte, reclamantul, căruia îi profita prezumția, să dovedească faptul cunoscut, vecin și conex pe care se întemeia respectiva prezumție.

Adică, cu alte cuvinte, reclamantul ar fi trebuit să facă dovada cu înscrisuri cât anume ar fi costat un transport pe ruta Cluj – Brăila, Cluj – Galați, în condiții de transport auto pe benzină/pe motorină, într-un anumit moment când a avut termen în dosarul penal, cât anume ar fi costat un transport pe aceleași rute în condițiile apelării la un transportator privat, cât anume ar fi costat transportul CFR pe rutele respective, desigur, prin raportare la diferite momente în timp, având în vedere fluctuația prețurilor în timp.

Tot astfel, reclamantul ar fi trebuit să dovedească cu înscrisuri cât anume ar costa cazarea la un hotel mediu, măcar de 3 stele, cât ar costa masa la o unitate alimentară medie, etc.

Or, reclamantul nu a administrat nici un fel de înscrisuri doveditoare în acest sens, prin care să fi putut dovedi măcar faptul cunoscut, vecin și conex, pe care se întemeiază pretinsa prezumție simplă la care a apelat instanța de fond.

Apare greu de crezut că reclamantul nu a păstrat nici un bon fiscal, nici o factură fiscală, nici o chitanță, care să ateste cheltuielile pe care le-a făcut în perioada de derulare a procesului penal.

În ceea ce privește prezumțiile judiciare, art. 329 C. pr. civ., prevede în mod expres următoarele:

„În cazul prezumțiilor lăsate la luminile și înțelepciunea judecătorului, acesta se poate întemeia pe ele numai dacă au greutate și puterea de a naște probabilitatea faptului pretins; ele, însă, pot fi primite numai în cazurile în care legea admite dovada cu martori.”

Or, în speță, raportat la art. 309 alin. 2 teza I C. pr. civ., coroborat cu cuantumul daunelor materiale pretinse de reclamant, dovada cu martori nu era admisibilă.

Pe cale de consecință, Curtea constată că se impune respingerea cererii reclamantului având ca obiect acordarea daunelor materiale constând în „contravaloare deplasări, cheltuieli de combustibil, masă și cazare, onorarii avocați”.

În ceea ce privește susținerea instanței de fond, în sensul că reclamantul și-a întemeiat acțiunea pe răspunderea civilă delictuală, respectiv pe prevederile art. 1349 și art. 1373 Noul Cod civil și că, prin urmare, este admisibil orice mijloc de probă, Curtea constată că aceasta se impune a fi înlăturată, motivat pe faptul că, pe de o parte, conform distincțiilor mai sus făcute, acțiunea reclamantului este întemeiată în principal pe art. 539 Cod procedură penală, și doar petitul privind daunele morale pentru durata procesului penal pot fi întemeiate pe art. 6 C.E.D.O. coroborat cu art. 1349 Noul Cod civil, iar pe de altă parte, pe temeiul răspunderii civile delictuale doar săvârșirea efectivă a faptei ilicite poate fi dovedită prin orice mijloc de probă, în timp ce prejudiciul efectiv, existența și întinderea prejudiciului, pot fi dovedite doar în condițiile prescise de art. 1386 și următoarele Noul Cod civil, coroborat cu art. 249 - 358 C. pr. civ..

Cu privire la obligarea pârâtului la plata dobânzii legale (critică din apelul pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor).

Art. 2 din O.G. nr. 13/2011 actualizată, prevede că „în cazul în care, potrivit dispozițiilor legale sau prevederilor contractuale, obligația este purtătoare de dobânzi remuneratorii și/sau penalizatoare, după caz, și în absența stipulației exprese a nivelului acestora de către părți, se va plăti dobânda legală aferentă fiecăreia dintre acestea”.

Art. 1 din același act normativ prevede următoarele:

„1) Părțile sunt libere să stabilească, în convenții, rata dobânzii atât pentru restituirea unui împrumut al unei sume de bani, cât și pentru întârzierea la plata unei obligații bănești.

(2) Dobânda datorată de debitorul obligației de a da o sumă de bani la un anumit termen, calculată pentru perioada anterioară împlinirii termenului scadenței obligației, este denumită dobândă remuneratorie.

(3) Dobânda datorată de debitorul obligației bănești pentru neîndeplinirea obligației respective la scadență este denumită dobândă penalizatoare. (4) Dacă nu se precizează altfel, termenul dobândă din prezenta ordonanță privește atât dobânda remuneratorie, cât și dobânda penalizatoare.

(5) Prin dobândă se înțelege nu numai sumele socotite în bani cu acest titlu, ci și alte prestații, sub orice titlu sau denumire, la care debitorul se obligă drept echivalent al folosinței capitalului.”

În temeiul art. 1 alin. 3 din O.G. nr. 13/2011, coroborat cu art. 1522 alin. 1 teza finală Noul Cod Civil, Curtea va obliga pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, să plătească reclamantului Mureșan Aurel dobânda legală penalizatoare prevăzută de art. 1 alin. 3 din O.G. nr. 13/2011, calculată asupra sumelor acordate prin prezenta decizie, începând cu data pronunțării prezentei decizii și până la plata integrală a sumelor.

Pe cale de consecință, Curtea constată că este nefondată această critică din apelul pârâtului.

Cu privire la obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată la fondul cauzei (critică din apelul pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor).

Curtea constată că această critică din apelul pârâtului este vădit nefondată, impunându-se a fi respinsă ca atare, motivat pe următoarele considerente:

Prin sentința apelată s-a dispus obligarea pârâtului, la plata în favoarea reclamantului, a sumei de 1.500 lei cheltuieli de judecată în fond, reprezentând onorariul avocațial, în temeiul art. 453 C. proc. civ..

Curtea constată că, pe de o parte, instanța de fond a făcut deja aplicarea în cauză a prevederilor art. 451 alin. 2 C. pr. civ., atunci când a apreciat asupra proporționalității și caracterului rezonabil al onorariului avocațial convenit reclamantului cu titlu de cheltuieli de judecată aferente fondului cauzei.

Pe de altă parte, Curtea reține că reclamantul era pe deplin îndreptățit la a-și recupera cheltuielile de judecată ce i-au fost ocazionate cu judecarea în fond a cauzei, având în vedere următoarele argumente:

În speță, în lumina jurisprudenței C.E.D.O. și a dispozițiilor art. 453 alin. 1 NCPC, coroborat cu art. 452 și art. 451 N.C.P.C., Curtea constată că în mod legal prima instanță a apreciat că este întemeiată solicitarea reclamantului, de obligare a pârâtului la plata cheltuielilor de judecată în sumă de 1.500 lei, reprezentând onorariu avocațial, și aceasta pentru că legislația specială în materie – art. 539 Cod procedură penală -, coroborat cu Decizia C.C.R nr. 136/03.03.2021, prevede în mod obligatoriu o procedură administrativă și judiciară în vederea obținerii de către persoanele îndreptățite a unor măsuri reparatorii pentru prejudiciul moral ce le-a fost cauzat prin privarea nedreaptă de libertate.

Tot astfel, reclamantul nu putea să obțină despăgubiri morale pentru durata îndelungată a procedurilor penale ori despăgubiri materiale pentru beneficiul nerealizat, decât prin recurgerea la prezentul demers judiciar

Curtea Constituțională a României, prin Decizia nr. 401/14.07.2005, respingând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 274 alin. 3 C.proc.civ. – considerentele din această decizie fiind aplicabile mutatis mutandis și în privința dispozițiilor art. 451 alin. 2 N.C.P.C. -, a statuat în sensul că nimic nu se opune, în absența unei prevederi constituționale exprese în acest sens, ca instanța să cenzureze, cu prilejul stabilirii cheltuielilor de judecată, cuantumul onorariului avocațial convenit, prin prisma proporționalității sale cu amplitudinea și complexitatea activității depuse.

O asemenea prerogativă a instanței este cu atât mai necesară cu cât respectivul onorariu, convertit în cheltuieli de judecată, urmează a fi suportat de partea potrivnică, dacă a căzut în pretenții, ceea ce presupune în mod necesar ca acesta să-i fie opozabil.

Or, opozabilitatea sa față de partea potrivnică, care este un terț în raport cu convenția de prestare a serviciilor avocațiale, este consecința însușirii sale de instanță prin hotărârea judecătorească prin al cărei efect creanța dobândește caracter cer, lichid și exigibil.

În același sens s-a pronunțat constant și Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin jurisprudența sa, când, investită fiind cu soluționarea pretențiilor la rambursarea cheltuielilor de judecată, în care sunt cuprinse și onorariile avocațiale, a statuat că acestea urmează a fi recuperate numai în măsura în care constituie cheltuieli necesare care au fost în mod real făcute în limita unui cuantum rezonabil.

Astfel, în Hotărârea din 19 octombrie 2006, în cauza Raicu împotriva României (cererea nr. 28104/03), publicată în Monitorul Oficial nr. 597/29.08.2007, Curtea a statuat în sensul că un „reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor sale de judecată decât în măsura în care li s-au stabilit realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului”.

Pe cale de consecință, Curtea constată că este vădit nefondată critica apelantei, referitoare la cuantumul cheltuielilor de judecată la care a fost obligată prin hotărârea fondului.

Așa fiind, în temeiul tuturor considerentelor mai sus expuse și a prevederilor art. 480 alin. 1 și 2 C. pr. civ., Curtea va admite în parte apelul pârâtului Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, și apelul D.I.I.C.O.T. și va respinge în întregime apelul reclamantului, conform dispozitivului prezentei decizii.

**PENTRU ACESTE MOTIVE
ÎN NUMELE LEGII
D E C I D E:**

Admite în parte apelul declarat de pârâtul STATUL ROMÂN, prin MINISTERUL FINANTELOR, împotriva Încheierii civile din 25.09.2018 și împotriva Sentinței civile nr. 841 din 13.12.2021 ale Tribunalului Cluj, Secția Civilă, pronunțate în dosar nr. 2448/117/2018 și admite în parte apelul declarat de D.I.I.C.O.T. Cluj-Napoca, în contra Sentinței civile nr. 841/13.12.2021,

pronunțată de Tribunalul Cluj, Secția Civilă în dosar civil nr. 2448/117/2018, pe care le schimbă în parte, după cum urmează:

Admite excepția inadmisibilității cererii reclamantului având ca obiect obligarea pârâtului STATUL ROMÂN, prin MINISTERUL FINANTELOR la plata de daune morale cauzate prin privarea de libertate în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007, în temeiul răspunderii civile delictuale prevăzute de art. 1349, art. 1373 Noul Cod Civil.

Respinge excepția prescripției dreptului material la acțiune cu privire la cererea de obligare a pârâtului la plata de daune morale pentru arestarea preventivă.

Obligă pârâtul STATUL ROMÂN, prin MINISTERUL FINANTELOR la plata către reclamantul MUREȘAN AUREL a următoarelor sume cu titlu de despăgubiri:

- 14.300 EURO, în echivalent în lei la cursul B.N.R. din ziua plății, cu titlu de daune morale pentru privarea de libertate nedreaptă în perioada 30.10.2006 – 23.03.2007;

- 6.000 EURO, în echivalent în lei la cursul B.N.R. din ziua plății, cu titlu de daune morale pentru durata nejustificat de lungă a procesului penal;

- 10.360 lei cu titlu de daune materiale, reprezentând beneficiul nerealizat pe perioada 30.10.2006 – 23.03.2007.

Obligă pârâtul STATUL ROMÂN, prin MINISTERUL FINANTELOR să plătească reclamantului dobânda legală penalizatoare prevăzută de art. 1 alin. 3 din O.G. nr. 13/2011, calculată asupra sumelor mai sus menționate, începând cu data pronunțării prezentei decizii și până la plata integrală a sumelor.

Respinge restul pretențiilor din cererea reclamantului.

Mentține dispoziția din sentința apelată referitoare la cheltuielile de judecată.

Respinge ca nefondat apelul declarat de reclamantul MUREȘAN AUREL, în contra Sentinței civile nr. 841/13.12.2021 a Tribunalului Cluj, Secția Civilă, pronunțată în dosar civil nr. 2448/117/2018.

Cu drept de recurs în 30 de zile de la comunicare.

Calea de atac se va depune la Curtea de Apel Cluj.

Pronunțată în ședință publică, azi, 18 mai 2022.

PREȘEDINTE
RAMONA-CORINA VASILE

JUDECĂTOR
CARMEN-MARIA CONȚ

GREFIER
ANGELA-ANCA MUNCACIU